

הישיבה המאה-ושבעים-ושמונה של הכנסת החמישית

יום שני, ט"ו חשוון תשכ"ג (12 נובמבר 1962)

ירושלים, בנין הכנסת, שעה 16.05

א. התייחדות עם זכרו של חבר-הכנסת מרדכי נורוק ז"ל

היו"ר ק. לוז: אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.
בקימה
נכבד את זכרו של חברנו הדגול הרב נורוק ז"ל.
בגלל ימי השבעה יתקיים ההסדר בשבוע הבא ביום שני.

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ק. לוז: מבקש את מזכיר הכנסת להודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
מזכיר הכנסת מ. רוזני: ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי היום הוגה על שולחן הכנסת, לדיון מוקדם, חוק לתיקון דיני העונשין (בסחון המדינה) (תיקון), תשכ"ג—1962 — הצעת חבר-הכנסת מ. בגין.

ג. עניני חוץ

1. הודעת שרת החוץ

מאיימים למחות מעל פני הארץ את התרבות האנושית, ואף את החיים עצמם. וכיוון שהעולם עמד הסעם על סף האסון, יש אולי תקווה שההצצה בתהום תקרב אומות העולם להסכם ממשי ובר-ביצוע בדבר פירוק נשק כללי, אשר בעקבותיו יתוסלו הטילים למיניהם וכל יתר כלי ההרס וההרג בכל מקום, והמלחמה עצמה תהיה לבלתי-אפשרית לעולם ועד.

אולם למרבה הצער הופר בינחיים השלום לאורך הגבול המפריד בין שתי המדינות בעלות האוכלוסיות הגדולות ביותר בעולם. סכסוך הגבולות בין הודו וסין חרג מתחומם ההת-יינות המדינית, וקרבות מתחוללים עתה באזורי המריבה, ואף מחוצה להם, כששני הצדדים מגבירים בהתמדה את כושר לחימתם ואמצעיה.

ראש ממשלת הודו, מר נהרו, פנה אל ראשי ממשלה בעולם, ובכלל זה אל ראש ממשלת ישראל, בשדר המסביר את עמדת ארצו נוכח המצב החמור והמסוכן בו היא נתונה בשעה זו לרגל פלישתה של סין לארצו. תשובתו של ראש ממשלת ישראל נתנה ביטוי לשאיפתנו, כל המתיתות וההתנגשויות בין הודו וסין יפוגו במהרה על ידי משא-ומתן ישיר בין הצדדים, כדי שאפשר יהיה להפנות את כל הכוחות לתפקידים של קידום ופיתוח, אשר גם הודו וגם סין זקוקות להם כל כך.

בסיום שדרו מטעים ראש ממשלת ישראל בהדגשת יתר כי כל מאמץ למנוע תוקפנות ולהסדיר סכסוכים בדרכי שלום, במיוחד בין מדינות שכנות, ייהנה תמיד ממלאו הבנתו והאחרתו. ראש הממשלה הזכיר בהקשר זה מאמצינו ושאפותינו להסדיר הבעיות בינינו לבין שכנינו בדרך זו, ואמר: "כל מאמצינו הופנו ומופנים לשמירת השלום באזור רנו ובעולם כולו. לכן גם הצענו לשכנינו הערבים פירוק נשק כללי ופיקוח הדדי בין ישראל וארצות ערב, אפילו לפני שיושג פירוק נשק עולמי; בכך אנו רואים הדרך היע-

היו"ר ק. לוז: אנו עוברים לסדר היום: הודעת הממשלה על עניני חוץ. רשות-הדיבור לשרת החוץ.

שרת-החוץ ג. מאיר:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. לא נתבררנו בשנים האחרונות בתקופות ממושכות של יציבות, של שקט והסוגה בעולם או באזורנו. אולם בשבועות האחרונים הגנו עדים למתיחות, לעזיזים ולהתנגשויות בזירה הבינ-לאומית, אשר תומרתם המיוחדת מחייבת כי ניתן עליהם דעתנו ונבהיר לעצמנו היטב משמעותם האמיתית בכללותה והתוצאות הצפו-יות מהם לגבינו.

אין צורך לתאר את רגשות ההקלה בעולם כולו שעה שהלך ונסתמן המוצא מהמשבר ללא תקדים שהתחולל בעולם עם הודעת ממשלת ארצות-הברית, שנוכחה לדעת כי ברית-המועצות מקימה בקובה, במרחק קטן יחסית ממרכזי חיר-גיים של האומה האמריקנית, בסיסי טילים המסוגלים לשאת מטענים גרעיניים בעלי כושר הרסני איום. מאז מלחמת העולם השנייה, ובמשך כל שנות המלחמה הקרה, היה זה הרגע כאשר נדמה היה לרבים שלא נותר מפלט מפני הכרעות, שאם חס וחלילה תיפוצה, תבקענה עתידה של האנושות כולה לדורות רבים, ואולי תעמנה את עצם קיימה בסימן-שאלה.

כאמור, נסתמן, ואנו מקווים שמתגשם והולך פתרון חיובי. פתרון זה הוא פרי משא-ומתן מהיר, נמרץ ויעיל. הוא פתרון המונע ערעור של המאזן העולמי העדין, שהגו בשעה זו תנאי חיוני לשמירת השלום. הוא פתרון המסמן את נצחון התבונה האנושית והמגביר בלבנו התקווה כי אותה תבונה תקיים שליטתה גם בעתיד ותמנע התפרצותם של כוחות ההרס הנוראים אשר יצר האדם; הדמיון האנושי אינו מסוגל עוד לתפוש את אשר הם מסוגלים לחולל באשר הם

ישיבה ק"ח, ט"ו חשוון תשכ"ג (12 נובמבר 1962)
— עניני חוץ (מאיר) —

מולה וחתימה מעבר לגבול, ממאציה להתפשטות ולהשגת תלוטות?

כאשר צוינו בכנס של הליגה הערבית, שהתקיים בשטורה, גילויי החתירה הנאצית בסוריה ובמקומות אחרים, לא יעזו את הערכים האופטימיים של מומחים אלה, אולם המסע הצבאי המצרי בתומך הוא הפרה גלויה לכל עין וקיצונית של עקרונות היסוד הבין-לאומיים. תעמולת שגויה ותחירה היא מעשה המסכן את השלום בתקופתנו, אך התערבות צבאית גלויה נעניינים פנימיים של מדינה בשעת נסיון הפיכה או באיום נסיבות אחרות, חמורה ומסוכנת עוד הרבה יותר. האומנם נשכח לקח העבר בנידון זה? היש צורך להדגיש, כי השלמה עם תקדים מעין זה מסוכנת פי כמה בימינו? האין זה מובן וברור, כי התכסיס המפוכח בביכול של פייסנות, של ויתור הרודף ויתור, של איפה ואיפה, מן ההכרח כי יתגסק ויערער היציבות עד חום וימוטט לבסוף השלום?

כנסת נכבדה. שעה שהסכסוכים הבין-עריביים מחמירים ומתחדדים, ואולי דווקא משום כך מתמידים המנהיגים הערבים במדיניות האיבה העיוורת והבלתי-מרוסנת נגד ישראל, מטיפים ללא הרף להשמדתנו ומקדישים מאמצים בלתי-פוסקים ומיטב כוחותיהם להכנות המאיימות על עצם קיומנו. אנו יודעים כי מצרים הנאצית פועלת בתחום זה עד גבול יכולתה. אותה שעה מעמידים הערבים פני חם וזועקים חסם כשממשלת ישראל ממלאת חובתה הראשונית לעמה ולמדינתה ודואגת לרכוש נשק מן ההתנעת תכניתיהן המלחמיתות המזהירות של ממשלות ערב.

זהו, לצערנו, הרקע האמיתי באורו, שילוח את הוויכוח השנתי על הפליטים הערבים (או ליתר דיוק: על הנו"ח של הסוכנות לסעד ולהעסקה), אשר יתחדש בעצרת א"ם בימים הקרובים. אולם גם בשבועות האחרונים כבר הספיקו הנציגים הערבים למיניהם לתת ביטוי ברור להשקפותיהם על בעיית הפליטים וליחסם לישראל בכלל, הן בעצרת והן באזור עצמו.

נאצר הכריז בחגיגות העשור של המהפכה המצרית, ב־23 ביולי 1962, בקהיר: "עלינו להכין את תעשייתנו האזרחית והצבאית: עלינו להעמיק כוח מול כוח, ועלינו לעמוד נגד ישראל ונגד אלה התומכים בה. אין מנוס מהחובה להחזיר את הזכויות של העם הפלשתינאי ולכן אין מנוס מתוכניתנו להתכונן ולהקריב את עצמנו".

גנרל זהר אדיין, ראש המטה של הצבא הסורי, אמר בנאומו בחלב ב־3 באוגוסט 1962: "נצמד וננסי את הסלעים מתחת לרגלינו. נוסף לשחרר את כל הארצות שאינן עוד תחשיות ובראשן פלשתינה העקובה מדם... לא נוכל לעמוד מנגד כאשר משתמשים בפלשתינה כבגשר אימפריאליסטי, מעליו רוצים זרים לעבור כדי להסתגל לכל ארץ ערבית. נפוצץ גשר זה, נעבור את הגבול ונמנע את גופות הפושעים הישראליים".

מושל רצועת עזה נשא נאום ביום השנה להצהרת בלפור, ב־2 בנובמבר, ואמר בין השאר: "מחר תהיה פגישה על פסגת הר כרמל, שם יתנוסס דגל הערביות".

שר החוץ של עירק אמר בין השאר בעצרת א"ם, ב־12 באוקטובר: "זכויות התושבים הערבים של פלשתינה אינן נושא למשאומת. צדק והגדרה עצמית אינם נושא למשאומת. מולדת וקיום אינם נושא למשאומת. העם הערבי בישראל לא יוותר על זכויותיו. מנוי וגמור אתם להחזיר לעצמם את מולדתם שאבדה".

לה ביותר למניעת מלחמות. יתירה מזו, הבענו את נכונותנו לכרות הסכמי אי-התקפה בינינו לבין שכנינו. אני שותף בהחלט לדעת הוד מעלתך, כי שומה על כולנו לעשות כל אשר לא ידנו להגיע לביעור השימוש או האיום בכוח ביחסים בין עמים".

לפני חודש ימים, בעת הוויכוח הכללי בעצרת האומות המאוחדות, ניסיתי להסביר שטעות היא לחשוב שהמתיחות במזרח התיכון הנה רק תוצאה מיחסים ישראל-ערב. אמרתי: "כל מי שעוקב אחרי עניני המזרח התיכון יודע שגם במשך השנה האחרונה עמד במוקד הסכסוכים המאבק הפנימי המר בקרב העולם הערבי, ואפילו כלפי חוץ אין הליגה הערבית נושאת עוד תמות של איחוד". לא ידעתי או שלדברי אלה תינתן תוך ימים מעטים ראייה מוחשית וממשית כל כך.

קרבות מתחוללים בשעה זו בחצי-האי ערב, בתומך ועל גבולותיה, ולחמות שם יחירות הצבא הסורי התימני, ובעיקר יחידות גדולות וחזקות של הצבא המצרי, הפועלות נגד שבטים תימניים המתנגדים להפיכה שהתחוללה בבירת תימן לפני שבועות אחדים. מטוסי קרב מצריים מפציצים כפרים של השבטים הללו ואניות מלחמה מצריות מרעישות אותם מהים. נעלה מכל ספק הוא כי הכוח הצבאי העיקרי הנלחם בתומך בשעה זו הוא כוח זר שחדר מבחוץ: כוח מצרי. ובעקבות התערבות זו של הצבא המצרי נכנסו אולי גם כוחות מזוינים ערביים אחרים לזירת הקרב.

ראוי לזכור בהקשר זה הדברים אשר השמיע שר החוץ המצרי בעצרת האו"ם ב־2 באוקטובר 1962, כאשר דחה בשאט נפש כל מחשבה של התערבות חיצונית במאורעות תימן, ואך ימים אחדים לאחר מכן, ב־19 באוקטובר, נודע ברבים חלקה של מצרים בכל שלביו של מאבק זה, מתחילתו. ולא רק בהקשר זה אמר פאוזי דברים כאלה — נציג מצרים "מצטיינים" בכל מקום ומקום בדברי התחסדות נגד תוקפנות ובתמיכה בביכול בעקרון ההגדרה העצמית להלכה ובהתערבות חיצונית בכוח — למעשה.

התעניינותה המיוחדת של ישראל במתרחש בין מדינות ערב, ביניהן לבין עצמן, היא מחויבת המציאות, בהיותנו חלק מהאזור הזה, ומחובתנו לעמוד על המשמר סן תישקף סכנה גם לבעטחוננו אנו. ישראל נמנעה בעבר, והיא נמנעת גם כיום מהתערבות בסכסוכים הבין-עריביים. כך נהגנו לפני יותר משנה, שעה שנתפרק בצורה דרמטית האיחוד בין סוריה ומצרים, וקו זה הדרך אותנו בהזדמנויות אחרות ממין זה. בקווי היסוד של הממשלה הכרזנו לא פעם, כי אנו שואפים ליחסי ידידות עם כל המדינות מבלי לבדוק משטרן הפנימי.

עם זאת יש להדגיש, שהאימאם התימני, אשר משטרו הפך עתה בעיני מצרים לסמל העריצות והריאקציה, נתקבל בקהיר — ובמקומות אחרים, יותר חשובים — בכבוד מלכים, ומדינתו נמצאה אף ראויה להוות חוליה חשובה ב"איחוד ארצות-ערב" מיסודו של נאצר.

לדעתנו, אי-אפשר להתעלם מההתערבות הצבאית הגלויה של מצרים הנאצית מעבר לגבולותיה, ואנו תמהים ואף נדהמים נוכח הנטיה בעולם להשתמש מהסקת המסקנות על טיב משטרו ומגמותיו האמיתיות של נאצר, המתחייבות מהגילויי החדש והקיצוניים הנה. היינו ערים לא פעם לנסיון לפרש את הצהרותיו המלחמתיות של נאצר כלפינו, וגם כלפי אחרים, אחרת מאשר במובן הפשוט. איך יפרשו עכשיו את מעשיו הממתיים שרמזו עוד לפני זמן קצר כי המשטר הנאצרי עשוי להתרכז מעתה בבעיית הפנימיות הקשות של מצרים, בבעיות האמיתיות של העם המצרי, ולחדול מתע-

בעיית הפליטים הערבים בכל הנסיבות. תהליך זה יתקדם בצעדים מהירים הרבה יותר אם וכאשר יחול מפנה בעמדת השליטים הערבים והם יחליטו כי יש לפתור את בעיית הפליטים ולחדול מהמדיניות הכלכלית-מוסרית והנפסדת של ניצול הפליטים לניהול המאבק נגד ישראל.

בדיון אשר התקיים בבית הזה לפני כשנה סוכמה עמד תנו היסודית על ידי ראש הממשלה ועל ידי, והבית גילה אחדות דעים מרחיקה בעיקרי הדברים. ראש הממשלה אמר ב־11 באוקטובר 1961: „אם קיימת עדיין בעיית פליטים ערבים — אין זאת אלא מפני הפרת מגילת האו"ם על ידי שליטי ערב והתאכזרותם לבני עמם... שליטי ערב התייחסו לפליטים הערבים לא כאל אנשים חיים ובני עמם — אלא כאל נשק לגנח בו את ישראל... ורואים בהם אך ורק כלי מלחמה פוליטי וצבאי לערער ולהכחיד את ישראל“.

אני אמרתי ב־6 בנובמבר 1962: „אנחנו מוכנים להיכנס למשאומתן עם מדינות ערב על ענין הפליטים, מוכנים לדון אתן, לנהל משאומתן על פיצויים — ותמיד אמרנו: פיצויים הדדיים, וזאת הוכיח ראש הממשלה בהודעתו — גם אם אין שלום, אבל בתנאי שמדובר על פתרון בעיית הפליטים; פתרון בעיית הפליטים במדינות ערב. זאת אומרת, זה מוכרח להיות בהסכמת מנהיגי ערב. ואז נשכח אדם במשא ומתן, נעשה את חשבון הפיצויים, ואם ירצו — נעזור להם גם ביישוב הפליטים בארצותיהם. יש לנו נסיון בזה“.

ועוד אמרתי (ואבקש את חברי מפ"ם האתראים — אם לא חל שינוי — לעתון „על המשמר“ ולאומר הראשי שהיה בו, שישפטו אם מה שהיה כתוב שם הוא אמת או ההיפך מזה): „החזרנו עשרות אלפי פליטים... העמדה המוצהרת של מדינת ישראל איננה, אף לא פליט אחד, אלא פתרון בעיית הפליטים במדינות ערב“.

הכנסת קיבלה ברוב גדול החלטה האומרת: „הכנסת רשומת לפני עמדת הממשלה בענין הפליטים הערבים, כפי שהיא באה לידי ביטוי בהכרזתו של ראש הממשלה בכנסת ביום 11 באוקטובר 1961 ובדברי שרת החוץ בדיון בכנסת ביום 6 בנובמבר, ואשר ישמשו יסוד וקו מנחה למשלחת ישראל באו"ם בדיון בבעיית הפליטים הערבים. הכנסת קובעת כי אין להחזיר את הפליטים הערבים לשטחה של ישראל, וכי הפתרון היחיד לבעייתם הוא יישובם במדינות ערב“.

מאז דיון זה לא חל לצערנו שום שינוי בעיני היסוד. נהפוך הוא — איומי ההשמדה גוברים כשהם מלווים ורם של נשק תוקפני, כשאנצ'ר מתברבר לאמור שטיליו יוכלו להגיע לכל מקום דרומה במהירות. איומים אלה, דיבורים אלה, התכוננות זו, אינם מקרבים השלום באזורנו, וממילא אינם מכשירים הקרקע לפתרון המעשי היחיד של בעיית הפליטים.

אכן, נדמה היום כי הסכם ושלום הם מאתנו והלאה, באשר מעטים מאד מאד הם ניצוצי אור התבונה בים החושך של האביה הערבית. אולם איננו אומרים גושל ולא נאמר גושל לעולם.

שמחנו כאשר בעצרת האו"ם אשתקד נסתמנה, בימתן של כמה מדינות אפריקה ואמריקה הלטינית, אשר אין להן שום אינטרסים אנוכיים באזורנו, נטיה לפתור את בעיית ישראל—ערב, ובתוכן בעיית הפליטים, בדרך המשאומתן הישיר. מדינות רבות הלכו בדרך זוהי מבורכת זו, ואני מקווה שהיא תמצא ביטוי גובר בהמשכה של העצרת הנוכחית. כשם שניצל העולם מאסון גורא בתוקף המשאומתן אשר ניהולו המעצמות הגדולות במהירות וביעילות, כך שומה עלינו ללכת בדרך זו, שזולתה לא תוביל אל המטרה.

מחמוד פאווי, שר החוץ של מצרים, אמר ב־2 באוקטובר 1962 בעצרת או"ם: „עמדת ממשלתי בקשר לפלשתינה מושתתת על בסיס הזכויות הכלכלית-מעוררות של האומה הערבית בפלשתינה. מדינית, שנשאה את עיקר העומס ואת מירב הקרבות בתמיכתה בערביי פלשתינה במאבקם להחזרת זכויות אלה, תוסיף ללא היסוס לתת תמיכה בלתי-מסויגת לאחיו ואחיותינו בפלשתינה“.

הדברים הם גלויים ואינם משתמעים לשני פנים. כבר הסכנו להם. הם מדגימים את הרקע האמיתי של דיוני עצרת או"ם בשאלת הפליטים. אנו גיבשנו מדיניותנו על רקע זה, הקיים מאז ראשית תוקפנות הדמים הערבית נגדנו ביום הקמת המדינה היהודית, מאז פלישת צבאות ערב ב־1948 — ועד היום הזה. כל מי שרואה או רוצה לראות את בעיית הפליטים הערביים מחוץ למכלול הלוחמות של שליטי ערב כלפי ישראל, אינו מבין או איננו רוצה להבין את המציאות. המנהיגים הערבים מנצלים את הפליטים הערבים היש"רים בארצותיהם לשם מלחמה מדינית נגדנו. בעיניהם אין זאת בעיה אנושית. אנו קיבלנו מאות אלפים פליטים יהודים מארצות ערב, ומבלי שחיכינו לקבלת פיצויים על רכושם מארצות ערב — עשינו כל אשר ביכולתנו לקליטת הפליטים היהודים שנהפכו מיד לאזרחי המדינה היהודית, לאזרחי ישראל. ואילו המנהיגים הערבים אינם רואים בפליטים בני אדם שיש לדאוג לגורלם, כי אם אחד המכשירים במלחמתם נגד ישראל ואחד מכלי הנשק בתכנון מלחמתם הצבאית נגדנו. זאת ולא אחרת. הם מקווים להרוס ולערער את ישראל מבפנים על ידי החזרת פליטים מלחמתיים, על מנת להקל על הפלישה מבחוץ. כל עוד אין פתרון לשאלת הלוחמות הערבית על כל צורתיה, לא ייתכן פתרון ממשי לבעיית הפליטים, ואילו הפסקת הלוחמות הערבית ונכונותן של ממשלות ערב ליחסי שכנות תקינים יביאו מאליהן לפתרון בעיית הפליטים.

עלי לומר כאן מלים מספר על הדין-יחשבוני השנתי של ד"ר דוויס, ראש הסוכנות לסעד ולתעסוקה של או"ם, אשר התפרסם לפני כמה שבועות. ד"ר דוויס עבר על סמכויותיו באורח מרהיב-לכת. לא זו בלבד ששם עצמו דובר ופוסק מה שאפותיהם של הפליטים, אלא אף הפליג והעמיד את עצמו בגדר דובר של כל עמי ערב. וגם כאשר הוא מתווה דברים בחינת דעה אישית כביכול, הרי הוא בכל זאת עובד האו"ם. ושעה שהגיע ד"ר דוויס, כנראה אחרי חקירה, למס"קנות מדיניות שהן מעבר לתחומה, לא הצליח לשכנע את מנהיגי ערב לעשות דבר המוטל עליו בהחלט — בדיקת רשימות הנגנים מסעד האו"ם, קביעת מספרי הפליטים, וקביעת זהותם האמיתית של הפליטים, כלומר מי ומי פליט, מי הסתדר מומן ועודנו מחזיק בכרטיס סעד, מי מת, וכו'. וד"ר דוויס הסתלק מתפקידו נוסף אשר היה מוטל עליו — בדיקת אפשרויות השיקום העצמי. גם בזה עשה עצמו פוסק לאפשרויות הפיתוח הכלכלי של ארצות ערב — וכל זאת על מנת להוכיח שאין מקום במדינות ערב לקליטת פליטים. לפני שנתיים הציע המזכיר הכללי של האו"ם דאז, מר האמרשילד, תכנית מאד נרחבת לפיתוח מדינות אזור המזרח התיכון. תכנית זאת הוכשלה על ידי הערבים. האם על סמך הכשלה זאת הגיע ד"ר דוויס למסקנותיו?

אנו עדים לתהליכים חברתיים-כלכליים בקרב ציבור הפליטים אשר הביאו ומביאים לקליטת רבים מהם בתוך ארצות ערב, אף בתנאים הנוכחיים, למרות ההתנגדות המדינית של המנהיגים הערבים לתהליך חיובי ומקדם זה.

תהליך זה של קליטת הפליטים הערבים בקרב בני עמם בארצות מושבם הוא אשר יוביל לפתרונה הטבעי של

או יהפוך המזרח התיכון כולו לאזור שבו יחיו בשלום עשרות מיליוני בני עמיו, ורק אז יגיעו לתכליתן אפשרות יתויו הכלכליות ומורשתו התרבותית העשירה. זאת אמונתו, תנו, ולעזר זה נקדיש כל מאמצינו."

2. דיון

באולוסין אורחים, למרחק רב וממרחק עצום. כמובן, גם בעיית המרחק היא חשובה. וכאשר הגיע תורם של טיילי התקפה להיות מוצבים על אדמת קובה, הודיע הנשיא קנדי לאמור: "אין אנו חיים עוד בעולם שבו רק פתיחת אש מכלי נשק משמשת אתגר לבטחונה של אומה המספיק כדי ליצור את מכסימום הסכנה". הנשק ההתקפתי שניתן לאחורונה בידי אויבנו, שטחה של מדינת ישראל נמצא בטווחו, והוא נשק חוקפני ביותר.

כיצד הגיע נשק זה לידי המצרים? על כך נתפרסמה ידיעה, שעל פי כל הסימנים באה ממקורות מוסמכים: "יש ראל שוקלת את האפשרות של פניה ישירה אל ממשלת בון בניין השתתפותם הפעילה של מומחים מערב-גרמניים במס' על הטילים המצרי. ישראל תביא לידיעת הממשלה הגרמנית לא רק את הנתונים המעשיים, אלא תביע גם את דאגתה התמורה לנוכח הסכנות הגדולות הכרוכות בהתעצמות כוחה הצבאי של מצרים דווקא הודות לפעולתם של מהנדסים וטכ' נאים מערב-גרמניים. מומחים אלה לא ברחו למצרים כדי להימלט מיד הצדק, כפי שעשו רבים לאחר תום מלחמת העולם. בוני הטילים הגרמניים נסעו לקהיר על מנת לנצל את הידע שלהם ובידיעה ברורה כי הנשק ישמש את צרכיו הצבאיים של נאצר בתכניתו נגד ישראל". הדברים האלה פורסמו בעתון "דבר" ביום 26 בספטמבר 1962.

בשלב זה אציג רק שאלה אחת: האם על פי ידיעה זו אפשר להניח שהשלטונות הגרמניים לא ידעו על נסיעותיהם של המומחים לטיילים הגרמניים למצרים? לא ידעו על פעולתם הממושכת למען הקמת מפעל הטילים, היכולים לפגוע בכל נקודה דרומה בביירות? אני סובר שהשכל הישר עצמו, ולא רק הידיעה המוסמכת, מחייב לומר: שלטונות גרמניה לא יכלו שלא לדעת את כל זאת.

עתה עלינו לבחון את ההתפתחות החמורה הזאת ביחסים בין גרמניה לבין מדינות היהודים על רקע משולש: מוסרי, מדיני ובטחוני. על האספקט המוסרי לא אומר היום אלא משפטים ספורים בלבד. לא שנסתמנו הטענות; נאטמו האז'ניים משמוע, ובמכתב מסוג מסויים. אבל מי שהכריז על גרמניה דהיום כעל "גרמניה חדשה", יואיל נא להקדיש תשר' מת לב למאורע שהתרחש אך לפני מספר שבועות. בגרמניה הועמד לדין אחד, ידניאן, הוא היה מפקד באחד המהמנות הנאציים. הוא היה ידוע כסאדיסט; היה מכה ומענה את תושבי המהמנות. עדים שהופיעו לפני בית הדין קבעו שאותו ידניאן לא פסק מלהכות במו ידיו ומלענות את האסירים וביניהם יהודי, ד"ר זורמיץ, אשר בעקבות המכות והעינויים איבד את עצמו לדעת. בית הדין הגרמני זיכה את ידניאן לחלוטין מאשמתו.

זה איננו המקרה הראשון שפושעי מלחמה גרמניים יצאו זכאים; הוא אחד מני רבים. אבל מעל לכל אופיינית ההנמקה של פסק הדין. בית הדין הגרמני קבע כי "לא הוכח שמטרת העינויים היתה להביא להתאבדותו של ד"ר זורמיץ". לא קראתי את פסק הדין הזה בשלמותו. על פי השפה המקובלת אפשר לשער, שהיא היתה מבחינה משפטית מדויקת לחלוטין. ייתכן שאמרו: לא הוכח לנו כי המטרה בתור שכונו של העינויים, בתור שכולה, היתה להביא לידי התאבדותו של

ברשות הבית אסיים בציטוט הדברים אשר אמרתי בסיום נאומי בוויכוח הכללי בעצרת השנה: "על אף כל הנאומים אשר שמענו מנציגי ערב הננו משוכנעים שיבוא היום, לנו ולשכנינו, בו נחיה כולנו יחד בידידות ובשותפות.

הי"ר ק. לוח:

אנו עוברים לוויכוח. רשות-הדיבור לחבר-הכנסת בגין, ואחריו לחבר-הכנסת רימלט.

מנחם בגין (תנועת החירות):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בימי המתיחות הבין לאומית סביב הים הקאריבי, הצבת טילי התקפה על אדמת קובה, הטלת מצור חלקי במימיה, וסילוק טילים אלה על המומחים המופקדים עליהם — הוטלו למילון המדיני-הצבאי שני מושגים, שההפרדה המעשית וההלכתית ביניהם נוסחה עוד לפני שלוש שנה, בימי ועידת ג'ניבה ההיא לפירוק נשק. מושגים אלה הם: נשק הגנתי ונשק התקפתי. וההבדלה ביניהם, כפי שכולנו ראינו, נתנה הפעם תוצאות מעשיות. אף על פי כן אין להתעלם מהעובדה כי קו התיחום העובר בין המושגים הללו סובל ממידה רבה של טשטוש. יש נשק התקפתי, יש נשק הגנתי; יש גם נשק התקפתי-הגנתי, ביס, באוויר וביבשה. אך העיקר הוא, שהנשק ההגנתי יכול לשמש את ההתקפה הודות לחישוב, שמתוך השימוש בו, אי הנכר גות להשתמש בו, תיעצר, תישבר, או תיהדף התקפת הגנה. וכן נהפוך הוא. נשק התקפתי יכול לשמש את ההגנה בגלל החישוב שהודות לקיומו תימנע ההתקפה מלכתחילה, זו היא הגנה מרתיעה או הרתעה מגינה, בה תלוי בימינו מה שנותר מחירות האדם ועתידה של האנושות.

תמור מהשניים הוא מושג שלישי, שמהותו אינה טכנית, אלא מוסרית ומדינית. ואנו נשתמש בו היום למען ההבהרה, ובמידה, שאינני בא להכחיש אותה, של פשטנות. זהו המושג נשק חוקפני. הוא איננו תלוי בכלי, אלא ביד המחזיקה בו; במוח העלול לצוות על הפעלתו.

כיצד הוא המצב מבחינת מושגים אלה — נשק דפנסבי, אופנסבי ואגרסיבי — בעולם הגדול? בשני המוח' גות, ומעל לכל בידידת של שתיים, האדירות במעצמות, ישנו נשק התקפתי העלול להרוס אותן ואת העולם כולו. אבל שתיהן טוענות שאין הוא נועד אלא להגנה מרתיעה או להר' תעה מגינה. אף אחד מהמהמנות, אף אחת מהמעצמות, אינם טוענים בשום בדתם להשתמש בנשק זה או בכלי התקפה כלשהו כדי לנסות להכחיד את אויבו בכוח. נהפוך הוא, שני הצדדים טוענים: אנו רוצים לחיות בשלום; לשם כך דרוש לנו נשק, אותו נשק התקפתי המונע את התוקפנות האפ' שרית.

לא כן מצבה של מדינת ישראל. היא איננה צריכה לעשות שום חישובים, האם יש לה או יקום כנגדה מה שנקרא בימינו אויב פוטנציאלי. אויבנו הם אויבים בפועל. הם אומרים בגלוי, בכל חלקי תבל, מעל כל הבמות הבין-לאומיות, שלמ' דיננתו אין זכות קיום. הם משתמשים במושג הידוע משנות השלושים: "מדינת עונה". הם מבטיחים לעצמם הכנות, אשר, אחר השלמתן, תאפשרנה להם התקפת הכחדה. אם בידיהם ניתן נשק התקפתי, הרי הוא מעצמו נעשה נשק חוקפני. ועובדה זו אינה זקוקה עוד לשום הוכחות.

הנה כי כן, בידי החזק והמסוכן באויבנו — במצרים של נאצר — ניתן לאחורונה נשק התקפתי מהסוג המסוכן והתמור ביותר, הנועד מלכתחילה להשמידה המוגנית, לפגיעה

במפורש לנסות לרדת לסוף דעתו המשווערת של סגן שר הבטחון. אבל אנחנו יכולים להבין מה פירוש המלים "יום סגריר" מבחינת בטחון ואספקת כלי נשק. באותו יום סגריר, כאשר לא תהיה לנו עוד ישועה — לא אוכיר ממי — או אולי ניושע על ידי גרמניה, ובכך הצדקתם את כל המדיניות הזאת, אשר לכל הדעות רבים, גם בקרב מפלגתכם, אם לא בכנסת, בוודאי מחוצה לה, — הרי אנחנו קוראים עתה — עד היום הזה שמים עליה סימן-שאלה היוצא מעמקי נפשם.

והתוצאה, אדוני היושב-ראש? אינני סובר שכבר נתקלנו בפרדוקס כזה: כל המדיניות הגרמנופילית הזאת נוהלה כביכול למען הבטחון, ודווקא בשטח הבטחון פגעה בנו גרמניה כפי שלא פגעה בנו מדינה שלישית אחרת מאז קום מדינת ישראל. גרמנים — והיום, לאחר כל הידיעות המוסמכות, מותר לנו לומר: הגרמנים — נתנו בידי אורבינו את הנשק ההתקפתי החמור ביותר, ההופך ביום ללא שום ספק לנשק חוקני מסוכן ביותר: טילים משטח לשטח.

שאלתי: האם שלטונות גרמניה יכלו שלא לדעת על תנודת המומחים הגרמניים לעבר מצרים ועיסוקם בה? עתה הגיע תור השאלה: האם ממשלת ישראל יכלה שלא לדעת? ואבאי על כך שוב ידיעה, אף היא ממקור הקרוי מוסמך, וזוהי: "ממקור מוסמך נמסר, כי עוד לפני היעלמם של שני המדענים הגרמניים התכונן משרד החוץ הישראלי לפנות לממשלת גרמניה בבקשה שתמנע הגשת וזרה למצרים בתחום הטילים. בד בבד תכננו לפעול במישור הסבירי, תוך ציון כי מומחים גרמניים שפעלו בשירות הנאצים מגישים עתה עזרה לנאצר, המכריז על כוונתו להשמיד את ישראל. נודע לי בקשר לכך, שהיו בישראל חילוקי דעות מחשש שפעולה זו עלולה לפגוע ביחסים בין ישראל לגרמניה".

שרת-החוץ ג. מאיר:

מהו המקור המוסמך?

מנחם בגין (תנועת החירות):

העתון שפירסם את הידיעה הזאת שמו "הארץ", והוא כותב: "ממקור מוסמך". כך ציטטתי נאמנה. מכל מקום, אם הגברת התעוררה לשאול בקשר עם ידיעה שפורסמה ב"הארץ", אם המקור שלי מוסמך, עלי להעיר לה — משום שלפני כן לא התעוררה — כי הידיעה שפורסמה ב"דבר" הוכתרה במלים: "הממשלה שוקלת פניה לממשלת גרמניה".

שרת-החוץ ג. מאיר:

משום שאו אדוני אמר מהו המקור.

מנחם בגין (תנועת החירות):

הייתי אומר גם הפעם. הגברת לא הודיעה בסבלנות האופיינית לה, ביחוד בארגון האומות המאוחדות.

שרת-החוץ ג. מאיר:

סליחה.

מנחם בגין (תנועת החירות):

אם הממשלה שקלה ב־26 או ב־27 בספטמבר את אפשרות הפניה לממשלת גרמניה, פירוש הדבר שידעה. אני סבור שידעה הרבה זמן לפני כן. אלוף עמית, ראש המודיעין הצבאי שלנו, הודיע שבידי המודיעין יש רשימה שלמה של המומחים, ודאי גם הגרמניים, אם ישנם אחרים, המטפלים במתן טילים לנאצר. רשימה כזאת אינה נוצרת בן-לילה. היא נאספת שם אחר שם, זמן רב.

בקיצור, אדוני היושב-ראש, הממשלה ידעה על פעולה זו של מומחים גרמניים במצרים, והיא החרישה. יתרה מזאת,

היהודי המעונה. וסבור אני כי אין זו רק זכותי, אלא גם חובתי לומר לבית הנבחרים של מדינת ישראל, שאם אפילו פסק דין סדומי אחד כזה עלול להיתן כתובכי אירופה בשנת 1962, חייבים אלה שנתנו את האישור לגרמניה כ"חדשה" לפחות לשקול מחדש את דעתם.

ישנה מבחינה המדינית. עלי לומר בכל הכרת האמת, שאם העמים של אירופה המזרחית מודיעים: אנחנו חוששים מפני תחית המיליטריזם הגרמני, — אין זו תעמולה. זוהי אמת. יש להם נסיון היסטורי. הם שומעים הודעות, לא רק פרטיות, גם רשמיות. הם גם היו עדים לאחרונה בתלת-שיח בין האפיפיור לבין הקרדינל ווישנסקי ולבין העתונות הגרמנית כולה. הם יודעים את המושג "דראנג נאך אוסטן", הם יודעים את המונח "גבול אודר-נייסה" ושום עם אינו רוצה לחיות על זמן שאול. אולי אין זו בעיה למחר, לשנה הבאה, אפילו לא לחמש השנים הבאות. הם חוששים מפני המיליטריזם הגרמני המחדש.

ועלינו לשאול את עצמנו, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסה לסיעותיה: מדוע חייבת מדינת ישראל להטיל לרקמה הזאת, העדינה ביותר, המסוכנת ביותר ביחסים הבין-לאומיים, את עוניה, פגניה ומדיה? לא אבוא לטעון שאילו היינו נמנעים מלעשות את עסקות הנשק עם "גרמניה החדשה" ומלתפור בשביל חילותיה את המדים הנאים, היינו רוכשים את ידידותן של מדינות אירופה המזרחית. אין בכוחו של איש להוכיח את ההיפותזה הזאת. אבל אני סובר שיש יסוד להשערה כי היינו מורידים מעריותן של המדינות האלה. כי בכך אין ספק: הטלת הערצים והפגנים והמדים לתוך רקמת היחסים בין גרמניה לבין המדינות של אירופה המזרחית יוצרת תוספת עוינות מצד הגוש של מדינות אלו כלפי מדינת ישראל. בשבילן זוהי הבעיה חמורה ביותר בהווה, ובעיקר לעתיד.

מדיניותה של ברית-המועצות היא עוינת כלפי מדינת ישראל. שאול טאהר בריית-המועצות כלפינו וכלפי השלום על ידי הספקת נשק התקפתי — לא טילים, מכל מקום לא טילים משטח לשטח, אבל נשק התקפתי מסוג אחר, — לידי מצרים. מדוע אנחנו צריכים להוסיף על העוינות הזאת? מהו האינטרס המדיני האמיתי שלנו בכך? מדוע אין אנחנו יכולים ליטול יומה על ידי ויתור על מדיניות אווילית כדי לנסות להוריד מן העוינות הזאת?

אין מדינה בעולם שאינה מבקשת נקודת מגע כלשהי אם בגוש זה ואם בגוש אחר. מדוע, אדוני היושב-ראש, לא נבקש — מבחינת האפשרות של חידוש המיליטריזם הגרמני, על פי האמירה המפורסמת של מיראבו: "פרוסיה איננה ארץ שיש לה צבא; היא צבא שיש לו ארץ" — מדוע לא נבקש דווקא נקודת מגע זו עם המדינות של אירופה המזרחית? המעצמות הגדולות מחפשות נקודות מגע. המדינות הקומרניסטיות מחפשות נקודות מגע עם מדינות מערביות. כל אומה מחפשת איוו נקודה שבסביבה תוכל למצוא שפה משותפת. נקודת המגע הזאת היא, מבחינתנו, הטבעית ביותר, המובנת ביותר, המנומקת ביותר מבחינת ערכה, מבחינת נסיון הדור, מבחינת השלום הבין-לאומי. מדוע אנחנו מוותרים עליה? מדוע במקום נקודת מגע — אנו כמו ידינו כורים תהום?

אך הממשלה התעלמה מן האספקט המוסרי. הממשלה אטמה אזניה משמוע לאספקט המדיני. והיא לחשה, והיא רמזה, והיא גילתה, והיא הכריזה, ולפעמים אפילו זעקה: זה ענין של בטחון. סגן שר הבטחון הכבד אמר — אם זכרוני אינו מטעני, אפילו מעל במת הכנסת — שדרושים לנו היחסיים עם גרמניה למען בטחון ישראל "כיום סגריר". למען האינטרס העליון של האומה לא אומין את הכנסת היום

ישיבה קע"ה, ט"ו חשוון תשכ"ג (12 נובמבר 1962)
— עניני חוץ (בגין, פרס, ארן, יוסף) —

דת החוץ והבטחון בעוד מועד, ולא הודעתם בכנסת ולא דרשם שידיינו יקומו בכל קצווי תבל, ולא פניתם לדעת הקהל ולא מחיתם אפילו בבון בעוד מועד.

פרדוס דמים כזה: יהודים תופרים בשביל הצבא הגרמני מדים — והמדינה הגרמנית נותנת טילים בידי אויבי היהודים; מדינת ישראל שולחת תתימקלעים לצבא הגרמני — והגרמנים נותנים כלי השמדה בידי אויבי היהודים. פרדוס כזה, שדווקא בשטח הבטחון נפגענו על ידי הגרמנים — לפניהם ערכתם מסע של התרפסות במשך עשר שנים — כפי שלא פגע בנו שום גורם אחר.

הממשלה החרושה, אדוני היושב ראש; הכנסת לא תוכל להחריש. אני פונה לבית הנבחרים של מדינת ישראל, ללא הבדל סיעה, שהכנסת תאמר את דברה. אנו בוודאי נציע לה לומר את דברה בענין זה. מי שישען שאיחרנו את המועד, בוודאי מבחינה מסויימת יצדק — אבל עדיין לא איחרנוהו כליל. ראיתם שמקובל מוצאים לא רק את הטילים, אלא גם את המומחים. אין לומר בוודאות שכל הטילים אשר התעשייה הנאצית יכולה לייצרם הם כבר — אם אפשר לומר כך — תפעוליים — operational.

סגן שר הבטחון ש. פרס:
מבצעים.

מנחם בגין (תנועת החירות):
המונח "מבצעים" אינו יותר מדויק מאשר המונח הבלתי-מדויק שלי.

(קריאות: תסכים לזה).

אני מסכים לזה.

זלמן ארן (מפא"י):
העיקר שהתוכן אינו מדויק.

מנחם בגין (תנועת החירות):
אתה לא נאומי מחר והוא יוכיח לי שמה שאמרתי לא היה מדויק על פי המסמכים שקראתי לפניכם.

עוד לא איחרנו את המועד. צריך לסלק את המומחים האלה וצריך לחבוע את טילים — גם מהממשלה האחרת להימצאותם שם וגם מהממשלות, שאף הן שילמו בדם רב כדי להדביר את חיית הטרף הנאצית, המוסיפה לחיות בגרמניה החדשה.

אני מקווה שהכנסת תוכל להתאחד סביב הצעת החלטה כזאת. בזה תיבחן הקואליציה. האופוזיציה כבר הוכיחה, גברתי שרת החוץ, שבענינים לאומיים היא יכולה להתגבר על חילוקי דעות ולתת יד כלפי חוץ לעמידה משותפת. מה יכול להיות יותר חמור ורחוק מאשר הקריאה לסלק את המומחים האלה, מומחי טילי המוות, מארץ האויב? אני מקווה שנצליח להתאחד סביב החלטה כזאת.

בעוברי, אדוני היושב ראש, לבעיית הפליטים הערביים, אעלה שלושה מסמכים: תכנית ד"ר גיונסון, דין-וחשבון ד"ר דוויס והחלטת הכנסת מיום 6 בנובמבר 1961.

שר-המשפטים ד. יוסף:
להבדיל.

מנחם בגין (תנועת החירות):
את החלטת הכנסת להבדיל? ניחא. הם אנשים הגונים. ד"ר גיונסון וד"ר דוויס.

תמהתי שלא שמעתי מאומה מפי כבוד שרת החוץ על תכניתו של ד"ר גיונסון, אולי טעיתי באי-שמיעה, אבל יש

היא השתיקה. העם לא שמע, הכנסת לא שמעה מפיה, מפי הממשלה, שישנם מומחים גרמניים על אדמת מצרים, עד אשר נודע מפיו של נאצר שיש לו טילים משני סוגים, עד שהוא העלה אותם בשביל השמימי, לא אומר: שבטי השמימי. מדוע החרשתי? מדוע השתקתי?

שר העבודה הנכבד יצא לארצות-הברית של אמריקה ובנאומו בקליבלנד התריע על הסכנה האיומה לישראל הנור בעת מזה שגרמנים נותנים טילי התקפה למצרים. האם הוא ידע? הוא חבר הממשלה. יתרה מזו, הוא חבר ועדת השרים לעניני בטחון. הוא קיבל דיווח-שבון? יש רק שתי אפשרויות: או שלא שמע מאומה, כלומר הממשלה אינה יודעת על התפתחות כזאת מפי מה שנקרא אצלנו "הצמרת הבטחונית", ועדת השרים לבטחון האומה אינה שומעת מאומה על התפתחות חמורה כזאת; או שהוא שמע בתוקף שני תפקידי או אחד מהם — וגם הוא שתק. מדוע צריך לדבר על כך בקליבלנד, ומדוע צריך לדבר על כך רק לאחר שבידי המצרים כבר ישנם, כפי שיש להניח, הטילים הללו? מדוע לא פתחתם במסע הסברה בטרם הושלמה המלאכה, בשלב ייצור ראשוני?

מעניין מאד, גרמניה, מבחינת הפגיעה בבטחון ישראל, היא תהיה לנו היוצא מן הכלל? כלולו זוכרים: כאשר ברית-המועצות החליטה לספק לנאצר נשק, ביהודי התקפת, בקיץ 1955, יצאה מדינת ישראל למסע הסברה עולמי — ובצדק — ואמרה: זה מסכן את השלום. לא חששנו מפני הרעת היחסים בינינו לבין ברית-המועצות על ידי מסע הסברה ומחאה כזה. כאשר ארצות-הברית של אמריקה, בימי פוסטר דאלס, סיפקה נשק לעיראק של גורי סעיד, פתחנו במסע הסברה בקרב דעת הקהל האמריקאית. יש לנו יחסים עם ארצות-הברית, שכל ידידות אשר במקרים רבים היא הודית. לא חששנו מפני הרעת היחסים בינינו ובין ארצות-הברית. כאשר בריטניה סיפקה נשקים, צנטוריונים לאויבינו — מחינו. רק כלפי מדינה אחת ויחידה העושה מעשה איבה כלפינו, כלפי בטחוננו, כלפי בטחון ילדינו — לא ביחס לימים אלה בלבד, אולי השר נוי הזה יחול על כל עתידנו — רק כלפי מדינה זו, ששמה גרמניה, מחרשיה ממשלת ישראל, אינה פותחת במסע הסברה, אינה יוצאת לכל חלקי תבל ואינה אומרת: ראו נא מה קרה — הגרמנים השמידו בדרך הזה שישה מיליון יהודים: שני מיליון יהודים התקבצו על אדמת ארץ האבות; והנה, באותו דור עצמו נמצאים גרמנים, שבידיעת שלטונותיהם, בהסכמתם, אם לא מראש, הרי בדיועב, נותנים הם בידי אויבי היהודים נשק להשמדה המונית. והרי ידוע שהגרמנים אמנם החליטו על ההשמדה ותכננו אותה וביצעו אותה, אבל הם גם עסקו בהשמדה proxy by. יוצא שעוד לא נתקבץ כל האפר, והגרמנים כבר עולים מחדש על נתיב של נסיון נוסף להשמדה המונית של יהודים בעזרת אויביהם האחרים.

אני סובר שבממשלת בון יש מידה של רגישות כלפי הסברה כזו. אותו ספק דין שקראתי לפניכם אולי משקף את אופיה של גרמניה החדשה יותר מאשר כל ראי. אבל בקשר עם מה שקרה עם "דר פפילג" והמתואות התמורות של המסל לגה הסוציאליסטית הגרמנית הנמצאת באופוזיציה לממשלת גרמניה הדימו, אמר הקנצלר של הגרמנים: החרישו, אני צריך לצאת לארצות-הברית של אמריקה; זה לא יהיה טוב אם בזמן המשאומות שלי ישמעו בארצות-הברית שבגרמניה נוקטים עדיין שיטות נאציות. הוא רגיש מאד להסברה זו.

ולו היינו אנחנו פותחים בעוד מועד במסע הסברה כזה, יש יסוד לשער — כמוכר אין שום בטחון בכך — שאולי היינו מפריעים לפעולה זו של המומחים הגרמניים לפני שהיו נותנים למצרים את הטילים. ואתם החרשתי ושתקתי, השתקתם והסתרתם ואתם לא סיפרתם לאומה ולא מסרתם לוועד

הבין לאומית הזאת לא תעשה שום דבר כדי ליישב או להעסיק את האנשים האלה.

נוכת שני המסמכים האלה עולה חשיבותה של החלטת הכנסת מאשחקד. לא במקרה קראתי את ההחלטה הנושנה מטעם עצרת האו"ם, כי אם ד"ר דוויס מביא אותה, פירוש הדבר שיש בה חומרה כלפי ישראל.

והנה אשחקד, לאחר הדיון בכנסת והתאחדותן של הסי"ע — ברוב מכריע — סביב החלטה מסויימת, הורתה הממ"שלה למשלחת ישראל להרים ידה בעד הצעת החלטה הכוללת במפורש אותו סעיף 11, המובא כשוט בפני העולם ובפנינו על ידי ד"ר דוויס.

שרת החוץ קראה את החלטת הכנסת בנאמנות על שני חלקיה. לו היה מתקבל על ידי הכנסת רק החלק הראשון, אולי היתה לכם הזכות המפוקפקת לטעון: כך נפרש אותה. אבל על החלק השני, שבא מיומנת הכנסת ולא על פי הצעת הממשלה — על החלק הזה אין הממשלה "בעלת-בית" לפרש. שו. כולם השתתפו בניסוחו: כולם, חוץ משתי סיעות, הצ"ע בעדו, אם כך — איך יכולה משלחת ישראל, בניגוד להחלטה מפורשת כזאת, להרים יד בעד הצעה הכוללת סעיף 11, עם הברירות הידועות שלו? אני מזכיר את זה לשרת החוץ. אני רוצה לברך אותה, לקראת צאתה לעצרת האו"ם, בכל הברכות לשליחותה הקשה. אבל אני מבקש אותה: למען עמנו 'ארצנו, אם בעצרת זו תעלה הצעה נוספת מעין זו, אל תרימי יד בעדה ואל תפרי עוד את החלטה הכנסת.

ב־25 בדצמבר אשחקד, אחרי הדיון בכנסת, נשאה שרת החוץ נאום לפני ישיבת הוועדה המדינית המיוחדת, מס' 316, בעצרת מס' 16, ושם אמרה (אני רוצה להביא דבריה במלוא הדיוק): "ממשלת ישראל האמינה תמיד כי פתרון בעיית הפליטים הערביים הוא על ידי יישובם מחדש בארצות ערב; אולם מעולם לא אמרה כי אף פליט אחד לא יורשה בכל התנאים לשוב לישראל".

אני חייב להעיר לתשומת לב של שרת החוץ הנכבדה, כי מירושלים ועד ניריורק הלכה לאיבוד מלה אחת חשובה מהחלטת הכנסת. אנחנו אמרנו: הפתרון היחיד, והמלה "היחיד" איננה מקרית, לא בהיסח הדעת הנוכסא להחלטת הכנסת. יש הבדל אם אומרים: פתרון, או: הפתרון היחיד; כי כוונת אלה שהציעו להכניס את המלה "היחיד" לגוף החלטת הכנסת היתה מפורשת: לא פה — שם, וביתר ציון: פה לא — רק שם. ואת ממשכה ואומרת: אולם הממשלה מעולם לא אמרה שלא תרשה אף פליט אחד לשוב לשטחה של ישראל. האם באמת מסרתם לעצמכם דיווחשבון בהקשר זה מה פירושה של הסיפה? אתם מזמינים שאלה; אמרתם: מעולם לא אמרנו אף לא פליט אחד; אם כן, מה אמרתם? כמה כן? ואז באמת תמוהה הטענה שלכם כלפי מפ"ם. בדיון ההוא — אני רואה שמר יערי נהנה ונד בראשו, אני שמח לגרום לו פעם הנאה...

(שרת החוץ ג. מאיר וחבר הכנסת מ. יערי קוראים קריאות-ביניים)

אני מבקש בכל זאת לשוב לעניינו.

דובר מפ"ם אמר בדיון האחרון: "במה מדובר איפוא? מדובר על קליטת מספר מסויים של פליטים כתרומה לפתרון הסופי של בעיית הפליטים, אשר רובם המכריע יתנחל במקומות מושבם, בארצות ערב; מדובר בקליטת מספר מסויים של פליטים בתנאים של הסדר שלום בינינו לבין שכנינו". ואז קם אחד מתומכיה הממשלה ואמר: "כל הצהרה כגון זו עלולה להיות מקור לסחיטה".

לי הרושם שלא יצאה מפיה תגובה מפורשת, מהי עמדת הממשלה כלפי תכנית ג'ונסון.

יש תכנית כזאת. זה אינו סוד. ואיני סובר שאטעה את הבית אם אומר שעיקרי תכניתו של ד"ר ג'ונסון הם: לערוך משאל עם בקרב הפליטים הערביים הארץ-ישראלים ביחס לשאלה אם הם רוצים לשוב לשטח ישראל או לקבל פיצויים; למנות את מי שאפשר לכוונתו אפוסטרופוס בין-לאומי לבטחון ישראל, זאת אומרת אדם אשר מטעם ארגון האומות המאוחדות יחליט בערעור של פליט אשר ירצה לשוב וממשלת ישראל תגיד שהוא מסוכן לבטחון המדינה; ואותו אפוסטרופוס יחליט אם הוא באמת מסוכן או לא כל כך מסוכן ואפשר להחזירו; ושלישית — החזרת חלק מסויים של הפליטים הארץ-ישראלים לשטחה של ישראל.

מדוע לא אמרה כבוד שרת החוץ שהממשלה דוחה תכנית זו ללא סיג? אני סובר שאי-דחייתה במפורש עלולה ליצור אי-בהירות. זה משחק מחוכם מדי לסמוך על כך שהערבים ידחו אותה. ידוע שאינם מסתפקים גם בהחזרת הפליטים; הם רוצים את תל-אביב. אבל אם ממשלת ישראל שותקת, עלול הדבר להתפרש אחרת, כי הרי הערבים דורשים משהו מעבר למכסימום, ואילו ההצעות של ד"ר ג'ונסון נראות, לעומת דרישתם, כמשהו הקרוי בוודאי בפי ד"ר ג'ונסון קרוב למינימום. צריך איפוא שיהיה ברור, ואם שרת החוץ אינה אומרת, צריכה האופוזיציה לומר זאת, שבהתאם להחלטת הכנסת מנובמבר 1961 נדחת תכניתו של ד"ר ג'ונסון ללא סיג על ידי ישראל.

באשר לדיווחשבון של ד"ר דוויס, אעלה ממנו כמה דברים אופייניים, שכבוד שרת החוץ לא הזכירה אותם. הכנסת חייבת לדעת כי לפי דיווחשבון זה יש כבר היום בדיוק 1,174,760 פליטים ערביים; קרוב למיליון ומאתיים אלף. הכנסת חייבת לדעת שעל פי הדיווחשבון של ד"ר דוויס, משנת 1950 ועד לשנת 1961 מחקה הסוכנות מטעם האו"ם מרשימת הפליטים הערביים הארץ-ישראלים 425,000 שמות. ועוד צריכה הכנסת לדעת, שבשנת 1951 קבעה אותה סוכנות, שמספר הפליטים הערביים הוא 960,021; ב־1948 היו 960,000 תושבים ערביים בשטח של ארץ-ישראל, שעליו עתה חלה הלכה למעשה ריבונותה של מדינתנו — והם ברחו? כל המספרים האלה הם אופייניים מאד למלאכת היוזין, ההולכת וגומשת במחנות ההם, בדיעתה ובהסכמתה, או מתוך התעללות מוחה של אותה סוכנות שבראשה עומד ד"ר דוויס הנכבד.

הוא קבע שני דברים נוספים, אף הם אופייניים מאד. הוא טוען שהאנשים הצעירים מבין הפליטים לא זו בלבד שהם מובטלים, אלא גם אינם ניתנים להעסקה. אקרא את דבריו במקורם: "The result is that these young persons are not just unemployed, but many are virtually unemployable." אני סובר שמעולם עוד לא נשמעה הודעה כזאת, שאנשים צעירים אינם ניתנים כלל להעסקה. אבל הוא קבע, וזה אולץ העיקר, כי כל עוד לא יוגשם סעיף 11 של ההחלטה מדצמבר 1948, 194 (ו) של עצרת האו"ם, אשר אמרה: "העצרת מחליטה, כי לפליטים הרוצים לשוב לבתיהם ולחיות בשלום עם שכניהם, יש לאפשר לעשות כן בתאריך המעשי המוקדם ככל האפשר, וכי פיצויים צריכים להינתן תמורת הרכוש של אלה שיחליטו לא לשוב". ומשום כך — כך נאמר בדו"ח — כל עוד שאין התקדמות ניכרת להגשמת הסעיף 11 להחלטת העצרת 194 (ו), אונ"א אינה צריכה לבצע תכניות עבודה למען יישובם של הפליטים. אני סובר שבשפת עבר, ומבלי לפגוע בכבודו של איש, להודעה כזאת קוראים חסיטה. בניגוד לתפקידה של אותה הסוכנות, היא מודיעה שאף היא — לא רק מדינות ערב — גם הסוכנות

ישיבה קט"ה, ט"ו חשוון תשכ"ג (12 נובמבר 1962)
— עניני חוץ (בגין, מאיר, בן-אליעזר) —

מעוניין ביותר. 38 מדינות לא נתנו ידן להצעה זאת, בתוכן רק שתי מדינות טוטלטריות. 36 מדינות חפשויות, דמוקרטיות, רובן ידידותיות למדינת ישראל, לא נתנו יד להצעה הזאת, ואילו בין 62 המדינות שהצביעו בעדה — עשרות מדינות טוטלטריות, דיקטטוריות חשוכות, אפלות.

גם רשימת היוזמים היא מעניינת. יש שם גם מדינות ידידותיות. אבל הרשימה השניה אף היא מעניינת: הודו, אינדונזיה, איראן, מאלי, מאוריטניה, מרוקו, סאקיסטן, סודן, סוריה, טוניס, ומצרים, הקרויה עדיין הרפובליקה הערבית המאוחדת. אלה יוזמי ההצעה.

שרת-החוץ ג. מאיר:
אולי תקרא הלאה ?

מנחם בגין (תנועת החירות):

אמרתי: ישנן מדינות ידידותיות. האם זה הדבר המכריע? האם הטעית את הכנסת כאשר אמרתי: ישנן מדינות ידידותיות? הרי אני צריך להשאיר לך משוה גם לתשובה.

שרת-החוץ ג. מאיר:
לא אדבר על כך.

מנחם בגין (תנועת החירות):
תסלחי לי, גברתי, זמני מתקרב לקצו.

אריה בן-אליעזר (תנועת החירות):
האם זה ויכוח הוגן? לא לדבר על זאת בכלל בנאומך? על טילים לא דיברת, על גיוססון לא דיברת, על דרום-אפריקה לא דיברת.

מנחם בגין (תנועת החירות):
נגד הצעה זו הצביעה ארצות-הברית. האפשר לחשוש בממשלת קנדי שהיא תומכת בגזענות? אך עתה גייסה ממשלה זו עשרות אלפים חיילים כדי להכניס סטודנט כושי אחד לאוניברסיטה. צרפת הצביעה נגד הצעה זו. האפשר להאשים אותה בתמיכה בגזענות? צרפת ידועה בשנאתה את הגזענות. נמנעו: דניה, שבדיה, נורבגיה, פינלנד, רוב הדמוקרטיות האירופיות.

מדוע היינו צריכים להצביע בעד ההצעה הזאת? מסבירים לנו שזה ענין של עקרונות. מהו העקרון? ביחס לסלידה תנו מפני גזענות? אין שום חילוקי דעות בבית הזה. אבל אם מצביעים על הטלת חרם, סנקציות, מגיעת בואו של אניות ואווירונים וכו' — עוד אדבר על ההסתייגות המילולית — הוזה עקרונות? עכשיו ברור כי בערב הסעודית ובתימן היתה עבדות. והראיה: הבריגדיר סאלא אומר שיבטל את העבדות ופיסל אומר שאף הוא יבטל את העבדות. כלומר: היתה עבדות. האם איוו מדינה שהיא בעולם הציעה לנקוט נגדן את הפעולות הללו? היש אפליה יותר חמורה בעולם מאשר עבדות? אני יודע את האפליה הקיימת באפריקה, הייתי עד לה, וכל אדם שוחר צדק מתקומם נגדה. הספסלים האלה על חוף דרבן, "רק ללבני עור" — קשה לראות את הכתובות האלה מבלי שנפשו של אדם תתקומם. אבל לא עבדות, עבדות ממש. הרי יש כאן איפה ואיפה.

אומרים לנו שזה ענין לחישוב. יש מדינות דרום-אפריקאיות שעזרו לנו להעלות הצעה האומרת כי מדינות ערב ומדינת ישראל צריכות להיכנס למשאומתן ישרי. יפה מאד, ואנחנו נו מודים להן על כך. אך לא נפרזי בכך. אין זה נכון לחשוב שאם רק נשב לשולחן משותף, נפתור את כל הבעיות בינינו לבין מדינות ערב. אמריקה וסין ישובו חודשים על חודשים ליד שולחן אחד בבורשה ולא פתרו שום בעיה במשאומתן ישרי.

עכשיו, מר יערי, לא אוכל להנות אותך עוד, אני מסכים עם ההודעה האחרונה. אם כך אמרתם, הרי הודעתכם בהקשר זה מומינה לחץ, אמרתם: בהסדר שלום, אבל מזה לא יצא הסדר שלום; תישאר ההסכמה להכנסת מספר מסויים של פליטים, וגם מההודעות שלכם יוצאת הזמנה ללחץ, והבעיה אינה בינינו לבין הערבים; ולא בינינו לבין ד"ר ג'ונסון או ד"ר דוויס; זוהי בעיה בינינו לבין מדינות רבות. צריך למנוע פה לחץ מלכתחילה ולא לפתוח פתח.

אני מבקש שהגברת שרת החוץ לא תשוב לחלק השני של הודעתה; אני מבקש שתאמר בשם ישראל ובשם בית הנבחרים שלה כפי שהוא החליט; הפתרון היחיד לבעיה זו הוא יישובם של אנשים אלה במדינות ערב; אני מבקש את הגברת שלא תצביע בעד שום החלטה אשר תכלול את סעיף 11.

בהזכירי הצבעות אומללות יש בדעתי, אדוני היושב-ראש, לעמוד על ההצבעה על פי הוראתה של הממשלה על סנקציות כנגד אחת מן המדינות הנמנות על ארגון האומות המאוחדות.

על מה הוויכוח? על הכרה בשוויון האדם? על סלידה מפני גזענות, מפני הפרדה מפלה או אפליה מפרידה? אני חושב שיש לי זכות לומר כי אין עם בעולם הדוחה יותר מן העם היהודי את התופעות הגלויות האלה. וגם יש לי זכות לומר כי בתוך עמנו אין גורם הבוחל בתופעות האלה יותר מאתנו. כמונו — כן; יותר מאתנו — לא. בסיפור ימיו כתוב זאב ז'בוטינסקי: "השקפה אחת נתגבשה בי עור משחר ילדותי ועד היום הזה והיא עודנה מושלת ומולכת על כל יחסי לציבור. אך יש אומרים שאין זו השקפה אלא שגעון. אמת: אני "מטורף" לגבי מושג השוויון". והשקפה זו מורכבת ושוטלת על כל תלמידיו, כך למדנו וכך גם לימדנו.

האם הוויכוח הוא על אהדה למדינות אפריקה המגלות ידידות כלפינו? כל לבנו להן. אני סבור שגם עשינו משהו למען שחרורן. אולי אין חבבי הממשלה וזכרים ואולי אינם רוצים לזכור, ישאלו את חברי "ניו יורק טיימס" במדינתנו והוא יאמר להם, כי נשיא גאנה, מר נקרומה, הודיע לפני שנים רבות כי הוא שאב השראה ממלחמת הארגון הצבאי הלאומי בהתנגדותו לקולוניאליזם. ואולי זכות היא לומר, אדוני היושב-ראש, כי עמידתו, סבלו, וגבורת רוחו של דב גורון השפיעו על התליך ההשתחררות של עמים משועבדים מבחינת השראה יותר מכל המאמרים והנאומים האנטי-קולוניאליסטיים והאנטי-אפריאליסטיים שנכתבו או הושמעו מאז ועד היום הזה. בעקפיין עשינו משהו בשבילם. ואנו מאחלים להם כל טוב. לא על זה הוויכוח.

אבל האם ממשלת ישראל צריכה להרים יד בעד החלטה האומרת — והכנסת תיחב לזאת מה אמרה ההחלטה שנתקבלה בעצרת האו"ם לפני ימים מספר — (א) לנתק את היחסים הדיפלומטיים עם ממשלת דרום-אפריקה, או לא לקש"רם; (ב) לנעול נמלי כל מדינה לכל ספינה המגיעה דגל דרום-אפריקני; (ג) לחקוק חוק האוסר על ספינותיה של כל מדינה לייצא סחורות, לרבות נשק ותחמושת, לדרום-אפריקה; (ד) לא לתת לאווירונים של דרום-אפריקה את זכות הנחיתה או המעבר. ויש עוד החלטה חמישית — להמליץ בתנאים מסוימים לפני מועצת הבטחון לזון באפשרות של גירוש דרום-אפריקה מארגון האומות המאוחדות.

גם ההצבעה מעניינת. 39 מדינות לא נתנו ידן להצעה זו, 16 הצביעו נגדה, 23 נמנעו. ועשיתי את החשבון. בין המדינות ישנה גם דרום-אפריקה, נוציא אותה, כי היא צד

ההמלצה מחייבת אותנו. אבל מדינה המרימה יד בעד הצעה, איננה יכולה לומר כך. מדינה המצביעה בעד הצעה החלטת מתחייבת באופן מוסרי לבצע את ההחלטה. ההצבעה מהווה את האקט המכריע. מבחינה מוסרית, מבחינה עקרונית, זוהי החלטה שהממשלה תמכה בה. האם תקראו תורה את שגירינו מפרטוריה? האם תסגרו את נמלינו בפני אניות הבאות מדרום-אפריקה? האם לא תייצאו סחורה לקייפטאון? או האם לא תבצעו זאת, על אף ההצבעה החיובית? מה איפוא אמצת הרצינות של ההצבעה ושל ההחלטה? אתם עלולים ליצור קרחים מכאן וקרחים מכאן. או שההסתייגות איננה רצינית, או שההצבעה איננה רצינית.

אם מדינות אפריקה יתחילו לבצע את ההחלטה ואתם לא תבצעו אותה, האם לא תטענה לעומתכם: איפה הביצוע? האם לא תשאננה: מדוע אתם עדיין סוחרים עם מפלים גועשים אלה?

זהו צעד חמור, כפי שכבר כתב עתון "למרחב", מבחינת תתקדים כלפי מדינת ישראל. יש מספר גדול של מדינות גם לצד הגוש הערבי. לצדם יש מספר יותר גדול של מדינות מאשר לצדנו. אם כל המדינות יעשו חישוב של מספרים, אנה נגיע? ומוטב לי לא להמשיך בניתוח פרטי הסוגיה הזאת.

בסיכום דברי אני חייב לומר, שחטאה הממשלה: ביחס לסלילים הנוצרים בשביל אויבנו על ידי מומחים גרמניים — במחל; ביחס לבעיית הפליטים — בהפרת החלטת הכנסת ובדיבור העומד בניגוד לה; ביחס להטלת סנקציות — בהרמת יד בעדן. מחל, דיבור ומעשה — מסמלים העדר תבונה וחוסר אחריות, החייבים לשמש אות אזהרה לאומה.

היו"ר ק. לון:

רשות-הדיבור לחבר-הכנסת רימלט, ואחריו לחבר-הכנסת

כסה.

אלימלך רימלט (המפלגה הליברלית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בראשית דברי ברצוני להעיר, שאולי אינני היחיד בבית הזה המצטער שהסקירה החשובה של שרת החוץ נשמעה רק היום. בדרך כלל מקובל בקרב עמים ומדינות שיש להם משטר פרלמנטרי, שכל מושב חדש של הפרלמנט נפתח בסקירה מדינית מטעם הממשלה. אמנם נאמר, שהשבוע הראשון היה שבוע של משבר עולמי וכל האנשים היו קשובים לעבר הים הקריבי ובירות העולם, ולכן עמדנו אשר תבוא לכלל ביטוי לא תזכה לחשומת הלב המתאימה והראויה. אבל בינתיים עברו שבועות, וכולנו גור כחנו לדעת, באנחת הקלה, שהנה המשבר איננו מחירי עד כדי התפוצצות. לדעתנו, שגינו בכך שדחינו את הדיון.

לא חשוב כל כך, לדעתי, אם אמנם עמדת הכנסת או הממשלה בענין זה חיוני לנו כמו בעיית הפליטים תזכה בעתונות העולם במספר אינצ'ים גדול יותר או קטן יותר. חשוב וקובע בעיקר איזה רושם החלטה זו או אחרת שלנו עושה בלשכות המדיניות של הבירות ושל הממשלות. ידענו מראש, עם כל הכבוד לנאומה של שרת החוץ ולחיות שית-נהל כאן בעקבותיו, שאיש מאתנו לא יחדש חידושים כה מר-עושים וכה סנסציוניים עד כדי splash out בעתונות העולם.

אולם הממשלה לא שקטה בינתיים, וזו חובתה ובוודאי גם זכותה. היא הצהירה הצהרות וקבעה עמדות בנוון. אך אני שואל את עצמי: מדוע תורה של הכנסת לשמוע עמדת הממשלה צריך להיות האחרון, לאחר הצהרות וגילויי דעה, ואפילו שלושה ימים לאחר שהציבור התל-אביבי — ועיני לא צרה בכך — אשר השתתף בעתון העתונאים בליל שבת,

הנשיא קנדי אמר, כי אותה פגישה בין השגרירים בוורשה אין בה מאומה כדי ליצור מצב שארצות-הברית של אמריקה תכיר בסין הקומוניסטית. הודו וסין ישבו יחד. האם פתרו את הבעיה? נפתחו לווי התותחים. הבה נראה את ההתפתחות שם. עכשיו מציעה סין משאומתן, ואילו נהרו — שהוא מדינאי בעל תכונות מיוחדות, שלא אפשר אותן כאן — אומר: אינני מוכן לשבת לשום משאומתן כל עוד לא ייסוגו. הוא, שהטיפ לכל הבריות תמיד להיכנס למשאומתן, והזהיר שכל מלחמה מקומית עולה להצית את עולמית, הוא אומר: לא נשב למשאומתן עד שלא ייסוגו, או עד שלא נגרשם. כי הוא דואג למולדתו ולשלמותה כפי שהוא מבין אותן — ומי יכול להביןן זולתו?

אם כן, אין להגזים בענין זה של משאומתן, ואפילו ביחס להצבעה.

אני מניח שקרוב לשליש של האומות המאוחדות הצביעו על בני ההצעה הקוראת לשני הצדדים לכבד במשאומתן. אבל שני שלישים לא נתנו יד לפתיחת משאומתן בין מדינות שהן כולן חברות באו"ם. הרי דווקא ההצבעה כזאת באה ללמד על אנומליה מסוימת במצב עד היום — ארבע-עשרה שנה אחרי הקמת המדינה. אינני בא לזלזל בהצבעה זו של שליש מהאומות המאוחדות, אבל אין להגזים בערכה וצריך לראות גם את הצד השני של המטבע.

הבגלל זה אנו צריכים לתת יד להטלת סנקציות על מדינה, מתוך חישוב מוטעה? נכון מה שאמר נציג בריטניה באו"ם, מר קולין גרוב, כי "ההחלטה הזאת עלולה לשמש תקדים שיש בו סכנה לקיום האו"ם עצמו". יש בארגון זה מדינות מסוימות שמדיניותן מעוררת התנגדות אצל חבריו האחרים. היש לגרשן אם אויביהן מסוגלים לגייס מספר מס' סיק של נציגים?

עתון קואליציוני הודה למעשה עם העמדה של הנציג הבריטי באו"ם, בכתבו: "עם כל עמדתה השלילית הברורה של מדינת ישראל כלפי מדיניותה של דרום-אפריקה, ספק אם צריכה היא לצרף את קולה אל הקריאה למועצת הבטחון לנקיטת צעדים לקראת גירוש של מדינה כזו מהאו"ם, הן בגלל חוסר היעילות אשר בכך והן בגלל הערך התקדימי אשר לדבר כזה. ספק רב אם צריך לתת בידי נציגי המדינות הערביות גם את התקדים הזה של הצעה לגרש מהאו"ם מדינה...". מי פירסם את הדברים? — פירסם אותם העתון "למרחב" במאמר מערכת, בשם תנועת אחדות-העבודה.

אתם טוענים שהסתייגותם באופן מילולי. מהי ההסתייגות, ומהי ההצבעה? על כך אמרו חכמינו: "לא המדבר עיקר, אלא המעשה". ומה ערכה של ההסתייגות, אם אתם אפילו לא הצבעתם בוועדה המדינית בעד ההצעה הפרוצדורלית להפריד בהצעת ההחלטה של המדינות הללו בין הסעיפים, ובעיקר להפריד את הסעיף על ארבע הפסקאות אשר קראתי. 49 אומות הצביעו בעד ההפרדה, ואתם נמנעתם מההצבעה. ההסתייגות איננה רצינית איפוא. לו הייתם מסתייגים באמת, הייתם צריכים לתת יד להצביע בעד ההפרדה, ואז הייתם יכיר לים במליאה להצביע בעד חלק אחד של ההצעה ולהימנע ביחס לחלק השני.

מר בן-אמיני מעתון "הצופה" פרסם את הידיעה הבוקר. נדמה. שאלנו במשרד החוץ האם נכונה הידיעה; קיבלנו אישור לכך. ונשאלת השאלה: מדוע לא הצבעתם בעד ההפרידה בוועדה? מאידך גיסא, יש טענה שהחלטת העצרת היא בבחינת המלצה שאיננה מחייבת את המדינות הסוברניות הנמנות על האו"ם, מבחינת מגילת האומות המאוחדות. נכון, יש שמדינה הנמנעת או המצביעה נגד הצעה אומרת: אין

ואיננה הגורם לאי-הרצון לשלום, אלא להיפך. האיבה ללא רתיעה, אי-השלמת מדינות ערב עם קיום מדינת ישראל היא היא שחבלה במציאת פתרון לבעיה. בעיית הפליטים היא תוצאה ולא סיבה של העוינות הערבית. מיליוני פליטים יושבו בתקופה שלאחר מלחמת העולם השנייה, כאשר היה רצון כן לעשות זאת מצד המדינות הלאומיות של הפליטים.

מדאיגה היא העובדה, שאותם גורמים עולמיים אינם רואים שסיבת האיבה אינה מהווה בעיה שיהיה למצוא פתרון מזומן, אלא דבר מיוחד במינו שאינו קיים בכל העולם, גם השטע במלחמה קרה. באזור זה אין חוק הדורקים חל על הערבים ביחס לישראל. אין נכונות מצד הערבים לדורקים להיפך. המטרה המשותפת של מדינותם היא לשים קץ לקיום זה של ישראל. ביחסים הקיימים כיום בין העמים בכל העולם, לרבות היחסים הקיימים בין שני הגושים הערובים זה נגד זה במלחמה על השפעה ועל שטחים, אבל לא על עצם קיומם של עמים ומדינות, הפך הרצון לדורקים לעקרון מקודש. רק באזור הערבי-ישראלי מופר עקרון זה יום-יום.

אנשים וגורמים שהם מאד ריאליסטיים, בעלי נסיון של אלפי ישיבות בגיבוי בדיון על בעיה עולמית חשובה כמו פירוק נשק גרעיני או פירוק נשק כללי, נוגעים בבעיית הסכסוך הערבי-ישראלי מה, הצד, בשוליה, ואינם מוצאים דרך או אינם רואים דרך לגעת בשרשה, אינם מוצאים כל אפשרות לפתור את הבעיה. רק בזה, בענין הפליטים, מגלים הם לפנינו תמימות מפתיעה וחוסר ריאליזם מדיני. הגישה הזאת היא המדאיגה.

חברי הכנסת, אני מתכוון להגיד מלים אחדות ביחס לזר בורים על "התרומה" ועל הצורך בתרומה של מדינת ישראל לפתרון בעיית הפליטים, ואני רוצה להגיד דברים גלויים. אנחנו לא גרסנו מעולם, אף לא פליט אחד, גם כאשר זאת היתה הגירסה הרשמית. אנחנו יכולים להגיד כמו כן, שלפי מיטב הכרתנו אם עקרון הדורקים (מתי זה יהיה?) יושלט באזורנו ויגיע הזמן להיגול משאומות בין מדינות ערב ליש"ר, לא תימצא בבית הזה שום מפלגה שתציע לפוצץ את המשאומות ולא להמשיך בה. אם אמנם יימצא הפתרון לבעיית הפליטים ביישובם בארצות ערב, אלא שיתנהל ויכוח על קליטת אלפים אחדים מהם בישראל במסגרת איחוד מש" פחות או במסגרת אחת — מי יתנגד לכך? אבל כיום כמעט כל ערך לכל מה שאנחנו אומרים. האם יש איזה כוח מאגי להבעת נכונותנו המילולית היום, כאשר הערבים לא קיבלו אף את דין-וחשבון ג'ונסון, והם לא קיבלו אותו משום שאינם רוצים, ראשית כל, שיהיה אפילו מה שנקבע ב-1948 — בחי"ר חפשי בין שיהיה ובין הישארות. הם אינם גורסים "או" זה, אלא רק שיהיה, שיהיה בלבד, ואינם רוצים שפליטים ערבים יחזרו למדינת ישראל קיימת. הם אינם רוצים להשלים עם קיום מדינת ישראל. את מי נשכנע אפוא בדיון על תור"ר שלנו העתידה? מה יתן ומה יוסף אם מפ"ם תצליח להוכיח מתנועה הממשלה אינה גורסת עוד "אף לא פליט אחד".

אחרי דחייתו של דו"ח ג'ונסון על ידי הערבים, לשם מה הכרות רצון טוב מצדנו לתרום תרומה זו או אחרת? למי תהא מיועדת? ידידיו אינם זקוקים לכך, כי הם יודעים וקיבלו את דעתנו שישנן אמנם בעיות רבות השנויות במחלוקת בינינו ובין הערבים, והם יודעים שישנן בעיות רבות בינינו שהדעות לפתרונן שונות, אבל הם מציעים לסטל כבול במשאומותן ישיר. האם לפי כתובת הערבים נודיע את נכר נותנו ל"תרומה"? מה אפשר להוסיף ולתת להם אחרי הצעות ג'ונסון? אם את הצעות ג'ונסון דחו (כמיוו) — האם יקבלו פחות? גורמים עולמיים, הרואים בדרך כלל מצבים מדיניים באספקלריה ברורה, נתפסו כאן לאמונה קדומה ותפלה שאמר

יומיים לאחר שקוראי עתונות הבוקר ביום א' שמעו וקראו מהי עמדת הממשלה בנדון. אינני יכול, אדוני היושב-ראש, עם כל הזהירות, להימנע מלהביע את הרושם, שלגבי ממשל-תנו הכנסת היא בבחינת מוסד טרדני, מפריע, אשר לאחר שעשה את המוטל עליו ואישר את הממשלה המוצעת, תפקידו הטוב ביותר הוא שלא להפריע, ושומר נפשו הדיפלומטית צריך למעט ככל האפשר בהעסקת המוסד הזה בדברים חשודים. ועל היחס הזה, לא רק כלפי האופוזיציה, אלא אולי קודם כל כלפי ספסלי סיעות הקואליציה, — על יחס זה מגיבה כנראה הכנסת בכך שבכל פעם יש פחות כסאות תפוסים כאשר מתנהל דיון מדיני על עניני חוץ. אני בטוח שביום הרביעי הקרוב תהיה הנוכחות כאן הרבה יותר ערה ומלאה מאשר היום.

שרת החוץ סקרה את עמדת הממשלה בענין הפליטים, אם כי באיחור, ויש להצטער על כך שהגבילה במקצת את הידיעה. בכמה דברים נגעה ולא נגעה.

כאשר דרשנו — ולא היינו היחידים שדרשו — דיון על טיוטת הדו"ח של ג'ונסון, לא עשינו זאת משום שחשבנו שאנחנו צריכים לשנות את עמדתנו העקרונית, שקיימים ביחס אליה כל מיני פירושים. ועוד אחזור לכך. לא חשבנו שנחשוש לדרימה בדיון, כי אין לחשוש הרבה בדיון זה. האם יש עוד איזה נימוק מדיני, מוסרי, בטחוני ותועלתני שלא נאמר ולא הוזכר מצדנו בקשר לענין הפליטים? אם אמרנו במשך ארבע-עשרה שנה שאנחנו רואים את פתרון בעיית הפליטים רק בארצות ערב או במקומות אחרים, הרי הדבר שריר וקיים ומחוייב המציאות כיום כמלפני שנים.

הגוונים השונים הקיימים בבית הזה יבואו בלי ספק הערב שוב לידי ביטוי, אבל לא יביאו עמם כל שינוי מהפכני. אבל חשבנו שעלינו לנקוט שוב עמדה ברורה ביותר ביחס לשני המסמכים: הדין-וחשבון של נציב סוכנות הסעד והתע"ס סוקה מטעם א"מ, והדין-וחשבון של ד"ר ג'ונסון. הדין-וחשבון של ד"ר דוויס הוא כל כך ניהיליסטי, כל כך מיואש ומייאש, כל כך מזוהה ללא כל סייג עם העמדה הערבית, מחברו אינו מוצא כל כך שום אפשרות למלא את התפקיד שהוטל עליו (ובכל זאת לא התפטר) — עד שאני חושב שהוא מבטל את עצמו. הוא גם עומד בסתירה ברורה עם הנסיגות האובייקטיביים בכיכול מצד ד"ר ג'ונסון.

קראנו בעתונות ואף בהכרזות, שממשלת ישראל דחתה את גוסס הטיסה של הצעת ג'ונסון, וכי אין זה עדיין מסמך רשמי, ועל כן אין להתווכח עליו. אינני בטוח כל כך אם ברגע זה עדיין אין זה מסמך רשמי כלל וכלל. הערבים דחו את המסמך הזה בקוליקולות — לא בחשאי — עוד מקודם, ואנחנו עשינו זאת בצנעה מתמיהה.

אבל לא המסמך כשלעצמו הוא המדאיג ביותר, אף על פי שהמסמך יישאר באיזה תיק, ובעתיד, בדיונים הבאים — והרי זוהי בעיה נצחית — תימצא טיטסה של הצעה זו בת"ק שישאו את השם "הצעות לפתרון בעיית הפליטים" וכל מי שירצה לסטל בשאלה לא יוכל להעלם ממסמך זה. מדאיגה היא דווקא העובדה שעדיין ישנם גורמים רציניים — ואיני חושב שהטיטה של הצעת ג'ונסון חורבה ללא כל השראה וללא כל השפעה של גורמים עולמיים רציניים — הגושים לחשוב ולהניח שאפשר להקטין את האיבה היהודית-ערבית-ישראלית, לרופף אותה ולמעט אותה על ידי נסיון לפתור קודם כל בעיות הקשורות, לדעתם, במניעי האיבה. המדאיג הוא, שאף על פי שהרבינו להסביר את עמדתנו — וכנראה לא הצלחנו בכך, או שלא רצו לקבל את דברי הסב"ר — אין גורמים עולמיים רוצים להבין את הדבר הפשוט, שבעיית הפליטים איננה סיבה לאיבה, איננה גורם האיבה

טומנים בחובם סיכונים, הם לא פחות קשים מאשר הלבטים שלפני פרוץ המשבר. האם חושב מישוה בעולם ברגע זה על דרכים לפתרון הבעיות העולמיות שנשארו בחומרתן ובחריפותן? על קיום הדו־קיום וחיווקו? העולם עסוק בפענוח החידון: האם יקבל שליט קובה סוף־סוף את דברי השכנוע של הסגן הראשון לראש ממשלת בריט־המועצות, האם יקבל את פתרון בריט־המועצות להפגת המתחיות?

מכאן עוד לקח: יצירת אי חדש במלחמה הקרה, על ידי מעצמה עולמית אדירה, הנשענת בכך על משטר או שליט "דינמי" מדי, נוטה יותר מדי להרפתקאות, בלתי יציב מדי, עשוי לסבך אותה מעצמה גדולה גם בזמן שהיא שינתה את הטקטיקה שלה ומסכימה להפגיג את המתחיות ולהגיע לידי הסדר עם יריבתה או עם יריביה.

לקח נוסף מהמאורעות האחרונים הוא, שהניטרליזם העצמאי, "הקונסטרוקטיבי", אינו מחסן את המדינות הדוגלות בו מפני הצורך או ההכרח במלחמה נגד הסכנה של מלחמה. קשה להיות קרתני ולא לראות את הטרגדיה של התמטטות אשליה אנושית, שטיפח מר נהרו יחד עם צי־אירלי בוור עיית בנדונג. ההודים, על כל פנים, ובוודאי מר נהרו בראש, האמינו בקסם המאגני ובכוח הטמירי שבעמדה נייטראלית, בהסכמת הגוש הקומוניסטי ובברכתו, בערכו של חבר מדי־נות נייטראליסטי, שהיה צריך לאזן את הכוחות בין שני הגושים, להקטין סכנת המלחמה ולפעול בכל מקום בעולם למען השלום. זוהי טרגדיה של אשליה בקרב עמים גדולים, שנתנפצה בסלעי ההימלאיה. אבל זוהי עובדה וצריך ללמוד לקח ממנה. אם מר נהרו אומר: "כנראה במציאות של ימינו מתאכזר העולם לחלשים", והוא חזה מבשרו שכך הדבר, הרי אם לגבי הודו כך — לגבי ישראל כל שכן. שני הצדדים, הודו וסין — ואינני רוצה מעל במה זו להיכנס לניתוח הגורמים של הסכסוך ההודו־סיני, והייתי רוצה רק להביע משאלה שייגרם מבהרה — שזיגום מדויק כיום על הכוונה על הזכות הראשונית להגנה עצמית, הזכות להגנה אפילו על הכבוד הלאומי. ואנו עומדים תמיהם: הלא רק לפני שנים מספר, מה שמענו מהודו, כשישראל הקטנה, הלחוצה, המאוי־ימית, המוקפת תוקפנות, דיברה על זכותה הטבעית להגנה עצמית? איך הטיפה לנו נוסר, במישור ובקפיץ? כיצד עקץ אותנו נציגה בא"ם והטיח בפנינו דברים קשים וחמורים? כנראה אמות המידה אינן שוות, כך אצל בני־אדם וכך אצל מעצמות, אם הדבר נוגע לי או לאחרים.

אבל מה הוא הלקח כלפינו? גם למורת התיכון, לכאן, לאזור הערב־ישראלי חזרה מזמן המלחמה הקרה, כשנוצר במצרים מאגר נשק תוקפני מטעם אחת המעצמות העולמיות, והוא הולך וגדל, בסימון גושי מובהק, לא להגנה עצמית, לא לעניינים פנימיים, אלא מיועד לשינוי הסטאטוס קו בכוח הנשק. כי כאן ההכרזה על מטרות תוקפניות קדמה לקבלת הנשק, והכרזה המגמה התוקפנית והמלחמתית נמשכת עם קבלתו ועם עיצומו. והמטרות הן לשנות את הסטאטוס קו באזור על ידי הכנות להכחדת את אחת ממדינות האזור — את ישראל. אינני מדבר על חתירות ועל הפיכות פנימיות במדינות. אין אלה דומות להכנות צבאיות בעידודו של גוש אחד להתקיף מדינה אחרת. אינני טוען שהדמיון בין המצב בקובה ובין המצב באזור הוא זהה לגמרי. אבל יש צד שווה: סכנה לשנות את הסטאטוס קו הקיים בעזרת גוש עולמי.

עד כה נהנתה מצרים חד־סטרית מיצירת מאגר נשק בסימון גושי מובהק. רוסייה סיפקה ומספקת נשק למצרים יותר מאשר היא יכולה לקלוט מדי. אינני טוען ואינני רוצה

גם אין באזור דו־קיום, אמנם מדינות ערב שואפות להכחיד את ישראל, אולם בכל זאת אומרים: הבה נדבר על הפליטים, אולי זו סגולה טובה להקטין את האוימה ולהחלישה.

יש עוד דבר, שהוא מדאיג לא מעט, וייתכן שנצטרך לעשות בענין זה צעד דיפלומטי ברור ביותר וחד־משמעי ביותר. הכוונה להחלטות משנת 1948, הכוללות את סעיף 11 המפורסם. לדעתי, עלינו להכריז עליו שהוא בטל ומבוטל. הוא אינו יכול עוד להתקיים. גם אלה שבשנת 1948 האמינו שהוא מעשי, מוכרחים להודות שבמשך ארבע־עשרה השנים שעברו מאז, נתבדו התקוות שחלו בו. נתבדה התקווה להסדר היחסים בין ישראל וערב לאחר שביתת הנשק. האיבה הערבית, החרם הערבי, התעמולה והחינוך שהשפיעו על הפליטים בלי הרף לרצות בהשמדת ישראל ולראות בכך מטרה שיש להשיגה — כל אלה שינו בתכלית את המציאות, שאינה שוב, ולא תוכל להיות שוב כבשנת 1948. החלטה זו אינה יכולה לשמש בלי בסיס פוליטי ובעיית הפליטים. משום כך מתחנו ביקורת על הממשלה לפני שנה, כאשר הצביעה בעד הצעת ההחלטה האמריקאית, אם כי הסתייגה מסעיפה, אשר התבססה על סעיף 11.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, המאורעות וההתרחשויות של השבועות האחרונים, אם כי אין לנו ולא יכולה להיות לנו השפעה עליהם, אם כי רק ציפנו תפילתנו לתפילת מיליונים שהמשבר לא יביא להתלקחות עולמית — מחייבים אותנו, כמדינה קטנה, ואולי במיוחד כמדינה קטנה, ללמוד מהם לקח מסוים, ואולי גם לשקול אם אין בהם משום השפעה ישירה או עקיפה על יחסן של המעצמות הגדולות בעתיד למצב באזור הערב־ישראלי ולבעיותיו.

מה אפשר היה ללמוד ממשבר קובה ומהמלחמה בין סין והודו? הדבר הראשון שאפשר ללמוד ממאורעות אלו הוא, שהמעצמות האדירות, ארצות־הברית ובריט־המועצות, ובנות בריתן רוצות בשלום; וזן אינן מוכנות לעבור את הסף המוביל אל פי התהום של מלחמה טוטאלית, — שאם עוד יישאר אחריה מישוה לערוך מחקר מי ניצח במלחמת השמד כזאת ומי נוצח, יהיה המחקר על־כ־לפנים מסובך מאד. רצון זה לשלום מומרץ ומחוזק על ידי מאזן האימה האטומי. וצריך לומר מעל במה זו, שהאנושות כולה חייבת תודה למנהיגי שני הגושים על מידת התבונה והאחריות לגורל העולם שגילו, מצד אחד בהתאפקות ובאי־מעבר על גבול מסוים, ומצד שני בנכונות לחיזורים ובאי־שמירה על פרסטיז'ה, כדי לא להביא לידי התלקחות עולמית.

המשבר הקובני לימד אותנו דבר נוסף: שכל התרחבות של המלחמה הקרה, העתקתה מהגבול המסורתי במפה העולמית החדשה בין שני הגושים, כל יצירת אי חדש, מוקד חדש, כיש חדש למלחמה הקרה — גורמים קודם כל תגובה גושת נגדית, איום בהתלקחות עולמית, מתוך מגמה למנוע שינוי במפת הסטטוס קו של ההיערכות העולמית בין שני הצדדים, ביחס למאגרי נשק וביחס לכוח הצבאי. משבר קובה הוכיח כמו כן, שיצירת הסתעפות מרוחקת מהגבולות המסורתיים של המלחמה העולמית הקרה ויצירת מוקד חדש גורמת לתגובה נגדית גושת. קובה כשלעצמה לא היוותה גורם מרכזי בשני במחלוקת בין שני הגושים. אין משבר קובה נוגע לשאלת פירוק הנשק הכללי, או פירוק הנשק הגרעיני, או לבעיית גרמניה. המאמצים לפתור בעיית מוקד מלאכותי נוסף שנוצר, איום מקרבים את פתרון של בעיית גדולות ובעיות. אלא, להיפך, מרחיקים אותו. אינני יודע מלה עברית ל־hang-over, לעייפות שלאחר מעשה, לעייפות שבדיעבד. אבל חבלי הפתרון שללאו מעשה הם לא פחות

המדינות דוגמת תימן. איני יודע אם ערובת שתי המעצמות תוכל למנוע גם זאת. אבל זה אינו שייך לעניננו. אף על פי שאינטרבנציה גוררת לעתים אינטרבנציה נגדית, גם מחוץ לאזור. הנה הסדר כזה ממילא מקפיד את המלחמה הקרה באזורנו. לפי זה לא יהיה עוד צורך במרוץ הניווט. צריך יהיה לדאוג רק למאזן כוחות מעשי ויעיל בין הצדדים. ואז יימצאו ממילא פתרונות לכל הבעיות, לרבות בעיית הפליטים, כשהדרגה ייעלמו החלומות על האפשרות שמדינות ערב יוכלו להכחיד את מדינת ישראל. אז יתחור לאזורנו שלטון הכלל המבטיח את השלום בעולם, עקרון הדו-קיום הפיסי של כל המדינות הלאומיות הקיימות.

הדברים אינם בידינו, אבל אין אנחנו פטורים מלנתח בעיות ומצבים ומלהסיק מסקנות כלפי עצמנו וכלפי אחרים. אמנם לא הכל בעולם מתנהל לפי הגיון, בוודאי לא לפי ההגיון הישראלי. יש כוחות אחרים הפועלים בבירה המדינית הבין-לאומית. אף על פי כן חייבים אנו ללמוד לקח מחוייב ההגיון וללמוד גזרות שוות מחוייבות המציאות, וכפי שאמרתי: ייתכן גם שהמעצמות הגדולות, לא רק הצופים הקטנים, יראו וייווכחו לאן תוכל להביא הכנה בלתי-פוסקת להתפוצצות, הכנת חמרי נפץ היוצרים מוקדים חדשים למלחמה הקרה הבין-גושית.

ותעה מלים אחדות על מה שאנחנו קוראים: היומא של מדינות אפריקה, היומוות כשושיבנים הצעת החלטה באו"ם למשאו-ומתן ישרי שלום בינינו ובין הערבים. איננו מסכימים לדברי חבר הכנסת בגין שולול במקצת בימים זה ובערכה. כולנו יודעים שהיומא הזאת לא תקרב את השלום, גם אם תקבל שני שלישים בעצרת ותהיפך להמלצת העצרת. אבל זהו אמצעי טוב ויעיל לגייס מסביב למדינת ישראל, שאויבינו הערבים וידידיהם העצומים מעמידים אותה כחסד תעפות האימפריאליזם, כשרידי הקולוניאליזם — לגייס לכנס מדינות רבות של היבשת האפריקנית שהשתחררו מעול הקולוניאליזם, שתומכות בנו ומכירות בצדקת עמדתה של ישראל. זהו מעין מפקד של ישוב הדעת, המאחד את ישראל עם מדינות שהשתחררו מקולוניאליזם. איננו כל כך עתירי נכסים בהיבטים מדיניים ביורט בין-לאומיות בעולם, שנוכל להרשות לעצמנו לזלזל בכך.

ומכאן קשר ומעבר לבעיה אחרת, כאובה מאד וטרגית מאד.

יודעים אנו, בלי ספק, שהחלטת משלחת ישראל בענין דרום-אפריקה לא היתה קלה כל עיקר. האספקט הוא טראגי, מבחינת יחסי מדינת ישראל לחלקי העם היהודי בעולם; טראגי גם מבחינת התפוצה היהודית המצויה בחלק עולם נסער ביותר — מצד אחד — ההכרה שמדינת ישראל גורמה על ידי העם היהודי למען העם היהודי; ומצד שני — הכוונה האכזרי להעדיף אינטרסים של המדינה, שבקיומה תלוי בסופן של דבר גורלה של כל התפוצה בארצות פזורה. הקושינו לבעיה כאובה זו הריבה מחשבה ושקלנו אותה מכל צדדיה ובחינותיה. לא נוכל הפעם לבקר את הממשלה על החלטתה.

יש דברים שאי-אפשר להסביר למדינות ידידותיות באפריקה. מדינות אפריקה החומכות בנו עומדות בלחץ כבד, גם מצד מדינות קולבאנקה וגם מצד מעצמות אירופיות. והרי גם ידידינו המערביים — שאנו חבים להם הרבה — הם לעתים קצת מסוייגים בוויכוחנו עם הערבים. ובכל זאת תומכת כותב מדינות אפריקה רבות. אבל יש ליכור כי ידידות היא דרך דו-סטריית, כלומר אינך יכול לסרב לתת לידידיך מה שהם מצפים ממך כתמורה למה שקיבלת מהם.

להאמין, שהמגמה של מספק הנשק למצרים, של רוסיה, מזדהית עם המגמה המוצהרת של נאצר: חיסול מדינת ישראל. אני רוצה להאמין ולקוות שלא כך הדבר. אבל אי-אפשר להעלים עין מן התוצאה האפשרית של השימוש בנשק הניתן למצרים על ידי ברית-המעצמות. ומאידך, מאגר נשק גוש גדול ב-1962 אינו יכול להישאר חד-סטרי. הוא חייב להביא לידי תגובה מן הצד השני, אם אמנם נפתח מוקד חדש של המלחמה הקרה. הוא יביא בסופו של דבר מאגר נשק נגדי מן הגוש השני. כי ביטול סטאטוס קוו של מדינות לאומיות קיימות עומד בניגוד מוחלט למדיניותה של ארצות-הברית. זה משמיט את כל הבסיס ואת כל היסוד לאפשרות של הידרברות בין שני הגושים. כי עד כה היה דבר אחד מוסכם: דו-קיום של המשטרים, ועל כל פנים של המדינות הקיימות. כל אחד השתדל וישתדל לשנות את המשטרים במחנה השני אם יוכל. אבל לולא היסוד המוצק של דו-קיום פסי, לא היתה כל אפשרות של הידרברות ושל מניעת מלחמה. והוקד פנות במסגרת גושית חד-צדדית. הפוגעת בדו-קיום — בדו-קיום פסי של מדינת ישראל, שארצות-הברית רואה בקיומה יסוד למדיניותה העולמית — אינה יכולה להישאר זמן רב ללא תגובה מצד ארצות-הברית. והייתי מאד רוצה ומאד מחזיק טובה — לא רק אני, אלא כל העם היושב בציון —, לו היתה גם המעצמה הסובייטית אומרת באותה הדגשה אותו הדבר, שקיום ישראל הוא יסוד מדיניותה הגלובאלית. הכרזה כזאת היתה מיד משנה את המצב באזור. אולי אין אנו יכולים, בהיותנו קטנים, לערץ עצות או להציע הצעות מדיניות למעצמות הגדולות. אבל יש לנו הרושם שגם המעצמות האדירות ילמדו לקח מן המשבר האחרון, והוא — שהחרפת היחסים על ידי יצירת מוקד סכנות שלום העולם, יהא אשר יהא הערך הטכסיסי של הדבר, החרפת המלחמה הקרה על ידי הרחבתה החד-צדדית עלולה לסבך את המעצמות העולמיות בתחומים נוספים, בלי לקרב שום פתרון של הבעיות העולמיות הגדולות המרחפות ומאיימות בחלל עולמנו.

מהו הפתרון שיושג בקובה? — אינולציה מתוך הכרת ריבונותה ושלמותה של המדינה; הסכמת שתי המעצמות להפסיק שם כל דבר העלול ליצור הסתעפות חדשה, מוקד נוסף למלחמה הקרה.

ואולי לא יהיה זה יותר מדי נועז ולא יותר מדי תמים ולא יותר מדי משום יצירת אשליה הנובעת מתוך מאויים, אם נאמר שיש איזו גזירה שווה בין פתרון משבר קובה ובין אפשרות להפסיק המתיחות באזורנו. כי אין הרבה זמן לשתי המעצמות הגדולות להסדיר את הדברים בעולם ביניהן. שתי המעצמות, ארצות-הברית ורוסיה, גם אם הן מאוחדות בדעתן לגבי הסכסוך הקיים באסיה הרחוקה, אינן יכולות עוד להכריע בזה, אינן מסוגלות כנראה לערוב לשלום, כי המעצמה הסינית הקומוניסטית הולכת יותר ויותר בדרכים משלה ואינה מקבלת עוד בכל את ההתגת רוסיה. היום זה שם כך, ומי יודע אם מחר מצב זה לא יתפשוט. כנא, באור רנו, כבר פעלו שתי המעצמות במשותף, התערבו — פעם לטובתנו, ופעם, כפי שכולנו זוכרים, לא כל כך לטובתנו. האם זה כל כך רחוק מן השכל להניח ששוב יסכימו ביניהן הסכמה מעשית יעילה לערוב לשלמות הגבולות של כל המדינות הקיימות באזור, לא מנת לשמור על סטאטוס קוו ולמנוע כל תוקפנות מווייגת צבאית מבחוץ של מדינה אחת נגד חברתה?

בוודאי שנסאר עוד שטח של אינטרבנציוניזם, שפעם לא היה כל כך מקובל בדיאלקטיקה של המדיניות הרוסית. הכוח לאינטרבנציוניזם צבאיות במלחמת אורחים הפורצת באחת

רוחנו — ויותר מכך — מהעובדה ששורחנו מהסיט הנורא של סכנת מלחמה אטומית, סכנה שהיתה נשקפת לעולם בימים האחרונים. כשם שיש להעריך את אומץ הלב ואת עוז ההסתכלות של נשיא ארצות-הברית, מר קנדי, כך יש להוקיר את אומץ הלב של ראש ממשלת ברית-המועצות על שידע ברגע הקריטי לחרת על פרסטיגיוו ולתת את חלקו בהצלת העולם משואה אטומית.

בימי סכסוך הטילים בקובה הומחשה לנו משמעותה של ההנחה כי אנו כלולו, כל המין האנושי, יושבים בסירה אחת. לא אבוא, כדרך שעושים עכשיו פרשנים במלוא עולם, לשער ולהסביר את פשר נסיגתו של מר תרזשצ'וב, אולם דומני כי אפשר להסיק מסקנה יסודית אהת ממאורעות אלה: כל אומה, בין שהיא חלשה ובין שהיא חזקה, יש סוג פגיעות בבטחונה ובקיומה כמדינה ריבונית שהיא מוכנה להסתכן בגללן ביציאה למלחמה. והוברר שוב כי אפשר לקיים את השלום בעולם, או יותר נכון: את מניעת המלחמה על הגבול הדק הזה, כלומר, כל מדינה חייבת לדעת עד לאיזו מידה יכולה היא להרשות לעצמה להתנקש בבטחונה של המדינה האחרת, אם גם המתנקשת אינה רוצה במלחמה.

שיעור זה, שניתן במימי הים הקאריבי, הוא נחוץ ומו"עלי ביחסים לא רק בין המעצמות הגדולות, אלא גם בכל סינה אחרת בעולם שבה קיימת יריבות בין מדינות שאין עצמתן מגעת לעצמת שתי המעצמות האדירות — ארצות-הברית וברית-המועצות. דומני כי יכולים אנו לקוות, שעל רקע הסכ"סוך הזה תובן יותר בדעת הקהל העולמית עמדתנו הנחרצת לגבי אותן הבעיות המדיניות והבטחוניות שהן לגבינו בבחינת "ייהרג ואל יעבור".

מותר לנו, כמדינה שוחרת שלום עם שכנותיה ועם מדינות העולם כולו, להביע תקווה כי לקח מאורעות קובה ישמש קו מנחה ביחסים בין שתי המעצמות האדירות ליישוב יסודי ויציב יותר של חילוקי הדעות ביניהן בנקודות המוקד האחרות — והן לא מעטות — ויונת כלולו מאימת המלחמות הקרות המובילות אל המלחמות החמות.

וכן מן הראוי שנעמוד בבית הזה על מאורע מדיני חמור אחר, — כונתי למלחמה בין סין להודו. יש במלחמה הזאת על הגבולות בין שתי המדינות משום לקח קובע גורל לעמים, לעמים התחזקים ובעיקר לעמים החלשים, שגורלם להיות שכינים עם מעצמות גדולות יותר וחזקות יותר. מאחרי מלחמת העולם האחרונה, ובעיקר בשנים האחרונות, קיים בעולם המורשג של גייטוריות, שאסף אל תחת דגלו עמים רבים ומדינות רבות באסיה, באפריקה, באירופה ובפינות עולם אחרות. הדוגלים בניטוריות עשו זאת לא רק מתוך עקרון מוסרי ופוליטי, אלא גם מתוך אינטרסים כלכליים, מדיניים ובטחוניים, כפי שהיה נראה להם. גייטוריות, כל ציג את עצמו כניגוד פורה ומציל לשני הגושים הנחונים במסגרות פוליטיות ובטחוניות, מובהקות ומגודרות, והוא הטיפ מוסר לעמים על יסוד ההנחה המשווערת שהמדינות הגייטוריות בינן לבין עצמן שומרות ותשמורנה על העקרונות שבשם הם מטפחים מוסר לאחרים. והנה עומד ראש ממשלת הודו, מר נהרו, לפני שוקת שכורה של כל הקונצפציה המדינית שלו, שהתיימר והתפאר בה כמשיף מוסר לאחרים וכשומר באמצעותה גם על עצמאותה ועל ריבונותה של הודו. מר נהרו יושב על עיי החורבות של "סנצ'יילה" והוא מודה בפני עמו כי הודו, כלומר הוא — כי אנו יודעים מה מקומו במדינה זו — חי כל השנים בעולם דמויני, שהחליש את כוח התגוננותה של הודו, והוא מכריז ואומר כי ההתנפלות של סין על הודו היא התנפלות פשיסטית קולוניאלית במסווה של קומוניזם. והודו זו, שהיתה לראשם של הגייטורליסטים, ער-

חוץ מכל הדברים שנאמרו כבר כאן, העקרוניים והמורכיים, לגבי השאלה כיצד עלינו להתייחס למשטר גזעני, היה כאן כורח מדיני. בכנסת ישנן תמיד סיעות המאמינות יותר מדי בהסברה. כאשר הצבענו עם צרפת בענינים מאד לא פופולאריים ביבשות אפריקה ואסיה ובקרב הגוש הקומוניסטי, היה מי שיעץ לנו שלא נעשה כן, ונסביר לצרפת מדוע לא יכולנו לתמוך בה. אבל צרפת דרשה מאז 1956 את הצבעתנו הגלויה לצדה ולא יכולנו להגיד לצרפתים: תנו לנו עזרה, אבל ביחס להצבעה — נסביר לכם מדוע לא נצביע לצדכם. כעת יש מישלה בבית הזה האומר לנו שתמיכת האפריקנים עלינו לקבל כמובן, אבל במקום תמיכה בענין שהוא בעיניהם חשוב מכל — התנגדות נמרצת לדיכוי אחי-הם בדרום אפריקה — ניתן להם הסכרת איה הצבעתנו לצדם.

קשה להשתחרר מן הדאגה של השפעת הצבעתנו על יהודי דרום-אפריקה. לבי ליהודי דרום-אפריקה. אבל גם יהודים אלה — קיומם ועתיד בניהם תלויים במדינת ישראל. לפני שנה מתחנו ביקורת על הממשלה שהצביעה בעד הצעת ההחלטה הקיצונית ביותר, היום קשה לנו לעשות זאת ביחס להצבעה הסופית. אבל אנו קובעים כי משנה חמור ביותר היה מצדנו — אם זה נכון מה שנמסר — שבועדה המדינית לא הצבענו בעד הפרדת הסעיפים בהצבעה, על מנת שנוכל להסתייג מהסעיפים החמורים ביותר ולהסתפק בהחלטה עקרונית. אבל ביחס להצבעה הסופית, אני מוכרח להגיד בשפה רפה וכאובה "כן" למה שעשינו.

אשר למתרחש בארצות הערביות, בוודאי איננו יכולים ואיננו רשאים להיות אידישים לכך. זהו אחד הדברים שאנו יכולים להוכיח לעולם, שמעבר לחזית המלחמה הקרה לאזור בשל הסכסוך הערבי-ישראלי, הרי התסיסה והאי שקט המתמיד באזור זה אינם נגרמים על ידי קיומה של מדינת ישראל, אלא רק על ידי הסכסוכים בין הערבים לבין עצמם. עלינו לעקוב בעירנות אחרי מה שמתרחש שם, כי השפעת המאורעות עולה לנגוע ישירות בשאלות בטחוננו.

ותרשה לי, אדוני היושב-ראש, עוד הערה אחת ביחס לדרום אפריקה. אין אנו מתעלמים מן העובדה, שבמחנה שהצביע נגד דרום-אפריקה היתה תעורבות של צביעות מדינית ומוסרית. משטרים המקיימים עבדות ומדכאים ורומסים ברגל כל יצור שנברא בצלם אלוהים, הם הופיעו כמגנינים על חירות האדם ועל צלמו. אבל זה קורה לעתים שמצביעים ביחור, אין מצביעים מאותו הנימוק ולא זה עם זה, אלא זה בצד זה.

ולבסוף, אני רוצה לסיים במה שמרתי: שיתכן שהמאורעות הגדולים בעולם עשויים להשפיע על האזור בצורת הגבלת המלחמה הקרה וקיום ההסדר בין המעצמות, שעקרונם הדריקים חייב לשרוד בכל העולם, לרבות באזורנו. אם נוכל לעזור בכיוון זה, נהיה חייבים לעשות כן. אך כל עוד שלא נוכל להגיע לשלום אמתי, עלינו לזכור את דבריו של מר נהרו: העולם של ימינו מתאכזר לחלשים. וכאן אינה עזרת שום אידאולוגיה, אינם עוזרים שום גילויים חידודיים של רצון טוב. ישנן כמה חולשות מסוכנות המאיימות על קיומן של מדינות, קטנות כגדולות: חולשה פנימית, לאומית וחברית; חולשה כלכלית וטכנולוגית; חולשה מדינית וצבאית. אנו צריכים לעשות מאמץ משותף ועליון שלא נלקה באחת משלוש החולשות האלה.

יונה כסה (מפא"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בבואנו להתייחד עם בעיותינו המדיניות והבטחוניות, מן הראוי שנביע את קורת

ישראל, ידועים לכל באי העצרת, ואם בעיה זו אינה יורדת מסדר יומה, ואם לבעיה זו לא נמצא פתרון קונסטרוקטיבי, הרי זה רק משום שעצרת האומות דנה בבעיה זו לפי הדרך המקובלת של טכססות, של תן וקה, ובשל כך שמדינות רבות קובעות עמדתן מתוך קלות דעת, שהיא אופיינית לעתים כאשר הבעיה הנדונה אינה נוגעת להן נגיעה של ממש, והן אפילו משתעשעות בה כדי סיפוק עקרונות מוסריים כביכול. בין מאה ועשר האומות המהוות את עצרת האומות המאוחדות אנתנו הננו האומה היחידה שבשכילה בעיה זו תורצת גורלה, בטחונה ועתידיה. אין אנו רוצים בשום פנים להיות מורדים בהכרעות של האומות המאוחדות, אולם זכותנו לא לאבד עצמנו לדעת עדיפה על עקרון הציות במקרה זה, וטוב שזאת ידעו כל חברי האומות המאוחדות שבואם לדון בבעיית הפליטים. הידידים חייבים לדעת כי אינם צריכים לכפות עלינו החלטה שלא נוכל בשום פנים לקבל אותה, והאויבים חייבים לדעת כי עמדתנו לגבי בעיית הפליטים משקלה במערכות התגוננותנו כמשקל השמירה על גבולות ארצנו וריבונותה.

משום כך הזהרנו את מי שצריך היה להזהיר, שנדחה בכל התוקף את תכניתו של ג'ונסון באם חובא בשם ועדת הפיוס לא עצרת האומות המאוחדות, וגם אם שמענו שחכמני ג'ונסון בצורתה הקיימת לא תובא לעצרת, ואף על פי שהיא לא נתפרסמה רשמית, יש טעם להתייחס אליה על פי מה שגובנו לנו בעקיפין ובדרך לא רשמית. אין אנו רוצים להחליט שיד את מר ג'ונסון ביחס של איבה או ברוצח להוקל ישראל. טעותו היסודית היא בכך שלא קיבל עקרונות את עמדתנו, שבעיית הפליטים יכולה להיפתר רק בדרך של יישובם במדינות ערב, אלא חיפש פשרה כביכול בין עמדתנו הקיצונית לבין העמדה הערבית הקיצונית. טעותו בכך שלא הבין כי יש בעיות מדיניות בטחוניות ביחסים בין עמים שאינם בתחום הפשרה, כשם שלא היתה יכולה להיות פשרה בין חרושצ'וב וקנדי אם להוציא את כל הכלים מקובה או רק את מחציתם. והענין שלנו הוא שבשילנו יותר חמור מבחינת הדאגה לקיומנו מאשר ענין הטילים בקובה לבטחונה של ארצות-הברית. אולם הבה נבדוק מה היא הפשרה. הפשרה — וזה העיקר בתכנית ג'ונסון — היא המשאל. אנו מניחים כי ההסבר המרגיע שניתן עלידי ג'ונסון לנציגינו הוא, שהמשאל יוכיח כי רק ערבים מעטים יביעו רצונם לשוב, וכי תוצאות המשאל יקלו על פתרון בעיית הפליטים בכיוון הרצוי לנו. ובכן, אם לפי דעת ג'ונסון המשאל ערכו בכך שהוא יקל על פתרון הבעיה מבחינה פוליטית ופסיכולוגית, הרי יש להשתומם על התמיך מות הזאת. אם המשאל צריך לשמש הפגנה פוליטית, הרי ברור לגמרי מה תהיה התשובה הפוליטית של הפליטים, גם של אלה שאינם מעלים על דעתם לשוב. היימצא ערבי אחד שלא יתחתן במפקד זה באותה של לחץ ושל תעמולה ושל גירוי רגשות, היימצא פליט אחד שלא מלא את חובתו הפטריוטית הערבית ולא יירשם כרוצה לשוב לביתו, למולדתו, לשדותיו; ואם יועבר המשאל בצורה זו, האם לא ישמש מעצור חמור ביותר לפתרון הבעיה הזאת בדרך היחידה האפשרית? האם תוצאות המשאל אינן עלולות להוסיף שמן על מדורת האביבה? אומר בלשון ברורה יותר: האם תוצאות משאל כזה, אשר לא יחייבו אותנו, אינן עלולות לקרב את המלחמה בינינו לבין מדינות ערב, המתכוונות במלחמה זו המתוכננת לרכוב על סוס אי-ציותו להכרעות האו"ם בדבר חובתנו להחזיר את הפליטים? האם אין הערבים נאחזים בסעיף 11 כבקיש קפיצה בתכנון מזימויהם? ואם מצד אחר מכיר מר ג'ונסון בנכותה של ישראל להתייחס לבעיה זו מנקודת ראות של בטחונה, כיצד העלה על דעתו כי מדינת ישראל תסכים שיפגעו בריבונותה באמצעות ועדה של או"ם, שתכריע בין ישראל לבין הגורם שיטפל בהעברת הפלי-

מדת בודדה, כי — בלשון של איכה — „אין לה מנחם מכל אוהביה, כל רעיה בגדו בה, היו לה לאויבים“.

ראש ממשלת הודו נאלץ איפוא לפנות אל המערב, לא אהוב נפשו, כידוע, ולבקש עזרה מפני התקופה, אשר יחד עם הנתקף יומו את ועידת בנדונג ואת החלטותיה הידועות. ואף על פי שחשבון מר ונוקב-התחומות לנו עם ראש ממשלת הודו, אין אנו שמחים לאיד, ומעומק לבנו אנו מאחלים לעם ההודי עמידה מנצחת במערכה זו, יחד עם כל המדינות שותפות השלום בעולם.

נביע תקווה מעל הבמה הזאת, כי ראש ממשלת הודו ישתחרר ממשפטיו הקדומים ביחס לישראל וביחס למהותו של הסכסוך בינינו לבין מדינות ערב. הבה ונקווה כי אחד הסימנים המבהיקים להשתחררותו מעולם הדמיונות יהיה הכרה במדינת ישראל, דבר שאנו רוצים בו בכל לב מימיה ימימה ואשר נדחה בנימוקים כוזבים וצבועים על ידי ראש ממשלתה של הודו.

ויש במלחמה הזאת, הכפויה על הודו, משום לקח גם בשבילנו. מאז קמה מדינתנו נטוש בתוכנו ויכוח מר, אשר גרם תקלות חמורות ביחסים בינינו, ויכוח על הנייטרליות היעוצה לנו ביחסינו עם מדינות העולם. חברי הכנסת הנכבדים, המותל לקוות, כי לאור הירירות במרחקי אסיה יגורשו מחוכנו הצללים הכבדים שכיסו את מישור חיינו הפרלמנטריים בשטח חיינו זה של מדיניות החוץ והבטחון שלנו?

כנסת נכבדה, נגעתי במאורעות הנ"ל מפני שסבור אני שיש בהם ומהם רפלקס על בעיותינו המדיניות והבטחוניות, ובתחום ויכוח ככנסת דיני לומר: די למבין.

עכשיו אעבור לבעיה המרכזית בוויכוח שלנו הערב — בעיית הפליטים. לכאורה מה אפשר לומר ולא נאמר עוד מצדנו בבעיה זו —

חיים לנדאו (תנועת החירות):
יותר מדי מדברים; זו הצרה.

יונה כסה (מפא"י):

— אל דעת הקהל העולמית ואל נציגי האומות המהותיים את עצרת האומות המאוחדות? אם אנו חוזרים אל הבעיה הזאת, הרי זה בא לשם הדגשת יתר, על דעת הבית כולה, כי עמדתנו היסודית בבעיה זו עומדת בתקפה גאו קנה מדינתנו עד היום הזה.

אין אנו אשמים בהתהוותה של בעיית הפליטים. לא אנו אמרנו לערבים, אפילו לא בימי מלחמת השחרור הנוראים ביותר, כי עליהם לברוח מהארץ. לא עלינו תוטל האחריות בשל כך שמנהיגיהם יעצו להם לברוח והבטיחו להם את שובם כעבור שבועות אחדים על מנת לשלול שלל ולבזבז. לא אנו אחראים לכך שבעיית הפליטים לא נפתרה במשך כל השנים האלה משום שמדינות ערב אווזות בה כבאמצעי מלחמה נגד מדינת ישראל. לא אנו אשמים בכך שמדינות ערב — יותר נכון: מנהיגיהן — מתבררות את תכנית ההשמדה עם בעיית הפליטים כצידוק מוסרי כביכול להתחיל בה בבוא הזמן שיבחרו בו למלחמתם בישראל.

גלוי וידוע — ואין חולקים על כך — כי אפשרי יישוב הפליטים במדינות ערב על ידי עזרה בין-לאומית שאנו נשחיתף בה. גלוי וידוע — נציגי מדינות ערב בעצרת האומות המאוחדות מצהירים על כך — כי הם לא יכירו ברית שלום עם ישראל לעולם ולא ישקטו עד אשר יתסלו אותה, וכי הזרמת הפליטים לארץ מטרחה מלחמה פנימית בנוסח אלג'יר בעזרת המדינות הערביות בעורף. יסודות מוצקים אלה של עמדתנו, הנוגעים לקיומה או לאי-קיומה חלילה של מדינת

ומטושטשת, שכמובן גם בחינות מדיניות מילא תפקיד חשוב ביצירת מצב של חוסר מוצא. ואחר כך הוא מתאר — ושוב תגלית חשובה — הרגון של הפליטים ושל עמי ערב על גורלם של הפליטים הנאלצים לחיות בחסדי תמיכה עלובה. ועוד תגלית: אולי הנוק הפסיכולוגי הוא חמור יותר משאר התקלות בהיותם תלויים זמן רב בצדקה. ואחר כך הוא מר סיף שוב: כפי שאפשר לצפות, מצב כזה יש לו השפעה הורסת על האישיות, על צלם האדם ועל הכבוד האנושי ועל הכבוד הרשמי של הפליטים. מאיה צד שנסתכל — מדגיש כותב הו"ח — גורל הפליטים הערבים במשך ארבע-עשרה השנים הוא דף טראגי בהיסטוריה האנושית.

אין אנו זקוקים כמובן לתיאורו על מצב הפליטים הערבים, ואין אנו מכחישים את טראגיותה של הבעיה, אולם אם במקום אחר בספר „הרקע“ אומר מר דוויס, כי אין טעם בתכנון תכניות ליישוב הפליטים בארצות ערב מפני שהם רוצים לחזור למקום שממנו ברחו, הרי גם אז איננו אומר זאת במפורש, משתמע מהדגשותיו כי הפתרון האחד והיחיד הוא התזרזות הפליטים, ואם הדבר איננו אפשרי כרגע, חבל להוציא מיליוני דולרים, לפי דעתו, על פתרון יסודי, אלא יש להוציא אותו סכום מיליוני דולרים כנראה כדי לקיים את הפליטים באותו מצב שהוא מתאר אותו כטראגי ובלתי-נסבל.

מר דוויס קובע בדו"ח שלו, כי הערבים הפליטים שהיה להם מקצוע מותאם לצרכי הציביליזציה הערבית הקיימת, אלה הסתדרו בעבודה והם כ-30% בערך מהפליטים. הבעיה חריפה היא לדעתו לגבי הפליטים שהיו חקלאים ולבניהם, שבתנאי המחנות אינם לומדים ואינם משתלמים בשום מקצוע ואין להם איפוא תקווה, לפי תיאורו, לצאת ממצב קיצבה והצדקה. ומשתמע שוב, אם כי איננו אומר זאת, שרק על ידי התזרזות לישראל יוטב גורלם ויתורש טעם חייהם. כנראה חולם מר דוויס אותו חלום שחולמים הערבים, שבעיית הפליטים תיפתר בדרך של הרס מדינת ישראל, בדרך של השמדת אורחיה, בדרך של גירוש אותם העולים שהתיישבו בלוד, ברמלה, ביפו ובבעשרות יישובים אחרים ובמאות מושבים וקצי' בוצים. שכן אם לא זו היא סברתו העלומה, — איך תיפתר בעיית הפליטים הווא? אחרת, נעזיר אותם אל מרחבי הנגב השוממים? נקים אותם על ידי קיצבה יותר גדולה משלושים דולר לכל נפש בשנה? נקים אותם במדינתנו, מיליון נפשות ומעלה, לפי מספריו, שיקצקו את אשיותיה, את כלכלתה ואת בטחונה? מן הראוי היה שמר דוויס לא יסתתר מאחורי פור-מולות דיפלומטיות ויגלה את פרוצופו הפוליטי מיד בכל הבהירות וללא טשטוש, מפני שבעמדתו החסודה הוא אולי גורם נכבד ביותר בסיכוכה של בעיית הפליטים, בסתימת אפשרויות לבנות לאט לאט בסיס קונסטרוקטיבי לפתרון בעיית הפליטים. כל בר-דעת שניגש לבעיית הפליטים גישה חפשיה מכל יצר ומכל תעמולה כרובת ומכל סטטיסטיקא אוי-רירי, יבוא לידו מסקנה כי אין כלל להשוות את האפשרויות הקונסטרוקטיביות מכל הבחינות לפתור את הבעיה של שמרנים או תשעים אלף משפחות פליטים בעזרה גדולה ביד לאומית, אשר תשמש אמצעי חשוב לא רק ליישוב הפליטים עצמם, אלא גם אמצעי להעלאה נכבדה של כלכלת המדינות המיישבות, כי מי כמונו יודע מה ערך ההתיישבות בעזרת הון בינלאומי לפיתוח מדינה, להעלאת רמת החיים שלה ולקידומה בטיפוח היצירה העצמית, הכלכלית, הסוציאלית והתרבותית. ומה מרגיזה אוהרתו של דוויס בעקבות עמדתו הקשוחה והמטומטמת, שכל שנה נוספים שלושים או ארבעים אלף פיות דורשי לחם. אוי לנו ואוי לפליטים הערבים מרחמי הנמכרים של מר דוויס. רחמנות זו אינה אלא אכזריות לגבי מצב הפליטים הקיים, אינה אלא אכזריות פושעת לגבי גורלם

טים, לפי הצעתו, אם עמדתנו הבטחונית בענין זה היא נכונה או אינה נכונה? האם יכולה מדינת ישראל בענין מכריע וגורלי זה עבודה לסמוך על הנחתו של ג'ונסון ושל הסטייט דפרטמנט האמריקאי, שלמעשה רוב הפליטים לא ישובו, ושלעל-כן, מתוך הידידות שבינינו, עלינו לקבל קונצפציה זו, על מנת ליצור אילוהיה כי מתקבלים לפתרון ועל מנת שאי-לוהיה זו, מאשרת על ידינו כביכול, תקל על האדמיניסטרציה האמריקאית במשאומותן שלה עם הקונגרס ועם הסנט בעניני תקציב לכלכלת הפליטים עם כל רצוננו ללידות ולהעמקתה ועם כל החשבון הכלכלי והבטחוני החיובי שיש לנו עם ממשלה זו, לא נוכל לוותר ויתור כלשהו בעמדתנו ולא ניכנס לשום משאומותן על איה חלק שהוא בהשתתפותנו לפתרון בעיית הפליטים, על זמן שמדינות ערב לא תתרומנה את תרומתן בכוננות מפורשת ליישב את הפליטים בתחומיהן, כל זמן שלא יכירו באחריותן ההיסטורית לבעיה זו, וכל זמן שלא יודו עקרונית בכך שפתרון בעיית הפליטים צמוד לפתרון הסכסוך היסודי בינינו לבינן בדרך של שלום ובדרך של אחוה במקום איבה, בדרך של קואופרציה במקום סיכוכי מלחמה ותכניות השמדה.

תכנית ג'ונסון נדחתה לא רק על ידינו. היא נדחתה גם על ידי הערבים. והאם הסיכוי של מדינות ערב לקבל את תכנית ג'ונסון אינה נובעת מעמדתן העקרונית, שיש למנוע פתרון בעיית הפליטים, ושעליהן לסכל כל תכנית שאינה מבטיחה להן את חיסולה הפוטנציאלי של מדינת ישראל?

ואמנם יכול ידיו או נייטרלי לשאול שאלה גדולה וקשה: לדיכום, אם תכנית ג'ונסון לא כה רעה והיא כה פוגעת, מה איפוא ראו הערבים לדחותה? ואם גם הם דחו אותה, סימן שמר ג'ונסון הלך בשביל הוזהב. משום כך חשוב להטעים ולחזור ולהטעים מה מסתתר מאחורי דחיית תכנית ג'ונסון על ידי הערבים. אני אומר שיש להטעים ולחזור ולהטעים דבר זה, כי על עצרת האומות המאוחדות אפשר להמשיל מה שאמר ההיסטוריון פלוטרך על עיר מסויימת ביוון: בעיר זאת קופאות המלים סמוך לאמירתן מרוב קור. בעוד שראוי מר ג'ונסון לוויכוח אחר, אף על פי שאכנס אותו, הרי ספק אם יש טעם להתווכח עם מר דוויס, ראש מפעל אונר"א בירדן, על הדו"ח שלו שהגיש לאומות המאוחדות. אלא שגם כאן עלינו להתחשב בן רק עם כותב הדו"ח, אלא גם עם קוראיו, העלולים להילכד במלכודת הסיפורים והכובים שלו. מי שקורא את הדו"ח, בעיקר את הפרק הנקרא בשם „רקע“, תמה על שני דברים: כיצד מזוהה הנדחת מלאה נציג אר"ם עם צד אחד בסכסוך וכיצד הוא מעז, במטוה של הבעת דעה אישית, להעלות על הכתב הערכות ודעות משלו בענין כה חמור ומסובך, הניתן בכל המצבים רק לשיפוט מקיף וכולל? הן דומני שמר דוויס לא ביקר מער' למ בישראל, ולא בחן ולא חקר ולא ראה את הדברים מזוית ראות אחרת. האם בגלל שישנה נוחות אדמיניסטרטיבית בהן דמנות זו, נוחות לתפקיד ממונה, מותר לו להביא בפני דעת הקהל העולמית דעות עיונות ומסולפות בבעיה נוקבת כזאת וחורצת גורל עמים? דומני כי מותר לנו מעל במה נכבדה זאת להביע את מורת רוחנו ואת מתאננו הנמרצת נגד תופעה זאת, אפילו כחבר באומות המאוחדות בלבד.

ראש מפעל אונר"א מגלה תגלית חשובה — שבעיית הפליטים לא נפתרה עד היום ואין לה מוצא, מפני שהגורמים הנוגעים לה נתונים במצב רגשי לגבי אותן הבעיות. ועוד תגלית חשובה: מצב חוסר עבודה של הפליטים, וביחוד העדר הכשרה מקצועית של הנוער המתבגר והיכולות הכלכלית המוגבלת של המדינות המארחות את הפליטים, לקלוט אותם בנוסף לריבוי הטבעי שלהם. ולבסוף הוא מוסיף בלשון רכה

המתיחות סביב קובה אמנם פגה במקצת, אבל קשה לדעת מה תהיה התפתחותה, כי הפרשה עדיין לא נגמרה ועדיין איננו יודעים כיצד תיפתר. היא קיימת כמתיחות בין לאומית. אין ספק שמצב זה ישפיע גם על האומה האמריקאית להשתדל להגיע לפתרון של בעיות באזורים אחרים, ובכלל זה גם באזורנו, שאולי לא יהיו ברגע זה לטובתנו. עלינו לעמוד על המשמר שאמנם מצב זה לא ישפיע לרעתנו.

לגבי ההתלקחות בגבולות סין—הודו איננו יכולים שלא לזכור כרקע את מעשיה של הודו כלפי המושבות הפורטוגזיות, וכן לא נוכל לשכוח את אטימותה כלפי טיבט, שכנותה מצפון. הודו השתדלה ועשתה הכל כדי להשתיק את זעקתה ולא לאפשר לה לתת ביטוי למה שעוללו לה, שיתכן שצריך לכנות אותו בשם „גנוסייד“. לא נוכל שלא לראות את רקע הדברים. אף על פי כן, אם נסתכל בבעיה מנקודת מבט צרה של ענייני מדינת ישראל, עלינו להתפלל לכך שהודו תוכל לעמוד על שלה ולא תהא נאלצת לעלות את תמלכתן של הערבים בעניינה, כי עלולה להיות התפתחות כזו נוכח המציב הקיים.

יותר קרובה לנו הבעיה שהתעוררה עקב ההפיכה בתימן וכניסתו של נאצר לארץ זו. הפיכה זו יוצרת מצב חדש באזור, שאפשר לומר עליו כי איננו מנבא טובות לגבי ההתפתחות הכלכלית, ובשבילנו במיוחד. אין הרבה סיכויים לציפיה לקראת תבוסתו של נאצר בהרפתקה זו. עכשיו עסוקים אויבינו הערבים בינם לבין עצמם ואין כוחם ודעתם פנויים לזירה אחרת, לבעיות הקיימות בינם לבינינו. אבל אין להניח שמצב זה יימשך הרבה זמן, וודאי שאיננו עשוי להרגיע אותנו. הקובע הוא — מה עתיד צפוי כתוצאה ממאבק חריף זה, המתנהל בין חלקים שונים של העולם הערבי? כיצד ייחזק שיווי משקל כלשהו ביניהם? התבססותו של נאצר בדרום ערב תוסיף לו בודאי עמדה ויוקרה וכן גם בסיס אסטרטגי רב־חשיבות בהיאבקתו על מנהיגות בעולם הערבי. נוסף לזה יש לזכור, שלא פעם קרה בהיסטוריה כי מתוך התפתחות של מלחמות, מתוך עצם הגבלת המלחמה ונסיגת הקרב — נוצרת עילה להרפתקות חדשות מצד המנצח. ענין זה צריך לעמוד לנגד עינינו, עלינו לראות כי מצב זה יוצר סכנות חדשות.

אנו חייבים לקוות שכל אותם מוקדי הסכנות בעולם, וכל האנדרלמוסיה שנוצרה יביאו בסופו של דבר לכלל הסדר יציב. כי התחושה הממשית של איום המלחמה אולי תביא לכלל התפכחות, ויחד עם זה תתן דחיפה חדשה לאמצעים לקראת הסדר יציב בין העמים.

בימים אלה היינו עדים למאורע נדיר. ברגע הקריטי נעשו מאמצים גדולים ונמצאה דרך למשאומתן מהיר ופורה. וכך נתגלתה שוב חשיבותו של משאומתן בין עמים. אגב, מותר לומר, שמוסד האו"ם, עם כל רפיפותו, שימש גם הפעם גורם לגמרי לא מבוטל למשאומתן והיה לו חלק רב בכך שלא נגררנו לשואה. אנו צריכים לצפות, שאולי נוכח אירועי הציבות, המוכיחה מה רבה הסכנה שבה, תיפתח דרך חדשה ליציבות, ואותו משאומתן על פירוק נשק שהתנהל מתוך עקרות ולא פעם נראה לנו כפארה, ייהפך הפעם למשאומתן של ממש ויביא ליציבות יותר גדולה בעולם.

בכל זאת, בפתוליה המדינית הנעשית על ידינו אל נס־ מוך על נס זה. אנו מצויים לעשות הכל כדי לנצל את כל האפשרויות ולהטות את כף המאזניים לטובתנו. לאור המצב הקיים, זוהי משימה קשה ביותר. לא נגיע לכלל הערכה נכונה של המצב אם נעלים עין מהקשיים האובייקטיביים העומים דים לפנינו, המטילים עלינו בהרבה מקרים הכרעות שאינן

בעתיד. ומקוה אני שנוציגותנו באומות המאוחדות תדע להרוס את בנין הכובים של מר דויס, כי, כפי שאמר חכם יווני קדמון: האמת היא תמיד בין המצרים, אבל לעולם אינה שוקעת. ולא במעט הצלחנו להבהיר מושגים ודעות מסולפות, ולא רק בפרשת הפליטים.

תכנית ג'ונסון לא תופיע, כך מקווים אנו, אולם אפשר להניח שתצופנה תכניות אחרות בוויכוח על בעיית הפליטים. תכנית הערבים של השנה הקודמת: מינוי אפטרופוס על רכוש ערבי בארץ, הרחבת ועדת הפיוס, אישור מחודש של סעיף 11, ואפשר שתובאנה הצעות אחרות, ממותקות, מגוהרות, אבל קמטי הסכנות יהיו בהן צנועים ונצטרך לעמוד בשער. אין כלל להגזים בערך העובדה המדינית — אני אומר זאת בניגוד גמור למה שאמר חבר־הכנסת בגין — של ההצעה שהובאה אשתקד על ידי קבוצת מדינות אפריקאיות שנתמכה על ידי מדינות אחרות, ההצעה הידועה בדבר משאומתן על שלום וכפיפות בעיית הפליטים לדיונים סביב השולחן העגול. אנו מקווים שגם השנה, במערכה הכבדה הצפויה לנו, יתגבש כוח יותר גדול כנגד ההצעות האחרות שאנו דוחים אותן בתוקף ושאננו מעלים כלל על דעתנו שאפשר יהיה לכופ עלינו את הגשמתן. כי אין לנו כל רצון להידחק למצב של מרי ומרד כפוי עלינו נגד האו"ם. עמדתנו העקרונית היא: שלום. ואם יהיה שלום או תהיה נכונות לשלום, לא תשמש בעיית הפליטים מכשול לחתימתו. כי אם ירצו הערבים בשלום, — או לפחות בסידור מודרך של עניינם אתנו — הם גם ירצו שהפליטים הערביים יישארו אתם, ואין זו הנחה פרודוכסלית, אלא אמת לאמיתה.

העולם עומד עכשיו לפני הכרעות גורליות. אם למלחמה, אם כל צד יעמוד על שלו, או לשלום, תוך יישוב הניגודים העיקריים שהם בבחינת צפור הנפש למדינה אחת והרבה פחות מזה למדינה אחרת. גם בענייני מזרח ים התיכון אנו נמצאים באותו מצב, וכל מה שנועמד על עמדתנו העקרונית, לא מתוך עקשנות ועקשות, אלא מתוך הגנה על נשמת מפעלנו ועתיד קיומו, כן תתקרב התקופה שתגאל אותנו גם ממארת בעיית הפליטים.

משהו כן אין לראות הצלה בהצעה המוצעת, שממשלת ישראל תכריז שאם יהיה שלום, ניתן חלקנו לפתרון בעיית הפליטים. הכוונה זו לא תועיל, את הערבים היא לא תקרב ואת האחרים יעורר הדבר להתדיינות אתנו שנגקוב מספר, וכמובן את המספר הגדול ביותר שאנו מוכנים לקבל כפיתוי כביכול לשלום, וכן יטשטש דבר זה את צדקתה ואת יחידיותה של הצעתנו העקרונית, שיש בה גם מוסר מדיני ותועלת מדינית וגם תועלת לפליטים. מוטב שנהיה בהירים בהצגת עמדתנו, כי ערסול המחשבה בולם את ההתקדמות.

היו"ר ב. אידלסון :

רשות־הדיבור לחבר־הכנסת אונא, ואחריו לחבר־הכנסת חזן.

משה אונא (המפלגה הדתית־לאומית):

גברתי היושב־ראש, כנסת נכבדה. תקופת המתיחות הבין־לאומית המוגברת, בה אנו נמצאים, קשה היא לכל אר מות העולם, בין אם הן קרובות למוקדי המתיחות והסכנה בין אם אינן קשורות במישרין לבעיות הבעורות. אבל ליש־ ראל מצב זה קשה במיוחד. איננו רוצה להעריך כאן באופן כללי את המאורעות שהיוו עדים להם בזמן האחרון. אנסה לציין רק כמה נקודות מגע שבהם, שיתכן שישפיעו על עמדתנו ואפשרות פעולתנו בזירה הפוליטית הבין־לאומית.

טוסס קו בכל הנוגע לשאלות אלה. המאמצים לשמור על כך שלא ישתנה הרכב ועדת הפיוס, יסיירו מהפרק את ההצעה בדבר מינוי אפוסטרופוס על הרכוש הערבי, הם חשויים בים ביותר. ויש לפתור לכך שאמנם נצלים בהם, אבל מותר להביע ספק אם במצב ההולך ומשתנה במהירות כתוצאה מגסיכות כללית שונות שאין לנו השפעה עליהן — ואין כל תקווה לגטל השפעתן — נוכל לאורך ימים להצליח בדרך זו של שמירה על הסטטוס קוו. מן הצורך איפוא שתטריד אותנו השאלה: כלום אין בידינו נקוט מדיניות יוזמת יותר מאשר זו הנקוטה בידינו? או משקיעים מאמץ ציבורי בגיבוש מספר רב של מדינות לתמיכה בהצעה למשאיומתן ישרי, שהיא יזמה ברובה של מדינות אפריקה הידירותיות. אני רוצה להצטרף לקודמי, שהגישו חשיבות ענין זה. כי גם אם אנו יודעים שהדבר לא יביא לידי תוצאה מיידית והשפעתו היא לאורך ימים — זו היא בוודאי הדרך שבה אנו חייבים ללכת כדי לרכוש תמיכה ואהדה אקטיבית של אומות אחרות. אם נוכל להגיע לידי התקדמות — וכפי ששמענו יש תקווה שנוכל להגיע לידי התקדמות — גם הש' — בטוחני שתהיה לכך לא רק השפעה פסיכולוגית, כי אם גם השפעה שתורגש בירה הפוליטית הכללית. לא יוכלו לאורך ימים להתעלם מתביעה זו כתביעה יסודית התואמת את רוח האומות המאוחדות ומציגה את הענינים בצורה נכונה.

אולם ברצוני לשאול: האם זוהי האפשרות היחידה אשר אנו רואים לפנינו ואשר בה אנו יכולים להפעיל את יזמתנו? האם אמצעי זה הוא האמצעי היחיד שנוכל להשתמש בו כדי לשבור קשיחות המצב, שהוא לרעתנו? ונראה לי שהוא גם מתפתח לרעתנו. שמא נוכל לנסות בכמה ענינים להוציא את היזמה מידי מתנגדינו, או לפחות לשחק את יזמתם?

ברצוני להצביע על פעולה הנעשית על ידי ועדת הפיוס לרישום התביעות הערביות בישראל. ודאי, בבוא המועד תהיה לכך השפעה לא קטנה. כבר כיום יש לכך השפעה מסוימת. המספרים הננקטים עושים בוודאי רושם בוויכוח המתנהל ואשר יתנהל בעתיד בעצרת האו"ם. תביעות אלה, שכינם זה רק על גבי הנייר, מחר הן עלולות להיחפץ לחבי עה של ממש. האם אנו עושים כל מה שבידינו כדי לרכז את התביעות היהודיות, שאנו מדגישים מדי פעם שנוציג אותן מול התביעות הערביות? אילו יכולנו היום לבוא ולומר: הם באים בתביעות אלו, הנה גם לנו יש תביעות, שיתכן שלא תהינה פחותות בהרבה מתביעותיהם — דבר זה היה בוודאי עשוי לחזק את עמדתנו; דבר זה היה עשוי לשמש משקל-נגד חשוב, ואולי גם לבטל את ההשפעה הקשה העולה לבוא מתביעות אלו.

אשר למספר הפליטים, כל אחד קרא שלפי דו"ח של דוויס מתקרב מספרם ל-1.2 מיליון. אנו שומעים מספר זה לא רק מפי הפקיד דוויס, כי אם גם מפי מדינאים, כאילו מספר זה יש לו יסוד. האם עשוינו כל מה שבידינו כדי להכ' חיש בדותות אלו, ולא רק להכחיש אותן, כי אם גם להחזיר לתוך מוחות המדינאים את עצם הסילוף והשקר שיש בהן ובבממתן? הרי נעשו חקירות בשטח זה, המראות בעליל כיצד נוצרים מספרים כאלה ועד כמה אינם מבוססים. אנו יודעים שחלק ניכר של הפליטים נכנס לחיי עבודה. אנו יכר' לים לראות מישורנו שבביתם שאן את ישיב' הפליטים בידן, עד כמה הם הולכים ומתפתחים. מחנות הפליטים הפכו לישר' כי קבע והם הולכים ומתבססים. אין צורך להרחיק לכת כדי להיווכח בדבר. האם אנו עושים הכל כדי להביא עובדות אלו לידיעת העולם בצורה כזאת, ששוב אי-אפשר יהיה לבוא

לרוחנו. גם אם יש ספקות לגבי העמדה שנקטנו בהצבעה בשאלת דרום-אפריקה, נראה לי שנכון עשינו ששמנו דגש חזק בקשרים ובידידות עם עמי אפריקה. אך יש להצטרף על כך שלא מצאנו את האפשרות להצביע לפחות בעד ההצ' עה הפרוצדורלית להפריד בין הסעיפים השונים, דבר שהיה מאפשר לנו לבטא את עמדתנו ביתר בהירות וביתר תוקף. נראה לי שכך עלינו לסכם את המצב הטראגי הזה, שבסופו של דבר היה עלינו להצביע בעד ההחלטה הזאת, אם כי אנחנו צריכים לראות לנגד עינינו גם אחרי ההצבעה את יהדות אפריקה, ואם כי אנחנו צריכים לשוות לנגד עינינו את משמעותה של החלטה על סנקציות, שהיא חרב פיפיות בידי האומות המאוחדות, במיוחד אם היא באה ביזמת מדי' נות מסוימות. ובכן, הפרשה הזאת לא נסתיימה, ועלינו לשקול יפה יפה כיצד עלינו לנהוג בעתיד בפרשה זו ובפר' שות דומות, שבוודאי עוד יהיו מנת חלקנו.

כמה מלים בשאלת הפליטים. שאלה זו עולה על סדר יומן של האומות המאוחדות מדי שנה בשנה, וישנה כבר מעין סגרה בענין זה, מעין טכס שצריך לחזור עליו מדי שנה בשנה. נראה לי שראיה כזו לא תהיה נכונה. אנחנו צריכים לראות שאלה זו בכל חומרתה, גם אם היא מופיעה כפי שהיא מופיעה. אין להעלים עין מהשינויים החלים מדי שנה בשנה. נדמה לי שהשנה אפשר היה לראות בעליל — דבר שהיה ברור גם בשנים הקודמות, אבל השנה התבלט ביתר שאת — שאמריקה רוצה להיות יותר ויותר גורם פעיל ומפעיל בשאלה זו. אנחנו יודעים שהדבר הזה היה כך גם בשנים הקודמות. לא שכחנו את ההנמקה שאמריקה נתנה להצבעתה נגד ההצעה על משאיומתן ישרי. היא טענה שהי' בר' יפריע למאמציה להגיע לידי התפתחות חיובית כל-שהיא. נדמה לי שהפעם לא יכול להיות ספק בכך, שהדוקומנט הנקרא בשם „דו"ח ג'ונסון" — שאמנם לא הפך לדוקומנט רשמי, אבל הוא קיים באיו צורה שהיא כעובדה פוליטית — קיבל לא מעט השראה מצד גורמים באמריקה.

אנחנו יודעים שישנם גורמים גם באמריקה גופא, בסטייט דפרטמנט, שעדיין לא השלימו עם גנייתו, ועובדה זו היא שצריכה להדאיג אותנו. הלך המחשבה המתגלה באותן ההצ' עות שרמזים עליהן שמענו כאן בוויכוח, הוא חמור וקשה ביותר בשבילנו. עצם האפשרות שיווצר מצב שבמהותו יפגע בריבונות של ישראל, עצם העובדה שמעלים על הדעת אפשר' רות כזאת נראית חמורה ביותר, וכן על ההצעות האחרות, שעליהן מבוסס הדין-וחשבון הזה, הן מסוג אותן ההצעות שאנחנו מוכרחים לדחות אותן אפילו כיסוד ובסיס לדיון כל-שהוא, מפני שכל כך התרחקו מנקודת מוצא העשייה להתקבל על דעתנו.

עצם העובדה שיכולים להעלות הצעות כאלה, גם אם לא הגיעו לגיבוש סופי, צריכה לשמש אות אזהרה. כמו כן נראה לי שהדו"ח של ד"ר דוויס, מנהל הסוכנות לפליטים, גם הוא סימן מבשר לא טובות. אנחנו יודעים מי הוא האיש, ואנחנו יודעים זאת לא מהיום ולא מאתמול; אנחנו יודעים שהלך רוחו מושפע מגישת המדינות הערביות והוא תלוי בהן במידה רבה. אבל בכל זאת הצורה הגלויה והקיצונית הזאת של הצגת בעיית הפליטים קבל עם ועולם כעמדת גורם נייטרלי — פקיד של האומות המאוחדות — הוא הדבר שנת' חדש בדו"ח הזה. נראה שעלינו להגיב בצורה חריפה ביר' חר' על הענין הזה. הן בהסברתנו והן לגבי עצם השארת הפעולה הזאת בידי האיש הזה.

בדרך שננקוט בשעת הדיון בארגון האומות המאוחדות בשאלת הפליטים נצטרך גם הפעם לשמור על עקרון הס-

השתחררותו של משטר מתקדם מירושת העבר ומסימני ההסתייגות החברתית אשר דבקו בו על אף התקדמותו הכלכלית. ואכן מעטות הן הארצות שבהן התחוללה מהפכה סוציאלית, אשר הצטיינה ביחס הומאני כזה ובהבנה כזאת לבעיות עמנו כפי שהצטיינה בהם המהפכה הקובאנית. ודאי שהיהודים, אורחי קובה, נשאו בעולה של המהפכה בהיותם שייכים רובם ככולם למעמד הבינוני, כפי שנשאו בו כל בני המעמד הזה. כי אכן היתה זאת מהפכתם של האכרים והפועלים הקובאניים, מהפכתם של ההמונים הקובאניים העמלים, אשר סבלו עד כה ממשטר של דיכוי וניצול, שמעטים דוגמתו בעולם כולו. אך שום יהודי לא סבל בה מהפליה כלשהי באשר הוא יהודי. נהפוך הוא. כל יהודי שרצה לצאת את קובה ופניו לישראל קיבל היתר-יציאה, שעליו טבועה החותמת רבת-המשמעות: רפסריאנט, הווה אומר: חזר למולדת. המגלה הלים בבית-הספר העברי על שם איינשטיין, המתקיים על חשבון הממשלה, היו עד כה שליחים מישראל. התנועה הליגאלית היחידה, המתקיימת בצד המפלגה השלטת, היא התנועה הציונית. ואכן לבנו היה בימים אלה עם העם הקובאני, אשר מעל לראשו התחוללה הסערה הזאת.

המתיחות הבינלאומית הגיעה לשיאה עם הטלת ההסגר הימי מצד ממשלת ארצות-הברית על חופיה של קובה. למען אלץ את ברית-המועצות להוציא משם את הטילים אשר הוצבו על ידיה. ארצות-הברית של אמריקה, אשר לא השכיחה לבנות יחסים מדיניים תקינים עם קובה, שהעזה לנער מעצמה את כבלי השעבוד ולעלות על דרך הבניה הסוציאליסטית של חנייה, יצרה במו ידיה את התנאים אשר אפשרו את הצבת הנשק הקטלני הזה על יד חופיה. החלטת הממשלה הסובייטית לפרק את מיתקני השילוח ואת הטילים עצמם ולהחזירם אל ברית-המועצות, תרמה תרומה מכרעת לשמירת השלום ולמיניעת השואה של המלחמה המימנית.

העולם נשם לרוחה. אך הסכנה עדיין לא עברה. היא לא עברה כל עוד לא יוברר לכל, שכמו שלא ניתן כיום להרחיב את תחומי שלטונה של המהפכה בכוח הנשק מבחוץ, כך לא ניתן כיום לדכא בכוח הזרוע מבחוץ את רצונו של כל עם לבנות את חייו על יסודות סוציאליים חדשים ולאומיים חפשיים. המהפכה הסוציאלית אינה מוצרי-יצוא. אך גם המהפכה-שכנגד בצבר ממנה יותר ויותר להתפשט בכוח הזרוע. נשארה רק דרך אחת להתמודדות בין שני המשטרים, אם בחיים או חפצים. נשארה רק התחרות בדרכי שלום. ואם יתרם המשבר האחרון לייצוב היחסים המדיניים בין ארצות-הברית וקובה, אם יוסר ממנה איום הפלישה, אם תעמיק ההכרה ותנחה את שתי המעצמות הגדולות, שעליהן לפתור את כל הבעיות השנויות במחלוקת בדרכי שלום, מבלי לגזור את העמים הקטנים לתוך המערכות של המלחמה הקרה — יהיה זה שכרו הגדול של המשבר החמור אשר פקד את האנושות כולה בימים אלה.

אי-אפשר לפתוח כיום בשום דיון מדיני אחראי בתוכנו מבלי להדגיש, שחובת כולנו היא לעשות הכל למען הבטחת בטחונה של מדינת ישראל, ומבלי להבליט שהכרת חובה זו מאחדת ומלכדת את כולנו.

אך מערכת הבטחון, שהננו מצויים לקיימה ולהאדירה, אינה מטרה בפני עצמה, כשם שהמדינה אינה מטרה בפני עצמה. המדינה — כל תפקידה הוא להבטיח את ריכוזו הטריטוריאלי של עמנו ואת חידוש חייו הלאומיים והסוציאליים העצמאיים. מערכת הבטחון — תפקידה להבטיח את קיומה של המדינה, כל עוד לא הושג השלום בינינו לבין שכנינו עליה להבטיח את האפשרות של בנין חיינו, כל עוד לא בא

במספרים מסולפים כאלה? אין לי ספק שאם מביאים מספרים והם נשמעים לא רק מפי פקיד כזה בדרגה שלו, שחר צודקויות כתובה עליו באותיות גדולות, כי אם גם מצד מדינאים גדולים — הרי חסר כאן משהו שאולי נוכל להשלים אותו ועל ידי כך לסלק סכנה.

אנו אומרים שלמעשה היה כאן טרנספר של אוכלוסיה. אנו קיבלנו יהודים מארצות ערב, ומכאן יצאה אוכלוסיה ערבית. אמנם לא היה זה טרנספר מכוון. אבל התוצאות הן כאלה. וזהו הרי הסערה שאנו טוענים כל הזמן. אנו יכולים להצביע על כך שבכל פעם שארץ ערבית מגיעה לעצמאות, מיד מתעוררת שאלת האוכלוסיה היהודית. ראינו זאת במרוקו; ראינו זאת באלג'יר. עם הגיען לעצמאות התעוררה באופן אוטומטי שאלת האוכלוסיה היהודית ומקומם של היהודים שגרו שם מאות בשנים נעשה להיבטוח והם אינם יכולים להישאר שם. האם הצבענו על הקשר, על ההדדיות והשילוב של גורמים אלה עם מה שנעשה אצלנו וידענו להחזיר עובדות אלו לתודעתן של האומות? שמה לא עשינו די מאמצים בענין זה? שמה נוכל לעשות יותר בענין זה? כאן השאלה איננה במציאת הדרך לפתרון סופי, אלא השאלה היא: כיצד נוכל לשקט את התקיפות והתקפנות של האחרים? כיצד נוכל ליצור הלך רוח שיהיה לטובתנו אצל אומות אחרות? גם אם נדע להעמיד את הענינים בצורה זו, גם אז תישאר השאלה הגדולה של הפליטים הערבים. בל נשכח, נוכח עמדת המדינות הערביות: אנו הננו המעוניינים בפתרון השאלה. הערבים בוודאי אינם מעוניינים בכך. כולנו יודעים מה גדול יהיה היום בשבילנו כאשר שאלה זו תמצא פתרונה. נדמה לי שנוכח להלחץ שבא מצד הערבים, אנו שוכחים צד זה של הבעיה.

אין כל ספק שבמצב שבו אנחנו נמצאים תפקיד הממשלה שלנו בעצרת האומות המאוחדות לא יהיה קל כלל וכלל. הוא יהיה קשה ביותר. ואנחנו צריכים לברך את שרת החוץ לשירותיה ולחיותה זו ולאחל שאמנם הצליח להציג את הענינים שלנו בשלמותם ולהביא לידי הקשבה מלאה אצל העמים האחרים ועל ידי כך לחזק את עמדתנו בין האומות ולקרב את שעת השלום.

יעקב חזון (מפ"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הדיון המדיני הזה מתקיים בשלהי הסערה הגדולה שפקדה את העולם ואשר גררה אותו עד לעברי פי תהום ממש של מלחמת השמד אטומית. הסכנה עדיין לא עברה כלל והיא לא תעבור כל עוד עוד ימשך הזיון האטומי בעולם. היא לא תעבור כל עוד לא יוסכם על ידי הכל, שבתנאים הנתונים נשארה לאנושות, אם בחיים היא חפצה, רק דרך אחת לפתרון בעיותיה: הנא-מנות הבלתי-מעוררות ליסודות הדריקות וההתחזרות בשלום בין שני המשטרים, תוך פתרון כל השאלות השנויות במחלוקת בדרך של משא-ומתן והסכם. כל דרך אחרת סופה להביא חורבן על שני הצדדים, חורבן שלא יהיו בו לא מנצחים ולא מנוצחים, כי אם בית-קברות גדול אחד לכל תקוותיה ולכל עתידה של האנושות.

הסערה אשר איימה בחורבן על העולם כולו, פרצה הפעם ליד חופיה של קובה, ליד חופיו של עם קטן, אשר חולל את אחת המהפכות האנושיות ביותר בדרוגו. היתה זאת מהפכה אשר הצליחה לקיים עד כה את הזהות בין המטרה והדרך המובילה אליה, בין השאיפה לצדק ושוויון סוציאלי, חירות לאומית ואנושית וכבוד לעמל המשוחרר, לבין הומאניזם כן במאבק דרכי ההגשמה של החזון.

יחס ליהודים ולשאלת היהודים הוא בעינינו תמיד סימן היכר למהותו של כל משטר. יחס זה הוא המוכיח מהי מידת

בלתי-מוסכם בין המדינה והוועדה יובא להכרעת האו"ם, הרי הוא יוצר במו ידיו מוקד חדש של מתיחות מתמדת בין ישראליים והאו"ם. וכך הוא נקלע לסכר של סתירות והבטחות שואו לשני הצדדים, הסתירות זו את זו והעלולות להביא רק להעמקת אי-האמון ההדדי והשנאה במזרח הקרוב, מבלי לקר־בנו, ולו גם בצעד אחד, אל פתרון הבעיה.

ואכן דוחים אנו את התכנית הזאת ובכך הננו מאוחדים עם רובו של הבית. אך לדעתנו לא די בדחייה. תפקידה של המדיניות הישראלית להיות יוזמת, מתקיפה ולוחמת — הכל למען קרב את השלום. תפקידה לצייד את ידידינו באו"ם בתכנית שלום, אשר תגביר את כוח המחץ שלהם במלחמתם על השלום היהודי-ערבי ותקשה על עמדותיהם של אויבינו ואף של ידידינו, המתנכרים לנו ורוחצים בגיוון כפים, כפוני־סיוס פילאטוס בשעתו.

כידוע שולל אני תכלית שלילה את עמדתה של תנועת החירות בענין הפליטים. ואף על פי כן לדעתי צודקת טענתם הפורמלית: אי-אפשר לנהל מדיניות שהיא כולה עוספה ערפלו; אי אפשר לנהל מדיניות שיש בה ניגוד בין החלטות הכנסת ובין הצבעתנו באו"ם. דווקא בבעיה חמורה כזאת חייבת מדי־נת ישראל להופיע בעמדות ברורות ומוחלטות. ה"כן" צריך להיות כן, ה"לאו" צריך להיות לאו.

מדינתנו לא תוכל, לזעזענו, אם בחיים היא רוצה, לקלוט את כל הפליטים לתוך גבולותיה. עליה להבהיר ולהמשיך ולהבהיר, שהמציאות תכנית כאלה אינם אלא צבועים או מתחסדים — צבועים לגבי הבטחת עתידה של מדינת ישראל ומתחסדים על חשבונם של הפליטים, כי אלו הן הצעות אשר מצייעהן עצמם אינם מאמינים באפשרות הגשמתן. אך איננו יכולים ואסור לנו להסתפק רק בשלילה. השאלה קיימת והיא שאלה אנשית כאובה ומדינית חמורה, ואי-אפשר להתעלם ממנה. בהצביעה על כך שהשאלה תמצא את פתרונה האמיתי רק אם רוב הפליטים יתיישבו בארצות ערב, על מדינת ישראל להצהיר ולחזור ולהצהיר, שהיא תהיה מוכנה לתרום גם את תרומתה היא לפתרון הבעיה הזאת ולקלוט לתוכה חלק מוס־כס ומסויים של הפליטים, בבוא השלום וכחלק מהסדרי השלום.

אני יודע שמדי יתעוררו עלי ויזכירו לי דבר שלא נעלם מזכרוני, שהנה כבר היה כדבר הזה. כבר הכרזנו פעם על כוונתנו לקלוט 100,000 פליטים. עשה זאת שר החוץ משה שרת — ולא ענה לכך כל הוי. לשם מה איפוא — יטענו הטו־ע־גים — נחזור על כך? אף על פי כן, מדיניות צודקת, אשר לוחמים לה בעקביות, היא כמותן טיפות מים, אשר בנפולן בלי הפסק על סלע, מבקיעות אף את הקשה שבסלעים; תכ־נית מדינית צודקת, העושה את מלאכתה בעקביות ובהתמדה, סופה שתבשיל פריה.

הנה נקטו שש־עשרה מדינות באו"ם יזמה ברוכה והביאו לעצרת הקודמת הצעה התובעת מדינת ישראל וארצות ערב להיכנס למשא־ומתן על שלום, ללא כל תנאים מוקדמים. מדינת ישראל בירכה על היוזמה הזאת, על אף העובדה שהצ־עה זו זכתה רק לשלושים וארבעה קולות. האם התייאשו מכך? האין אנו שמחים לזה שידידינו, נאמני השלום, נחושה החלטתם להמשיך ביוזמתם זו גם בעצרת הנוכחית? וכשיתקד־מו בעצרת זו מבחינה מספר המצביעים רק במטע לעומת הפעם הקודמת — האם ניפול ברוחנו ונציע להם לחדול ממאבקם האצילי? האם לא נשמח להמשיכה העקשני של המערכה הזאת, תוך אמונה שיבוא יום וגם המעצמות הגדולות ירכינו ראשן בפני התביעה הצודקת הזאת?

השלום, ליצור ולקיים את התנאים להמשך מאבקה הבין־לאומי של המדינה על השלום. כי זוהי המטרה החייבת להדי־ריך את המדיניות שלנו כל יום תמיד.

המצב הבטחוני ודאי יטיל עלינו בעתיד הקרוב עול כבד. וכולנו נהיה חייבים לשאת בו. אך אנו נוכל לכל זה רק בתנאי שהעול אשר נעמים על עצמנו יתחלק חלוקה צוד־קת בין כל חלקי העם בישראל. אם נתפתה לכסס את מאמצנו הבטחוני על העמקת הפער בין השכבות השונות, אם מאלה אשר יש להם מעט נצרה לקחת עוד יותר, ולאלה אשר יש להם בלאו הכי הרבה נרשה להמשיך ולהתעשר על חשבון הכלל — לא נעמוד במערכה זו. כי רק עם אשר תעמיק בו ההכרה שהצדק בחלוקת הקרבן והשוויון במאמץ הם הקוב־עים בבנין חייו, יוכל להמשיך ולשאת בעול הכבד הזה.

איש מאתנו אינו יכול להתנבא מתי יבוא השלום. אך מחובתנו היא לעשות הכל למען קרב את יום בואו, לטובתנו ולטובת כל עמי הסביבה. זהו תפקידה של מדיניות שלום אקטיבית. עליה להקשות בפעולותיה על מהרחרי המלחמה סביביו ולסייע לידידינו בעולם כולו, העושים למען השלום במזרח הקרוב. עליה לעודד כל כוח שוחר שלום שבקרב העמים סביביו, גם אם קולו עדיין לא נשמע ברמה. עלינו להקשות במדיניותנו זו על המעצמות הגדולות ואף על המדי־נות הדוגלות באי-הזדהות ובדקויות בשלום, לרחוץ בגיוון כפיים בכל הנוגע לעתיד השלום באזורנו.

אחת הבעיות המרכזיות הניצבות לפנינו במאבקנו על השלום היא בעיית הפליטים הערביים. רחוק אני מהאמונה התמימה שעם פתרונו של בעיה זו יבוא השלום ממילא. יודע אני שאין זו הבעיה היחידה המפרידה בינינו לבין שליטי ערב. יודע אני ששליטי ערב — יותר משהם דואגים לפתרון שאלת הפליטים, מתכוונים הם לנצלה כדי לעזרתה את מדינת ישראל. לשם כך מוכנים הם להתעלם מיסוריהם של הפליטים אחיהם, לשם כך מקשים הם את לבם ואינם מוכנים לסייע לשיקומם. למען השגתה של מטרה זו מלפנים הם בלבם של הפליטים את השנאה והאיבה למדינת ישראל, בידעם שעל ידי כך הם רק מקשים על כל פתרון קוגסטרוקטיבי ואנושי־בונה של הבעיה הטראגית הזאת.

אך דווקא משום כך חייבים אנו לנקוט מדיניות אשר מצד אחד תקשה ככל האפשר על המשכו של המשחק הבלתי־אנושי הזה בחייהם של מאות אלפי אנשים חפים מפשע, ומצד שני, תסייע לידידינו באו"ם להגביר מערכתם על השלום, אשר יושג רק על ידי משא־ומתן ישיר בין מדינת ישראל לבין מדינות ערב.

הננו שוללים בתכלית את תכניתו החדשה של גיונסון, תכנית הבנויה כולה על סתירות והעלולה לחבל הן בפליטים והן במדינת ישראל. אם תכנית זו מתכוונת באמת ובתמים להבטיח את המשך קיומה של מדינת ישראל, הרי שיש בה משום רמייה לגבי הפליטים הערביים כאשר היא מבטיחה שכל אחד ואחד מהם יוכל להכריע לאן פניו מועדות. והרי למר גיונסון ברור בוודאי בתכלית, מה תהיינה תוצאות המש־אל הכללי שהוא מציע אותו, בתנאים שבהם נתונים הפליטים. ואם הוא מתכוון באמת ובתמים להבטיח את זכותם של כל הפליטים לחזור לישראל, הרי שהוא מוכן לתת ידו ביודעין להיטולה של המדינה. להשאירו בידי המדינה את הזכות להת־נגד לחזרתו של כל פליט, הרי שהוא מתנכר לזכויותיהם של הפליטים, שבהן הכיר כביכול קודם לכן. בהציעו שלא המ־דינה תהיה הפוסקת האחרונה, כי אם ועדה מטעם האו"ם, הוא שולל שוב מהמדינה את ריבונותה. בקבעו שכל דבר

מפני הפיתוי של מלחמת מנע אטומית. שם אין כל תקווה להשמיד או לשחק כליל את היריב בהתקפת פתע, עד שלא יהיה בכוחו להגיב ולהעניש את התוקפן. אף אם ייהרס שם הכל מבחינה אנושית — עוד תופעל התגובה האוטומאטית. והתגמול של היריב שהורכב יהיה לא פחות גורא מאשר ההתקפה עצמה. וכך אפסה שם כל תקווה לנצחון. שני הצדדים יודעים שבכל התנאים יהיו מנוצחים. וההכרה הזאת בקיום שיווי המשקל של האימה הגדולה — היא המקיימת את השלום.

לא כן באורנו. כאן אין קיימים לא הזמן להרתעה ולא האפשרות של תגובה בכל תנאי. יחד עם הנשק האטומי ייכנס לאורנו הפחד הנורא. לא שיווי המשקל שבאימה הגדולה, כי אם פחד הנכנס כרקב לעצמותיו, שהנהגה כל רגע הנך עלול להיות מופתע, מותקף ואבוד. וכך משני עברי הגבול. פחד כזה אין בכוחו לקיים את השלום. פחד כזה עלול להוליד רק את האכזר.

הנשק הלא-שגרתי לא יסחרר אף אחד מהצדדים מעמסו של הנשק השגרתי. כי תחת המטריה האטומית המאיימת עלולה תמיד לפרוץ גם המלחמה השגרית. העול יגבר שוב עתים ואחרות יחד תגדלנה הסכנות ולא תקטנה.

ואם יקרה ואחד הצדדים יקדים את יריבו בייצור הנשק האטומי, הרי תמיד יימצא מי שיוצא להחזרת שיווי המשקל, אם בכלל תשלמנה המעצמות הגדולות עם זה, שנשק אטומי ילך וייהפך לנחלת הכל. שכן ברור כי או קץ העולם הוא בלתי-ימנע.

דווקא מדינת ישראל, שכוחה הטכני הוא אתה, דווקא היא שנשתבחה באנשי מדע ברוכי כשרון, דווקא היא, המסוגלת להשיג בכוחותיה היא הרבה ממה שנבצר עדיין משכנותיה להשיג — דווקא היא חייבת להיות היוזמת במערכה על סגירת האזור שלנו בפני חזירת הנשק האטומי לתוכו, על פירונו המוחלט מנשק זה. לא מתוך חולשה, כי אם מתוך הרגשת בטחון וצדק חייבת מדינת ישראל להיות היוזמת במערכה זו.

ודאי שלא יעלה על דעתנו להציע למדינת ישראל להודיע על כוונותה לפירוק חז-צדדי. פירוק מנשק אטומי אפשרי רק אם שני הצדדים יסכימו לו ואם קיומו יובטח על ידי פיקוח מוסכם על דעת שניהם. ואל יאמרו לנו: מצרים לא תסכים והגורל נחתם. האחריות כלפי עתיד עמנו, כלפי עתידם של כל עמי האזור, כלפי השלום בעולם כולו מחייבת אותנו שלא להזניח שום דבר העשוי להצילנו מהוועה הזאת. ועדיין לא איתרנו את המועד. הנשק הזה עדיין לא הגיע לאורנו. אל ניתן לו לחזור לתוכו, אם בחיים אנו חפצים, בחיים שלנו ובחיי הכולל. זה שני הצדדים — משני עברי הגבול — יעמדו לאחר חזירתו בצל החדלון.

הנני רוצה לסיים את דברי — שעד עכשיו חלקתי בהם גם על העמדות ששרת החוץ השמיעה כאן וגם על העמדות שלא השמיעה אותן, ואשר היתה צריכה לפי דעתי להשמיע — הנני רוצה לסיים את דברי אלה בחזיון ידיה של שרת החוץ באחת מהכרעותיה המדיניות הקשות ביותר, האחריות בין-תר והגבלות ביותר. כוונתי להצבעתנו בעצרת האומות המאוחדות בעד ההחלטה החמורה נגד דרום-אפריקה על מדיניות ההפרדה הגזענית שלה, מדיניות הידיו והניצול הגזעני הנקוטה שם.

זה זמן רב תבענו הכרעה ברוח זו. לא הגענו לכך בלב קל. זכרנו לדרום-אפריקה את חסד ידידותה כלפי מדינת ישראל.

הטענה השניה, שלה הנני צפוי, היא שברגע שנודיע על נכונותנו זו, יתחילו לתבוע מאתנו את תרגומה של הנוסחה הכללית — „מספר מסויים ומוסכם” — לשפת המספרים הברורים ואף לדרוש את הגדלתו המתמדת של אותו מספר.

אכן, לצערי הרב ידוע לי, שלא ציווי המוסר הטהור הם המנחים והמכוונים את המדיניות העולמית. אבל היא איננה גם שוק פרוץ, שבו עוסקים תגרינים חסרי כל מצפון בסחר-מכר פוליטי. איש אינו מחייב אותנו לנקוב מספרים. נהפוך הוא: עלינו לחזור ולהדגיש, שכלל שהזמן חולף וככל שהמרחק הזה בינינו לבין הפליטים הולך וגדל, ככל שמתרופפים הקשרים המשפחתיים-האישיים בין הפליטים לבין אזורי ישראל הערביים וככל שמעמיקה השנאה אשר ברוחה מחנכים שליטי ערב את הפליטים — כן יקשה על מדינת ישראל לתרום את תרומתה לפתרון של הבעיה. ולא בה תהיה האשמה. ורק בבוא יום המשא-ומתן על השלום, רק אז, בתנאים הקונקרטיים הנתונים, נוכל גם לקבוע מה משמעותה הממשית של השתתפותנו בפתרון בעיית הפליטים.

הקובעת כאן היא הגישה היסודית, המנוגדת תכלית יגוד לתפיסה הטוענת „אף לא פליט אחד”. העיקר הוא לחזק גם בדרך זו את ידי ידידנו, לתת לידיהם נשק יעיל יותר במערכתם על השלום היהודי-ערבי, להעמיק את הכרתם בצרכיהם ולהקשות עוד יותר על כל אלה המתחמקים מהאחריות הגדולה, המוטלת עליהם לגבי עתידו של השלום באורנו.

הנני בטוח כל כך ברצון השלום השורר במדינת ישראל, שאין לי כל ספק בכך שכאשר נגיע למשא-ומתן על השלום, נתגבר על כל הבעיות השנויות במחלוקת בינינו לבין מדינות ערב ותעמוד לפנינו רק הבעיה האחת והיחידה — בעיית הפליטים. לא יימצא בישראל אף מדינאי אחראי אחד אשר לא יהיה מוכן לנקוט עמדתנו, כדי להבטיח את השלום. ואם כן הדבר — מדוע לא ננקוט יומה זו כבר כיום, מדוע לא נשתמש בה כדי לקרב את יום השלום?

השלום הוא עדיין מאתנו והאלה. ובינתיים הולכים שמי אורנו ומתקדרים יותר ויותר. הנה הופיעו בהם הטילים הראשונים ובאופן מאיימת על האזור חזירתו של הנשק האטומי. למען הבטחת עתידו של עמנו, למען הבטחת עתידו של האזור כולו — חייבת ממשלתנו להתייצב בראש הלוך מים נגד הכנסתו של הנשק האטומי הזה לתוך אורנו, האזור הישראלי-ערבי.

בנאומה בעצרת הקדישה שרת החוץ פרק יפה, משכנע ורבי-רושם, לבעיית פירוק הנשק בעולם ובאורנו. ואין לי אלא לברכה על כך. אבל המלחמה נגד חזירתו של הנשק האטומי לאורנו איננה יכולה להישאר בבחינת חלק מן המערכה על הפירוק העולמי. זאת חייבת להיות מלחמה בפני עצמה, המלחמה שלנו. כי בעוד שלגבי העולם כולו יש להרפותנו רק ערך מוסרי, שאיננו מזלזל בו כלל וכלל, הרי שכאן, באזור הישראלי-ערבי, הננו גורם מדיני ממש ורבי-משקל. כאן מוטלת עלינו לא רק אחריות מוסרית מופשטת, כי אם אחריות ממשית כבדה לעתיד.

אין אשליה מרה יותר מזו המאמינה שביכות הנשק האטומי המרתיע יובטח השלום באורנו ויופסק בו מירדון הניון השגרתי. נכון, השלום בעולם מתקיים בזכות שיווי המשקל שבאימה הגדולה. אך האם יתקיים הדבר גם באורנו? לא ולא. שם קיים זמן הרתעה מספיק וכל מתקיף יודע שלנתקף תהיה השהות הדרושה להגיב על ההתקפה. מכאן הרתיעה

הלב: מדיניות-החוץ הישראלית אינה עומדת במבחן הנאמנות לציון זה ולאנטרס לאומי עליון זה של עמנו וארצנו; יחר על כן — היא מנוגדת לו בתכלית הניגוד.

באמרנו זאת לא התעלמנו ואין אנו מתעלמים אף לרגע אחד מהקשיים המיוחדים הניצבים לפני ישראל, אולם טענתנו הכבדה והשקולה נגד הממשלה היא זו, שבמקום לנקוט בדרך של מאבק שיטתי נגד הקשיים האלה, במקום לחתור לדרך של מוצא מהמבוי הסתום, העדימה הממשלה במדיניותה הבלתי-מציאותית והנפסדת קשיים על קשיים, סתמה ומוסיפה לסתום כל מוצא ממבוי סתום זה.

הופעתה של שרת החוץ בעצרת האו"ם בתחילת או"ק טובר השנה, דבריה ב"עתון העתונאים" ב"בית סוקולוב" בתל-אביב כליל שבת האחרון והודעתה המדינית בכנסת מאשרים פעם נוספת, כי מדיניות-החוץ הישראלית נעה בכיוון ההפוך לגמרי מזה הדרוש לאינטרסים השוטפים והיסודיים של ישראל. את הכיוון הזה מכתיבים לה: המיליטריות הישראלית מבית-ספרו של בן-גוריון, נושא דגל המדיניות מעמדות של כוח; ההיגררות המלאה אחרי הכוחות החשורים וה"תוקפנות" ביותר במערב האימפריאליסטי בגישתם לשאלות השלום והמלחמה, לשאלות שחרור העמים, במאבקם בדגל האנטי-קומוניזם נגד ברית-המועצות וכל ארצות השיטה הסוציאליסטית העולמית.

לכן לא זכינו לשמוע בבעיית היסוד שלנו, בבעיית הסכך הישראלי-ערבי, שום הצעה חדשה, שום תכנית ממשלת, שום רעיון חדש. נמשך החטא הקדמון: ההתעלמות מזכויות תיו הלאומיות הצורקות של העם הערבי הארץ-ישראלי, חוסר הכוונות לנגוע בעצם הבעיה הזאת ועקשנותה על ידי סיסמת המשאומתן הישיר, אשר לכבי הענין הנזון היא ריקה מכל תוכן רציני. כי על מה יתנהל משאומתן כזה? על הבטחת הזכויות והדרישות של צד אחד — הישראלי, תוך שלילת הזכויות והדרישות של הצד השני — הערבי? היתכן דבר כזה?

אנחנו קוראים בצדק את הנציגים הערביים לריאליזם מדיני, לראיית ישראל כעובדת חיים, שיש להביאה בחשבון ולהכיר בה. באותה מידת הצדק נקראים גם אנחנו לריאליזם מדיני, לראיית הפליטים הערביים וזכויותיהם הצורקות כעובדת חיים שיש להביאה בחשבון ולהכיר בה. האפשר להתנכר לאופי הדרצדדי של הבעיה?

במשך שנים חשבתם — ובמחשבה זו השליכם את העם — כי הבעיה תיפתר מאליה; כי הפליטים יתיאשו משיבה למור' לזרם, ייטמנו בחורף החברה הסובבת אותם. המציאות מ' כיחה, כי היתה זו מחשבת-בוט, בלתי-רצינית וגם גדושה לזלזול לאומי בויקת העם הזולת למולדתו.

בעיית הפליטים הערביים אינה יורדת זה ארבע-עשרה שנים מסדר-היום של האו"ם, וזה כך מפני שהיא קיימת במציאות ואי-פתרונה מחמיר אותה מדי שנה בשנה.

במשך שנים עמלתם קשות כדי לרכוש תמיכה בקרב מדינות האו"ם לעמדתכם העיקשת, לסירובכם לדון בתיווך על מימוש זכותם ורצונם של הפליטים הערביים לחזור למור' לזרם או לקבל פיצויים. המציאות הוכיחה, כי עמלכם היה לריק; כי אף המדינות האימפריאליסטיות, שלמען הלחם באש ובמים — כמו בימי מלחמת סואץ 1956 — אף הן נמנעו מלחמוך בכס. המדיניות של שלילת זכות הפליטים הערביים לבחור בין שיבה למולדת לבין קבלת פיצויים, זכות שהוחלט עליה באו"ם, היא עד כדי כך בלתי-מציאותית

ראל בימי מבחן קשים. זכרנו את הישוב היהודי הקטן, שעם היותו ציבור של אזרחים נאמנים לארץ בה הוא חי, עוקב הוא באהבה אחרי בנינה והתפתחותה של מדינתו, ומשתף עצמו בבנינה. ידענו מה חמורות עלולות להיות התוצאות של הצבעה כזאת כלפיו. אך יחד עם זאת היה ברור לנו, שלמדינת ישראל אין כל מוצא אחר. ולא רק משום שאין לקיים את הידידות עם מדינות עמי אפריקה השחורה הקמים לתחיה מבלי להתייצב אתן יחד במערכה זו. לא זה העיקר. כל מהותו של העם היהודי, כל תולדות חייו, הרוחיות סבל של עם נדרף וגוע מושפל, התקוממו נגד מדיניות ה"אפרטהייד". היינו מתכחשים לעצמנו אילוול היינו מצביעים כפי שהצבענו. ואני מברך את שרת החוץ ואת ממשלת ישראל על הכרעה זו.

אני בטוח שיבוא יום וממשלה מתקדמת בדרום-אפריקה, אשר תחולל מהמדיניות הגזענית, שסופה להביא שואה על אפריקה הדרומית, עוד תזכור לנו לטובה את הצבעתנו זו ותראה בה ביטוי של דאגת אמת לעתידה של הארץ הזאת, על אורחיה הלכנים והשחורים גם יחד.

וליהודי דרום אפריקה אנו יכולים לומר רק דבר אחד: קומו ועלו, בואו אלינו, תשחררו את עצמכם ואותנו מיסורי הכרעה אלה. ואני בטוח שבבוא היום ובהגיעכם הנה עוד תתגאו בכך שכזאת היתה הכרעתה של מדינתכם היהודית.

הי"ר ב. אידלסון:

רשות-הדיבור לחבר-הכנסת מיקונים, ואחריו — לחבר הכנסת לוי.

שמואל מיקונים (מקי):

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה. ההודעה המדינית של שרת החוץ הוכיחה פעם נוספת, כי מדיניות החוץ שלנו נשארה תקועה בעמדותיה הנוקשות. בנוסחאותיה המיושנות, נטולת ריאליזם ומוכנת עיוורון מול צרכיה האמיתיים של ישראל, מול האירועים והתהליכים המתחוללים בעולם בין זמננו. שרת החוץ ניסתה, אמנם, לרענן ולייפות עמדות ונוסחאות אלה באמצעות כמה מליצות חסודות, אולם זוהי קוסמטיקה חלשה מכדי שתוכל לשטש את עובדות המציאות המעציבות, המצביעות על המשכחה והחמרתה של המדיניות הפוריאמפריאליסטית, האנטי-ערבית והאנטי-סובייטית של ממשלת בן-גוריון.

כל הכשלונות והבזיונות שספגנו בשנים האחרונות נוב' עים ממדיניות זו. היא מונעת מאתנו ידידות וגורמת לנו בידיות. היא מסוכנת לנו בהווה ומאפילה עליו את העתיד, אם לא יושם לה קץ בעוד מועד. היא לא הצליחה — ולא במקרה — לפתור את בעיית היסוד שלנו — את יחסי ישראל-ערב בחוץ, את היחסים היהודיים-ערביים בפנים. היא מעלה איום מתמיד על עצמאותנו ובטחוננו, על משקנו הלאומי, על רמת החיים של המוני העם, על הדמוקרטיה הישראלית. היא כל-כולה מדיניות אנטי-לאומית ואנטי-עממית.

צאו וראו: השאלה המכרעת המסעירה את כל העמים, ובכללם עם ישראל, היא שאלת מניעת מלחמת עולם גרעינית, היא שאלת הבטחת השלום וביצורו. רק לפני כשלושה שב' עות נודעו העולם כולו כאשר הועמד על סף מלחמה גרעינית על ידי ההסגר והתוקפנות של שילי ארצות-הברית נגד קובה, ורק הודות לקור רוחה, תבונתה ורגש האחוריות העילית אית של ממשלת ברית-המועצות נמנעה השואה. הבטחת השלום בעולם והשכנת שלום בין ישראל והארצות הערביות הוא הרצון הלווט של עמנו, האינטרס הלאומי העליון של ישראל. לאור זה נאלצים אנו לומר בכל הבהירות ובכל דאבון

מירוצ הזיווג, בנשק שיגרתי ולא-שיגרתי, הוכיח שזה

ונשאלת השאלה: האם מה שלא הצליחה המעצמה האימפריאליסטית הצרפתית, להרתיע ולהכתיב לוויאטנם, למשל, ולאגיר, ונכל להצליח אנתנו בדרך של הרחעה והכתבה כלפי הארצות הערביות? האם מה שלא הצליחה ארצות־הברית,

האטום והמימן. אם רואים כיצד האינטרסים שמאחורי הקלעים הם המשפיעים בכל הענינים, ואילו נאקתה של האנושות להדול מייצור הכלים להרס העולם אינה זוכה לאזון קש" בת — הרי אפשר להיווכח, שלא האמת, היושר והצדק מה" וזים הגורמים היחידים שם.

אם רוצים לדעת באיזו מידה יש עוד כוח מוסריררוחני אצל אומות העולם, שיוכל להכריע במניעת תבערה עולמית, אפשר למדוד זאת על פי יחסן לעם המעונה, לעם ישראל. עברו רק עשרים שנה מאז קרה הנורא מכל נורא בתולדות כל העמים — השמדת שישה מיליונים בני העם היהודי באופן כה אכזרי. הוועה כה גדולה היתה, עד שרבים חשבו וסברו לתומם כי שוב לא יקרה כדבר הזה, ובכל זאת שומעים פה ושם שהאנטישמיות והנאציזם מתגברים וגדלים כמעט בכל חלקי העולם. לאחר השואה היתה הרגשה שאומות העולם רוצות לתקן, ולו במשהו, את העוול הגדול שנעשה לנו בכך שהסכימו שארץ ישראל תימסר ליהודים. אולם עכשיו שכוו כמעט הכל, יצרו בעיה ששמה פליטים ערביים, למרות שה" ערבים היו, והם גם כיום, אשמים ביצירת בעיה זו. ואם מתבוננים בדו"ח הח"דצ"י של ד"ר דוויס ובעוד דו"חות דומים לכך, אין זה נעים כל עיקר.

אמריקה, הנחשבת באמת לידידה של ישראל ואינה רוצה להפקירנו, מזכירה לנו, אפילו בלי שנרצה בכך, את תקופת מבצע סיני, כאשר היא ואחרים לא רצו להתחשב בנו, איימו עלינו בסנקציות, ואומה כמו אמריקה לא הרגישה את הסכנה המאיימת עלינו, להשמידנו בנשק רוסי. קובה, הקרובה לאמ" ריקה, נתנה לאמריקה להרגיש על עורם ובשרם מה טיבה של סכנה זו, ואז כבר הבינו.

ייתכן שיש כיום כאלה המתחרטים על גישתם בזמן משבר טואן. אולם בינתיים מוספים לעזור למצרים; רוסיה בנשק ואמריקה בכסף — וזה היינו הך. והדבר נעשה, בזמן שהערבים מאיימים במפורש להשמידנו, ובזמן שרואים בעליל את הסכנה המחריפה והולכת לגבינו, כאשר נאצר מפעיל את כל תכניו ומעשיו כדי להשתלט על סעודיה וירדן, אחרי שצבאותיו פלשו לחימן.

אולי אחרי מעשה קובה יפקחו האמריקנים את עיניהם ויראו את הקירבה שבין נאצר—בן־בלה—קאסטר ; ואולי מלחמה שבין הודו וסין תזיז קצת את הדברים ; או אולי הסכנה הנשקפת למעצמות הנפט בסעודיה תפקח קמעה את עיניהם.

המדיניות הבין־לאומית, גם באזורנו, משתנה מיום ליום. מה שהיום טוב עלול למחר להשתנות, ואין לראות כיום בע" לם משהו יציב ומבוסס. אולם אחרי חמש־עשרה שנות מדינה מותר לעשות חשבון הנפש, ואולי מוטב שנוכח ולא נשכח כי עודנו רחוקים משלום ומנוחה. מצבנו הוא עדין ומסוכן ביותר. שתי־עשרה מדינות ערביות, בעלות אוכלוסיה של תשעים מיליון איש, נגדנו, שני המיליונים, והם מתחזקים מיום ליום בנשק חריש. מצרים מקבלת את הנשק המודרני ביותר, כגון טילים וכל השאר. מעצמות גדולות עוזרות לנו דינות ערב, חלק משלם ואחר טוב יותר לאינטרסים שלו ומוכן בשביל כל להפקירנו, ואחרי משום שסבורים שהשערים מיליון חשובים יותר משני מיליונים או מכל שנים־עשר מיל" יוני היהודים בעולם.

היו כאלו אשר חשבו כי מדינה יהודית היא פתרון כולל לכל הבעיה היהודית. אולם מה ערך יש כיום למדינה קטנה כשלנו בין שתי־עשרה מדינות ערביות ובין גושים כה

מקסם שוא מסוכן, מעגל קסמים, הנפרץ בסופו של דבר על ידי מלחמה. על הממשלה לדעת זאת בבירור. הנסיון ה" כיה, כי במירוץ זיון לא תהיה לישראל עדיפות, לא איכותית ולא כמותית, כי מירוץ זיון איננו חד־צדדי, כיוון שגם הצד השני אינו יושב ולא ישב בחיבוק ידיים. רק מאמץ מדיני והסדר מדיני להבטחת פירוז האזור יניק אטומי, בפיקוח בין־לאומי — הוא העשוי להציל את המצב ואף לשים סכר למירוץ הזיון בכללו.

בעיותינו לא תיפתרנה בדרך המלחמה, אלא במדיניות של שלום. המשולבת במדיניות בטחונית של הגנה ולא של "הכרעה צבאית". רק מדיניות כזאת עשויה לחלץ אותנו מה" לות ארצנו באימפריאליזם, ממדיניות ההתחברות הטמאה עם ממשיכי דרכו של היטלר במערב־הרמניה, מבידודנו באסיה ובאפריקה, ממדיניות האיבה ושריפת הגשרים בין ישראל לבין בריה־המועצות וארצות הסוציאליזם האחרות, בין יש" ראל לבין המזנה הסוציאליסטי, שהוא מעוז השלום, עצמאות העמים והקדימה האנושית.

מדיניות הממשלה היתה ונשארה מדיניות אנטי־לאומית ואנטי־עממית. אנחנו נאבקנו נוסדה להיאבק לשינוי יסודי של המדיניות הישראלית והשלטון הישראלי, שיבטאו את רצון השלום של העם, את האינטרסים הלאומיים של ישראל.

הי"ר ב. אידלסון :

רשות־הדיבור לחבר־הכנסת לוין.

יצחק מאיר לוין (אגודת ישראל) :

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה. אין להפריד את מצבנו הפוליטי מהמצב בעולם בכללו. המלחמה הקרה בעולם מש" פיעה גם על מצבנו כאן. העולם נחרד מן המשבר החריף שפרץ על רקע הקמת בסיסי הטילים הסובייטיים בקובה, ובמשך כמה ימים נחשפה לעין כל סכנתה האמיתית לאנו" שות, שרק כפסע בינה לבין כליה ובן־רגע עלול הכל להפוך לתוהו ובוהו. אולם טבעי הוא שמתרגלים לכל, ורק תודות לכוח ההרתעה ולפחד ממלחמה גרעינית טוטאלית הורחקה הסכנה המיידית. בינתיים רפתה המתחת, אלא שקובה אינה מוקד התבערה היחיד של העולם המסוכסך והנסער. יש עוד כמה וכמה מוקדים, והסכנה היא שבכל רגע תתלקח המלחמה הקרה במקום אחר.

ההכנות לאותה מלחמה נוסרה נמשכות ונעשות במלוא הקצב והקדחתנות. החלק הגדול מתקציבי המדינות הגדולות מושקע בשכלול הייצור של כלי־ההרס והמחסנים מתמלאים ומצטברים בנשק אימתי ובכל רגע עלולה ההתגוששות להחריף עד כדי סכנה של התפוצצות, בה ייגרף העולם כולו למבול של מלחמה אטומית. אפשר שמשבר קובה, בצורה שהתפתחה, ירגע בין העולם לזמן מסוים, אולם אין כל ערובה בכך שהמלחמה הקרה לא תהפוך במהרה למלחמה חמה.

מאז דור ההסלגה, בזמן שהעולם מרד כלפי ה' יתברך, כביכול ובאו הזמנים שבהם "לא ישמע איש שפת רעהו", יש מלחמות ללא הפסק. אם יש הפסקה כלשהי, הריהי מגו" צלת להכנת מלחמה חדשה. בכל הזמנים היו מאבקים בין מדינות וזולתה. בין קבוצת מדינות נגד קבוצה אחרת. אולם כיום, בתקופה הגרעינית, הרי כל העולם בסכנה, כי מעולם לא היו כלי־משחית כאלו, המעמידים את האנושות כולה בסכנה של השמדה.

קיים ארגון האומות המאוחדות, כפי שהיה קיים בעבר "חבר העמים", — אולם שם מבינים אך ורק את שפת

ישיבה קע"ח, ט"ו חשוון תשכ"ג (12 נובמבר 1962)
— עניני חוץ (י. מ. לוי, אידלסון) —

מוצר מפלאי ה' יתברך, אפשר היה לראות „מה רבו מעשיך ה'“. אולם במקום זה — הכפירה מתגברת, שולחים לירח, למאדים ולנוגה לזיינים וחלליות, ולפעמים עולה מאליו פסוקו של נעים זמירות ישראל: „למה רגשו גוים ול' אויבים יתגו ריק... יושב בשמים ישחק“. הם אינם רואים שהם בונים כלי-משחת להרוס את עצמם ואת העולם. אבל אלו הם הגויים, אומות העולם. אולם כאשר לנו, אולי באמת הגיעה השעה ללכת בדרכו של אבינו הראשון, אברהם ע"ה, וביחד עם חידושי המדע, עם כל ההתרחשויות, גם האחרונות, לראות שיש מנהיג לבירה, המנהיג את העולם, ולאט לאט, אם נחפש באמת, נמצא את ה' יתברך, ונשתכנע שה' ממעל לנו, מסביב לנו, בנו ובתוכנו. „וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד“.

כאשר מדברים אצלנו על העתיד, טוענים שאם יעניקו לנוער השכלה שלא יהפוך ללבנטיני — כי אז ניצל, אולם אינו השכלה רוצים להקנות להם? האם השכלת הגוים תצ" לנו? והלא רואים מהו נותנת יתרון כולו. רק אם ישאמו להקים דור לפי מהותנו, לתת חינוך ודעת ממקור חינוך, מתורתנו הקדושה, הנצחית, רק זה יכול לעשות אותנו אור לגויים, ועל ידי כך תקיים בנו ההבטחה: „וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך“.

לבסוף עלי לעמוד במלים מספר על ענין קונקרטי, בקשר לצורת ההצבעות האחרונות שלנו באו"ם. לדעתנו צריכים אנו להיות זהירים ביותר ולא להתערב בכל הענינים העולים על הפרק בזירה הבין-לאומית ושאין להם שייכות ישירה אתנו. אצל רבות מאומות העולם נחשבת מדינת ישראל כמי ייצגת העם היהודי כולו, ולדעתנו, הצבעת נציגי ישראל בענין דרום-אפריקה היתה משגה גדול ביותר, ואינני רואה את הדרך איך אפשר לתקן זאת. קודם כל חייב להיות נקוט ידינו הכלל הידוע: לא לקלל לפני שמתקנים. ולמה נהיה כפוי-טובה בזמן שיוזעים שדרום-אפריקה עזרה לנו והיתה ידידה שלנו? איך אפשר להעמיד בסכנה גלויה ממש את אחינו בני ישראל הנמצאים שם בזמן שהאנטישמיות הולכת וגדלה? האם אי-אפשר היה להסתפק בהימנעות בלבד? הסיבה שהדבר נעשה מוסברת בכך, שאי-אפשר לפגוע בידידותנו עם עמי אפריקה. האם אי-אפשר היה להסביר להם, שכשם שהם רוצים להפגין סולידריות עם אחיהם הסובלים בדרום-אסריי קה, כן גם אנחנו איננו יכולים להפקיר את אחינו אנו הנמצאים אים שם? לשם מה איפוא נעשתה הפזיזות הזאת, לתמוך בהחלטה כה חמורה על הטלת סנקציות וגירוש מהאו"ם של דרום-אפריקה?

לגבי אלו שהם „ידידנו“ רק למראית-עין, ממילא לא תעזור זאת, ואלו שהם ידידנו באמת ובתמים יבינו מעצמם שאין אנו יכולים לסכן את אחינו, בכל אופן, היינו יכולים להסביר להם זאת, ובמיוחד כאשר לא רצו להפריד את הצעת ההחלטה, אלא שתיערך הצבעה כוללת עליה.

לדעתנו היתה זו שגיאה חמורה, והלוחאי שלא יתללו לה כאביל-לוחאי קשים ביותר, ועל כל פנים יתא זה לקח, שבעתיד נהיה זהירים מאד מאד בדברים כעין אלה.

ולבסוף אני רוצה להצטרף, בכל לב, למברכים את שרת החוץ בהצלחה בשליחותה הקשה והמסובכת.

היו"ר ב. אידלסון :

המשך הדיון יתקיים מחר.

חזקים? והלא גם הבעיה הסיטית גרידא לא מצאה בזה את מתורונה.

חברי הכנסת, אנו בארגון האו"ם, אולם אינו השפעה יש לנו שם ואינו השפעה יש לאו"ם בכלל? לעגו כל הזמן לאבותינו ואבות אבותינו, ששרו כביכול „מה יפית“ לגוי, ואין נאלצת כיום המדינה להתחנף לכל אחד, לדבר בעדינות עם כולם, לא להרגיז ולא לפגוע.

אם זהו מצבנו כיום, מה יהיה בעוד עשר שנים? הריבוי הטבעי בארצות ערב הוא מן הגבוהים בעולם, ואילו אצלנו המצב ידוע. ביהדות החרדית ואצל יוצאי ארצות המזרח — כל זמן שלא הסתגלו לאקלים כאן — המצב אחר, אבל באופן כללי המציאות עגומה למדי.

חלוקת הדעות אם המלחמה הפנימית הבין-ערבית טובה בשבילנו או לא; אולם ברור כי נגד היהודים מאוחדות כל שתי-עשרה המדינות הערביות בשנאה שאין כמותה, ובגלל המריבה ביניהן לא תעז אף אחת לכרות שלום עם ישראל, ואפילו אם נעמוד יומם ולילה ונכריז על רצוננו בשלום עם שכנינו.

האמינו לי שאין צונו לקנטר, אך צריך לעשות חשבון נפש קצר ברגע זה ולטווח לא רחוק. יש אנשים הרגילים בדעה, שאם יש לנו מדינה, כבר יכולים אנו להיות בטוחים בכל, בעוד שלא כך הוא המצב.

מובן הדבר ואין כל ספק שיש לעשות הכל, בכל המי-אמצעים, על פי דרך הטבע, הן במדיניות והן ברכישת נשק, והן ברכישת ידע; צריך לרכוש ידידים, קרובים ורחוקים בכל מידת האפשר, ומשהו אמנם נעשה בשטח זה. אולם נתעמק נא במצבנו ונודה שאיננו יכולים לסמוך על כך.

כיהודים מאמינים בטוחים אנו ומקווים, כי הנה לא יוםם ולא יישן שומר ישראל, ומה שכבר עבר עלינו בכל הזמנים ובכל השנים, יחד עם השואה האחרונה, יש בו כבר מספיק ודי, ובידי ה' הכל-יכול כל הקונסטליציות והוא בוודאי יצ" לנו ויגן עלינו.

ברם, ברצוני לומר דבר שאני מבקש שתקבלוהו כמות שהוא. רבים אולי לא הסתגלו לשמוע דברים כאלה, אולם כל זמן שאני כאן, אדבר רק במה שאני מאמין בכל לב ונפש: אם מישור יבוא ויציע לנו נשק המסוגל בלי כל ספק להציל את קיומנו, האם לא נעשה הכל כדי לרכשו? ולדע' תנו, ככל שנתקרב למהות האמתית שלנו, אל ה' יתברך — כן אנו מבטיחים יותר ויותר את קיומנו. „אם בחוקתי תלכו... וישבתם לבטח בארצכם... ואין מחירי“, יודע אני שקשה מאד לקבל זאת, אבל אם נדפדף ונעיין בתנ"ך ואם נקטר את כל ההיסטוריה שלנו, ניווכח לדעת כי בכך תלויה הבטחת קיומנו. ואם כן הוא הדבר, האם לא נחוץ לעשות הכל לשם זה, אפילו דברים הנראים כבלתי-אפשריים? האם לא כדאי לפחות לחשוב ולהתבונן בזה?

אמרתי קודם שנעשה משהו ליצירת ידידות עם עמים שונים, וכבר הפך הדבר כמעט לחוק, שראשי המדינות החדשות, גם הוותיקות, מבקרים בארץ, אולם בתוך תוכם מה הם מחפשים כאן? כשהם רואים את העולם בסכנת שקיעה, הם באים לחפש אצל העם היהודי, המיוחד והמשונה, הקיים זה אלפי שנה, משהו מיוחד ומקורי. ברם, אם אנו שכחנו את מהותנו — איך נראה אותה להם? הבה נזכר במהותנו ובמקורנו.

המדע גדל ומתפתח, ואילו האנושות יורדת. בזמן הת-גלות המדע מחדש אפשר היה לנצל זאת כדי לראות מעט

— החלטות בדבר אישור הוראות בצווי-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (מס' 3) (תיקונים מס' 16 ו-19);
 החלטות בדבר אישור הוראות בצווי תעריף המכס והפטור (תיקון התוספות) (הוראות שעה מס' 11 ו-13);
 החלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קניה (קביעת סחורות טעונות מס ושיעורי המס) (תיקון מס' 6)
 (אידלסון, קרגמן) —

ד. החלטות בדבר אישור הוראות בצווי-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (מס' 3) (תיקונים מס' 16 ו-19); החלטות בדבר אישור הוראות בצווי תעריף המכס והפטור (תיקון התוספות) (הוראות שעה מס' 11 ו-13); החלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קניה (קביעת סחורות טעונות מס ושיעורי המס) (תיקון מס' 6); — תשכ"ב—1962 *

בשיעור 45% אך לא פחות מ-135 ל"י לטון על קרביד הסיידן, וזאת לאור החלטת הוועדה להגנה על תוצרת הארץ לבטל את ההגנה האדמיניסטרטיבית. מחיר היבוא יקביל למחיר הייצור המקומי, ואין להניח איפוא כי יהיה יבוא בעתיד, אלא אם כן יהיה נסיון להעלות את המחירים.

אין חילוקי-דעות ואין דעות נפרדות.

אני מביא לאישור הבית, את צו מס קניה (קביעת סחורות טעונות מס ושיעורי המס) (תיקון מס' 6), תשכ"ב—1962. בעקבות תיקון הסיווג של מכוונות דפוס בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספות) (הוראות שעה מס' 11), תשכ"ב—1962, קובע צו מס קניה (קביעת סחורות טעונות מס ושיעורי המס) (תיקון מס' 6), תשכ"ב—1962, מס בשר עור 15% על מכוונות דפוס קטאופסט מן הסוג הנזכר בצו הנ"ל, במקביל לזה המוטל כיום על יתר מכוונות דפוס.

אין חילוקי-דעות ואין דעה נפרדת.

היו"ר ב. אידלסון:

אנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (מס' 3) (תיקון מס' 16), תשכ"ב—1962, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (מס' 3) (תיקון מס' 19), תשכ"ב—1962, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספות) (הוראות שעה מס' 11), תשכ"ב—1962, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספות) (הוראות שעה מס' 13), תשכ"ב—1962, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קניה (קביעת סחורות טעונות מס ושיעורי המס) (תיקון מס' 6), תשכ"ב—1962, נתקבלה.

היו"ר ב. אידלסון:

הישיבה הבאה מחר בשעה 17.00. ישיבה זו נעולה.

היו"ר ב. אידלסון:
 אנו עוברים לסעיפים ז', ח', ט', י', י"א, של סדר-היום: החלטות בדבר אישור הוראות בצוויים שונים. רשות-הדיבור לחבר-הכנסת קרגמן בשם ועדת הכספים.

ישראל קרגמן (בשם ועדת הכספים):
 גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אבקש את הבית לאשר כמה תיקונים בצווי מס ובשיעורי תשלומי חובה. לראשונה, צו-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (מס' 3) (תיקון מס' 16), תשכ"ב—1962, קובע היטלים, תוך מתן אפ' שרות יבוא במסגרת חשיפת תוצרתנו להתחרות עם תוצרת חוץ ובמסגרת הליברליזציה על מכשירים לניקוי שטיחים, מטבחנות שונות, אביזרים למטבחנות וכו'. כמו כן קובע הצו היטל על צאן לשחיטה — במקביל להיטל הקיים על בקר לשחיטה — בעקבות פניות להחיר את יבואן.

אין על כך חילוקי-דעות, ואין דעות נפרדות.

אני מביא לאישור הבית את צו-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (מס' 3) (תיקון מס' 19), תשכ"ב—1962, הקובע היטל על מבדדים חשמליים ועל אביזרי בידוד חשמליים עשויים קרמיקה מן הסוג המיוצר בארץ.

אין חילוקי-דעות ואין דעות נפרדות.

אני מביא לאישור הבית את צו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספות) (הוראות שעה מס' 11), תשכ"ב—1962, צו זה שייד לקבוצה של צוויים שפורטמו לאחרונה כתוצאה מה-דיונים וההחלטות של הוועדה הציבורית להגנה על תוצרת הארץ. עד עכשיו היה מספר ניכר של סחורות המיוצרות בארץ שיבואן היה אסור באופן מוחלט תוך הגנה אדמיניסטרטיבית. משרד המסחר והתעשייה, בשיתוף עם משרד האוצר, הגיש כמה הצעות לפני הוועדה לביטול הגנה אדמיניסטרטיבית זו. בגלל הזעזוע שביטול מוחלט יכול לגרום לתעשייה המקומית, נקבעו לפעמים שיעורי מכס גבוהים מאלה שהיו קיימים בזמן ההגנה האדמיניסטרטיבית, אבל שיעורי המכס נקבעו כדי להשוות את מחירי תוצרת הארץ למחיר תוצרת חוץ, דבר העתיד להביא לידי ייעול הייצור המקומי עקב ההתחרות בין תוצרת חוץ לתוצרת הארץ.

אין חילוקי-דעות ואין דעות נפרדות.

אני מביא לאישור הבית צו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספות) (הוראות שעה מס' 13), תשכ"ב—1962, הקובע מכס